మణిమంజరి

వాఙ్మయ ...
పరిశో...
విశేష సంచి...

...INSTITUTE
...PATI
16-4-85

...కి ప్రభాకర శాస్త్రి
...రియల్ ట్రస్టు
...రాబాదు.

9

మణిమంజరి

వాఙ్మయ యోగ పరిశోధన

సంచిక

105228

సంపుటం 9 ఫిబ్రవరి, 1985

సంపాదకులు

డా॥ వేటూరి ఆనందమూర్తి

సంపాదక సలహామండలి

శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర
శ్రీ కొత్త రామకోటయ్య
డా॥ పోచిరాజు శేషగిరిరావు
డా॥ విస్సా రామచంద్రరావు
శ్రీ రావి రామమూర్తి
శ్రీ వేటూరి గురుప్రసాద్

శ్రీ వేటూరి ఆంజనేయులు

డా॥ వేటూరి సుందరమూర్తి

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి మెమోరియల్ ట్రస్ట్

2-2-18/15/D/1, బాగ్ అంబర్‌పేట,

దేశముఖ్ కాలనీ, హైదరాబాదు-500 013.

REQUEST

1. Manimanjari is usually published and dispatched by end of February and August of every year and will be dispatched under Certificate of Posting. As limited number of copies are being published any complaints regarding non receipt can be entertained if made within 15 days of dispatch and if required the Journal will be sent by Registered Post at Party's expense.

2. Prompt Payment of subscription is requested.

గ మ ని క

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి మెమోరియల్ ట్రస్టు

సభ్యత్వముతో నిమిత్తము లేక మా యీ ఉద్యమమున కై తమకు తోచిన రీతిని సహాయపడదలచిన సహృదయుల తోడ్పాటును ట్రస్టువారు కృతజ్ఞతతో స్వీకరించగలరని మనవి చేయుచున్నాము. రూ. 250/– లకుపైబడిన విరాళములకు ఆదాయపు పన్ను మినహాయింపు వర్తించును.

మేనేజింగ్ ట్రస్టీ,
2-2-18/15/D/1, బాగ్ అంబర్‌పేట,
హైదరాబాద్–500 013

"మణీమంజరి"

శ్రీ ప్రభాకరుల తొంభైయేడవ జయంతిని
పురస్కరించుకొని వెలువడిన
ప్రత్యేక సంచిక

విడిప్రతి : పదిహేను రూపాయలు

ట్రస్టు సభ్యులందరికి ఉచితము

ప్రకాశకులు :
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి మెమోరియల్ ట్రస్టు,
2-2-18/15/D/1, బాగ్ అంబర్‌పేట,
దేశ్‌ముఖ్ కాలనీ, హైదరాబాదు-500 013.

ముద్రణ :
మాస్టర్ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్
1-1-694/2/ఎ, గాంధీనగర్,
హైదరాబాదు-500 380.

విషయసూచిక

1.	ఆంధ్రచ్ఛందో విశేషములు	—రామచంద్రాచార్యులు	....	1
2.	ఎసగు-ఒసగు	—రామచంద్రాచార్యులు	....	10
3.	పండితారాధ్య చరిత్రము	—వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి*	....	16
4.	చాటుపద్య-మణిమంజరి	(సంకలనము)	....	28
5.	శ్రీకాకుళ క్షేత్రము	—వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి*	....	32
6	కాలాంతరశతకము	—వేటూరి సుందరశాస్త్రి*	....	38
7.	నాడీగ్రంథాలు-మరికొందరు అభిజ్ఞుల అభిప్రాయాలు	—ముదివేడు ప్రభాకరరావు	....	40
8.	Some ailments and certain case sheets	—Prof. Vissa Appa Rao*	....	56
9	గురస్మరణము	—బయిరెడ్డి సుబ్రహ్మణ్యం	....	58
10.	నా ఎరుకలో	—డా॥ వేటూరి సుందరమూర్తి	....	59
11.	యోగ విషయము	(ఉపన్యాసము)	....	64
12.	ప్రజ్ఞా ప్రభాకరము	—కొత్త రామకోటయ్య	....	71
13.	జగన్మంగళ గీతమ్	—అప్పల నృసింహశర్మ*	....	76
14.	గంధి రామాయణము	(సంకలనము)	....	78
15	గాలి కబుర్లు	—వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి*	....	81
16.	అభిరుచులూ-అభిప్రాయాలూ	—డా॥ పోచిరాజు శేషగిరిరావు	....	92
17.	గురుదేవులు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సంస్మరణ	—వాసిరెడ్డి దుర్గానదాశివేశ్వరప్రసాద్	....	97
18.	మోహరి	—వాసిరెడ్డి దుర్గాసదాశివేశ్వరప్రసాద్	....	98

19. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి వ్రాతప్రతులు (1914)
(నోట్‌బుక్ నెం॥28) 100

20. లేఖలు 103

శ్రీ ప్రభాకరుల లేఖ 105

శ్రీ ప్రభాకరుల లేఖ 112

చెరుకువాడ నరసింహంగారి లేఖలు 113

రాళ్ళపల్లివారి రెండులేఖలు 115

వేమూరివారి లేఖ 123

అడవి బాపిరాజుగారి లేఖ 124

తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారి లేఖ 126

వెంకటస్వామి నాయుడుగారి లేఖ 127

కొన్ని పెలిగ్రాములు-లేఖలు 128

నార్లవారికి శ్రద్ధాంజలి 133

అభిప్రాయాలు

ఇందు బ్రౌను–బ్రైను ఇద్దరున్నారు. వారిద్దరిని మీరు క్రౌన్ శీర్ష మందుంచారు. ఇందలి విశేషములు, ఎప్పుడు పూజ్యపాదులు శ్రీ ప్రభాకర శాస్త్రిలవారు, మన కోసం, సాహిత్యాభిమానులకు, విమర్శకాగ్రేసరులకు, జాగ్రత్తపరచినారో, అట్టివి....పొదిగి వావన వెలార్చు పుష్ప గుచ్ఛములుగా అందిస్తున్నారు, చాలా సంతోషము....

–గురుజాడ రాఘవశర్మ
బందరు, 27/10/84

సర్వాంగ సుందరంగా సంపాదించి బ్రౌన్–ప్రభాకరుల కీర్తికి తమరు సవదరించిన 'వాఙ్మయ విశేష సంచిక' సాహిత్య సరస్వతికి అమూల్య కంఠాభరణమని నేను భావిస్తున్నాను. ఈ సంచిక పరమ విశేషంగా వుందనడంలో ఎలాటి సందేహము లేదు....బ్రౌన్ చేసిన సాహిత్యకృషిని విస్మరించిన నేటి విద్యార్థిలోకానికి మీ గ్రంథం ఒక కనువిప్పు. బ్రౌనును ప్రకాశింపజేసిన ఘనత ప్రభాకరులదే. ఆవిధంగా బ్రౌన్–ప్రభాకర వర్ధంతి సంస్మరణం సాభిప్రాయం.

–ముదివేడు ప్రభాకరరావు
తిరుపతి, 29/10/84

మణిమంజరి శివ సంచిక విశేష విషయ భరితముగా నున్నది బ్రౌన్ గారిని సాహిత్య లోకానికి ప్రథమంగా పరిచయం చేసి వివరించిన పూజ్య శాస్త్రిగారి కృషిని దీనిలో చేర్చడం బాగున్నది. ఇప్పటి శోధకులకు నాటిశాస్త్రిగారి పరిశోధనను శోధించే ఓపిక శ్రద్ధ లేదు. శాస్త్రిగారు సేకరించిన చాటువుల్లో అముద్రితాలను ప్రతి సంచికలోను ప్రచురించగలరని ఆశంస. ఈ 8వ సంచికలోని విషయాలు చర్చా పటువుగాను,పరిశోధనప్రమాణములతోను ఉన్నందుకు ధన్యవాదములు.

-శ్రీ రంగాచార్య
పాలెం 14/11/85

ప్రకటన

"వేటూరి వారి పీఠికలు" ప్రచురణపూర్వ విరాళానికై వెనుక మేము చేసిన ప్రకటనమేరకు ఈ క్రింది వారు రూ. 45 పంపి, గ్రంథము కావలెనని కోరియుండిరి.

సర్వశ్రీ 1. బి.వి.యస్.సి రావు - బెంగుళూరు
2. కె. గంగరాజు — విశాఖపట్టణము
3. కుమారి యం విజయలక్ష్మి — పాకాల
4. డా॥ ఎ. కృష్ణప్రసాద్ — కాట్రావులపల్లి
5. డా॥ గూడూరి సమశ్మాయ — విజయవాడ
6. ఇంద్రకంటి భానుమూర్తి — తిరుపతి
7. బులుసు వెంకటరమణయ్య — మద్రాసు
8. విజ్ఞాన పుస్తక నిలయము — అచ్చమపల్లి

గ్రంథము పెద్దదీ వ్యయప్రయాసలతో కూడుకొన్నదీ కావడం వలన అనుకొన్న ప్రకారం వెంటనే ముద్రించి పై వారికి అందించలేకపోతిమి. సాధ్యమైనంత త్వరలో ముద్రణ ముగించే యత్నం చేస్తున్నాము.

ప్రస్తుతం మా వద్ద లభించే గ్రంథాలివి—

1. నీతినిధి (18/–) D.P.L. నైచేషను నెం 1743/ని.తె. 800/73
2. ప్రబంధ రత్నావళి (15/–)
D.P.L. నైచేషను నెం॥ 11550/తె/800/1727
3. మణిమంజరి 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9 సంచికలు. ఒక్కొక్కటి రూ. 15/– D.P.L. ఆర్.సి. నెం. 2–ష 1/82 తేది 21–7–1982
4. కామధేనువు కథ 10/–
5 తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర 10/–

అచ్చులో నున్నవి—

వేటూరి వారి పీఠికలు–I
శృంగార శ్రీనాథము
చాటువద్య మణిమంజరి–I
వ్యాపమంజరి–I

సంపాదకీయం

నానాటికీ కాగితం ధర పెరిగిపోతున్నది. ఆదీ సమంగా దొరకడంలేదు అచ్చుపనులూ మందకొడిగానే సాగుతున్నవీ మహానగరంలో. ఎలక్షన్లో, కర్ఫ్యూలో, కరెంటు పోవడాలో ఏదో ఒక కారణం కనిపిస్తూనే ఉంటోంది పనులు స్తంభించిపోవడానికి. అందువలన 8, 9 సంచికలు అనుకొన్న సమయానికీ కాక కాస్త ఆలస్యంగానే వచ్చినవి. అందుకు పాఠకులు మమ్ము అర్థం చేసుకోగలరని ఆశిస్తూనే ఆపకుండా సంచికను అప్పో సొప్పో చేస్తూ వెలువరిస్తున్నందుకు అభినందిస్తున్నారినీ తెలుపడానికి ఆనందిస్తున్నాము.

బ్రౌన్–ప్రభాకర వర్ధంతి సంచికగా గత ఆగస్టులో వెలువడిన మణిమంజరి పలువురి ప్రశంసలనందుకొన్నది సంచికను చదివి మెచ్చిన వారందరికి మా ధన్యవాదాలు.

ఈ సంచికలో విశేషించి లేఖా వాఙ్మయాన్ని అందిస్తున్నాము మేము సేకరించగలిగిన లేఖలే సందలకొలదిగా మున్నవి. అవి అన్నీ విడిగా ఒక సంపుట గా వ్యాఖ్యతో వెలువడవలసినవి. ట్రస్టువారి ప్రయత్నాల్లో, ఆదీ ఒకటి కాగలదు. పై ఆగస్టు మణిమంజరి వన్నిచోడని కుమారసంభవమును గూర్చిన ప్రత్యేక సంచికగా రూపుదిద్దుకుంటున్నది.

ఇదీ ఆదీ కూడా బ్రౌన్ సంచికవలెనే పాఠకుల మన్నన లందుకోగలవని ఆశిస్తున్నాము

మరో మూడేళ్ళలో–ప్రభాకర శత జయంతి (1988) మహోత్సవం నాటికి–ట్రస్టువారు చేపట్టిన కార్యకలాపాలన్నీ మీ సహకారంతోనూ, ఈశ్వరానుగ్రహంవల్లనూ నిర్విఘ్నంగా నెరవేరగలవన్న విశ్వాసం మాకున్నది, అదే మమ్ము ముందుకు నడిపిస్తున్నది. పనిచేయడం మా వంతు. ఫలానికై ప్రతీక్షించడం మీ వంతు ప్రభాకరులు అభిమానించిన తెలుగుదేశమో పని చేసిన తిరుపతి దేవస్థానమో తగిన వనరులను నిధులను సమకూర్చి పని జరిపించడమే ఇక జరుగవలసిన తంతు. వేచి ఉందాము.

–సంపాదకులు

With The Best Compliments
From :

THE NIZAMABAD DISTRICT RICEMILLERS' ASSOCIATION

GOWSHALA BHAVAN,
NIZAMABAD-503 001.

ఆంధ్రచ్ఛందోవిశేషములు

టి. రామచంద్రాచార్యులు

౧

బ్రహ్మశ్రీ వజ్ఝల చినసీతారామస్వామిశాస్త్రులుగారు క్రొత్తగా సీనడుమ 'వీరసింహుఁడు' అని స్వయంకృతమును మంజరీరచనము నొక దానిని ప్రకటించిరి. దానిలో ద్విపదరచనమును గూర్చి చర్చను గల్పించుకొని యీ క్రిందివ్రాత వ్రాసిరి :

"చిన్నన్నగారి యష్టమహిషీకల్యాణములోని ద్విపదలక్షణమును విశ్వసించుచు నేటి లాక్షణికు లీ క్రిందిరీతి నభిప్రాయపడుచున్నారు. "ద్విపదమున నితరు లెవ్వరును బాటింపని ప్రాసయతి నీతఁడు చేర్చెను. రంగనాథరామాయణమునఁగాని, గౌరన హరిశ్చంద్రచరితమునఁగాని ప్రాసయతి యెక్కడను గానరాదు. ఈతఁడును, నీతని కనుయాయులగు శివకవులు మఱికొందరు మాత్రమే యీద్విపదప్రాసయతిని జేర్చిరి."

—బసవపురాణపీఠిక ౮౮–వ పుట.

సరిగాఁ బరిశీలింపకయే పీఠికాకర్తలిట్లు వ్రాసిరిగాని రంగనాథరామాయణమునఁ బ్రాసయతి ప్రయోగములును పదమధ్యపద్యావసాన ప్రయోగములును ననేక స్థలములం దగపడుచున్నవి.

౧. ప్రాసయతి.

ఎనసి గోహత్య చేసినవాని గతికి

౨. శరణార్థిబ్రోవని దురితాత్ముగతికి

(రంగనాథరామాయణము ౧౩౧ వ పుట.)

౩. రసరసాన్నములను మెసవెడువాడు
(రంగ. రా. ౧౩౭–వ పుట)

౪. నిలువగాకుండ చిచ్చులు నొసంగుదువె
(రంగ. రా. ౧౩౮–వ పుట)

౫. ఆని తన పెండ్లివార్తను నంతదాను.
(రంగ. రా. ౧౪౬–వ పుట)

ఇది యెల్ల 'వీరసింహుడు' అను శ్రీసీతారామస్వామిశాస్త్రిగారి గ్రంథపు టీకిక. ౨౦–వ పుట.

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు బసవపురాణ పీఠికలో ద్విపద రచనమునందు పాల్కురికి సోమనాథాదులగు శివకవులయు, రంగనాథాదులగు తదితర కవులయు మార్గములు వేఱుతీరుగలవి యని వ్రాసిన పీఠికాభాగమునకు శ్రీ సీతారామస్వామి శాస్త్రిగారు నిక్షేపించిన యాక్షేపగ్రంథభాగమే మీఁద నే నుదాహరించినది.

ఇందు శ్రీ సీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు రంగనాథరామాయణముననుండియే ప్రాసయతి ప్రయోగముల నెత్తి చూపిరి గాని, గౌరన హరిశ్చంద్ర చరిత్రమున నుండి చూపరయిరి సమ్యక్పరిష్కృతితో ముద్రితమయిన హరిశ్చంద్ర ద్విపద లోనవి యగపడమి కారణము కాఁబోలును. ఇంచుమించుగా నేడువేలద్విపదలు గల సోమనాథుని గ్రంథమున ప్రాసయతులు వేలకొలఁదిగా వేలు నగపడు చుండఁగా నించుమించుగా పదునాఱువేల ద్విపదలు గల రంగనాథరామాయణ మున, ప్రతి ద్విపదకు రెండు చోటులందుఁ గానరావలసిన యతులలో పదునైదు వేల తొమ్మిదివందలపైఁ గొన్నిపదులకుం బైచిలుకు ద్విపదలందుఁ గాన రాక వ్రేళ్ళ సంఖ్యతో లెక్కింపఁదగిన ద్విపదపాదములందే కానవచ్చిన ప్రాసయతి కవిప్రయుక్తము గాక లేఖ కాది ప్రమాదపతిత మగునేమో యని సందేహించు టయు, చక్కఁగాఁ బరిశీలించి తత్త్వము నిర్ణయించు కొనుటయు సహృదయ రీతి యగును. అందును రంగనాథరామాయణ మింతదాఁక సమ్యక్పరిష్కార ముతో ముద్రితము గాదయ్యెను. సరిగాఁ బరిశీలింపకయే యట్లు వ్రాసినారని ప్రభాకరశాస్త్రిగారి నాక్షేపించునపుడు సీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు సరిగాఁ బరిశీ

లించియే వ్రాసినారని గదా సహృదయ సామాన్యదృష్టికిఁ దోచును ! ప్రభాకర శాస్త్రిగారే ప్రమాదముపాలయి రని నమ్మి నేను వారి నడుగఁగా వారిట్లు నాకు బదులు చెప్పిరి.

"ఇట్టి యాక్షేపము నింతకు ముందే శ్రీబండారు తమ్మయ్యగా రాంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ పత్రికలోఁ గాఁబోలును ప్రకటించిరి. వాఙ్మయవివాదరంగమున నుండి పెక్కేండ్లకుముందే యెడదొలఁగిన నే నేమియు బదులు వ్రాయనయితిని. తత్త్వమెఱుఁగఁగోరెదవేని నీవే చక్కఁగాఁ బరిశీలనము జరుపుదువుగాక" యనిరి. వారి తోడ్పాటుతోనే నేను కడుఁగుతూహలినై ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమునఁగల రంగనాథరామాయణపు వ్రాఁతప్రతులఁ బరిశీలించితిని. అట్లు పరిశీలింపఁగా శ్రీసీతారామస్వామిశాస్త్రి గారి యాక్షేపము నిరాధారమయి నదిగాను, పరిశీలింపకయే వ్రాసినదిగాను స్పష్టపడినది. ఎట్లనఁగా క్రీ. ౧౮౩౬వ సంవత్సరమున బ్రౌనుదొరగారు పదునైదు తాళపత్రప్రతులలోని పాఠములను పండితుల సాహాయ్యమున సేకరించి, కాగితమున కొక్కప్రక్క మాత్రమే వ్రాయించి ఎదిరిపుటమీఁద పాఠభేదములనెల్లఁ జేర్పించి బైండు చేయించిన రంగనాథరామాయణప్రతిలో (నెం. ౧౧–౧౨–౧౪) నీక్రిందిపాఠము లున్నవి.

౧. 'ఎనసి గోహత్యచేసిన వానిగతికి'

సీ.శా. ఇచ్చిన పాఠము.

'చెనసి గోహత్యచేసిన వానిగతికి'

బ్రౌను వ్రాయించిన పాఠము.

'ఎనసి'కంటె 'చెనసి' సముచితార్థ సందర్భముగలదిగదా !

౨. 'శరణార్థి బ్రోవని దురితాత్ముగతికి' సీ.శా.పా.

శరణార్థి బ్రోవని చపలాత్ముగతికి' బ్రౌన్.పా.

'దురితాత్ముగతికి' అన్నపాఠము సరియైనది గాదనుటకు తర్వాతి ద్విపద మిదిగూడ సాధకము.

'పరులసొమ్ముల కాసపడువాని గతికి
పరసతిఁ గోరిన పాపాత్ముగతికి'

'పాపాత్మగతికి' యనియు 'దురితాత్మగతికి' యనియు రెండు ద్విపదలలో నేకార్థకపదములఁ జెప్పుట చతుర రచనము గాదుగదా !

౩. 'రసరసాన్నములను మెసవెడువాఁడు. సీ.శా.పా.
'పొనర దివ్యాంబరంబులు గట్టువాఁడు
మునివృత్తి వల్కలంబులు గట్టినాఁడు
పొసగ రసాన్నముల్ భుజియించువాఁడు
కసరుగాయలఁ బ్రొద్దు గడపుచున్నాఁడు.'

బ్రౌ.పా.

'పొనర దివ్యాంబరంబులు' 'పొసగ రసాన్నముల్' అనియున్న బ్రౌ. పాఠములో రచనాసౌందర్యము గలదుగదా !

౪. 'నిలువగాకుండ నిచ్చలు నొసంగుదువె.'

సీ.శా.పాఠము.

'కొలిచినవారికిఁ గోరి జీతములు
నిలువగాకుండ నన్నిధి నొసంగుదునె '

బ్రౌన్ పాఠము.

జీతములిచ్చు క్రింది నౌకరులు మోసగింపకుండుటకు (తననన్నిధి). కావున 'నిచ్చలు' కంటె 'సన్నిధి' పాఠము సమంజసముగదా !

౫. 'అని తన పెండ్లివార్తను నంతదాను.'

సీ.శా.పాఠము.

'అని తన పెండ్లివృత్తాంత మంతయును.'

బ్రౌను పాఠము.

ఈరెండిట నేది రచన మనిపించు కొనునో యెఱుఁగఁజెప్ప నక్కఱలేదుగదా !

పయిప్రాఁత ప్రతులతో శ్రీసీతారామస్వామి శాస్త్రిలుగా రిచ్చిన పాఠ మేదిగాని, యెందునుగాని కానరాలేదు. మఱియు ముద్రితగ్రంథముననుండి శ్రీ

సీతారామస్వామిశాస్త్రిగా రుదాహరింపని పాఠము నొకదానిఁ గూడఁజూపు చున్నాఁడను.

'కడవఁజేసెడు పాపకర్ములాలై తి
నడురేయి నిన్ గడువడినిఁ బొమ్మంటి'

(అచ్చుప్రతి, అయోధ్యాకాండము, దశరథహంతుఁడగు మునిబాలుని వృత్తాంతము.)

ఈపాఠము తప్పు. పరిశీలింపఁగా వ్రాఁతప్రతిలో ని ట్లున్నది :

'నడిరేయి నిన్ను నే నదిఁ బొమ్మంటి.'

ఇట్టి వెన్నో కలవు:

ఇట్లు పరిశీలింపఁగా రంగనాథ రామాయణమునఁ బ్రాసయతి గలదని తలఁపట సరిగాదనియేర్పడుచున్నది గదా !

—ఎ

మరియును ఐసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగా రిట్లు వ్రాసిరి :

"మఱియు ద్విపదయు ద్విపదయుఁగలయునప్పు డొక్కపదమే ఇటు గొంతయు, నటుగొంతయునై యుండునట్లు రంగనాథుడు లెక్కఁదనుగూర్చరయిరి. 'ద్విపదతోద్విపద సంధిల నేకశబ్ద, మపుడు ప్రయోగింప నదియయుక్తంబు' అని చిన్నన్నస్పష్టముగా నిర్వచించినాఁడు. అయినను మన సోమనాథుఁ డీ నిర్ణయముంబాటింపఁలేదు.

౧. జాతులు మాత్రానుసంధానగణవి-
నీతులు గాన యనియత 'గణైర'
'నియఁ' బ్రాసోవా యనియు యతిర్వాయ.....

౨. అతిశయప్రీతి బ్రహ్మాండపురాణ
మత'మహో మోహస్య మాహాత్మ్య' మనము

దలఁ' 'ద్రిపుంద్రం మోక్షదం త్యక్త' మన 'వి—
రళ మేత దన్యత్ర రమతే' యనగను
చితసూ క్తి యట్ల వాసిష్ఠలైంగంబు.

—పండితారాధ్య చరిత్రము.

ఇట్లు గూర్చుట పండితారాధ్యచరితమందే పెచ్చుగాఁ గానవచ్చును. బసవపురాణమున నేద్విపద కాద్విపద విడఁబడియే యున్నది."

పయ్, ప్రభాకరశాస్త్రిగారి నిరూపణమునకు విరుద్ధముగా రంగనాథరామాయణమున ప్రయోగములు గలవని శ్రీ సీతారామశాస్త్రిలవారు 'పదమధ్యపద్యావసాన ప్రయోగములు' అని పేర్వెట్టి యీ క్రిందిపట్టులఁ జూపిరి.

౧. తమతమ యింద్లకుఁ దారర్థి నరుగ
శమితాత్ములగు మునిసంఘంబు 'లప్ప'
'డంత' నాపృత్తాంత మాయోగదృష్టి.

రంగనా. ౩౭ పుట.

౨ విశ్వంబు కలగొని వెదకి నాయెదుట
నశ్వంబు గొనక మీ రరుదేర వలవ
దని పల్క నౌగాక —రంగనా. ౪౦. పుట.

౩. చిన్నారినూగారు సింగంపుగౌను
పొన్నపూబొక్కిలి వొదలెడు పిఱుదు
లూరుల తీరు... రంగనా. ౬౦ పుట.

౪. కౌసల్యసతి వామకర మంటబట్టి
కై సేత లుడివోయి గతపుష్పకర్ణి
కారశాఖయు బోలి —రంగనా. ౩౪ పుట.
("కర్ణికార, పు. కర్ణికామృచ్ఛతి" శబ్దస్తోమ మహానిధి).

౫. వసుధ రాలెడి విరుల్ వర్షోపలములు
ముసురుతేనియసోన ముంచినవాన
గా నొప్పుచు వసంతకాలంబు.—రంగనా. ౧౯౮ పు.

శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారు చెప్పిన లక్షణమునకు నుదాహరణములకును, శ్రీ సీతారామస్వామి శాస్త్రిలుగారు తథావిధములే యని రంగనాథ రామాయణముననుండి యెత్తి చూపిన యుదాహరణములకును సంగతియే లేదు. సంస్కృత శ్లోకములలో ''యతిర్విచ్ఛేదసంజ్ఞకః'' అన్న చొప్పున యతిస్థలములందుఁ గల్గు పదసంధివంటిది శ్రీ సీతారామస్వామిశాస్త్రిలుగారు చూపిన పదసంధి. అది కూడదని యెవ్వరును జెప్పలేదు. చిన్నన్న,

''ద్విపదతో ద్విపద సంధిల నేకశబ్ద
మపుడు ప్రయోగింప నది యయుక్తము''

అనెను. ప్రభాకరశాస్త్రిలును ద్విపదయు ద్విపదయుఁ గలయునపుడు ఒక్క పదమే యటు గొంతయు నిటు గొంతయు నుండునట్లు గూర్పరాదని వ్రాసిరి. దానికి లక్ష్యములుగా ''గజై ర—నియు, అనమొ—దల ద్రిపుంద్రం, అనగను—చితసూక్తి'' యనువాటిని జూపిరి. సీతారామ శాస్త్రిలుగారు చూపిన ప్రయోగములట్టివి గావుగదా! రెండు ద్విపదలకు సంధియే యుండరాదనుట చిన్నన్న మతముకాదు. అతఁడు 'ద్విపదతో ద్విపద సంధిల' అనెను. పూర్వపరద్విపదలు కందచంపకోత్పలాదుల వలె నంతాదులందు సంధియే లేక తెగిపోవలెనని ఎవ్వరును జెప్పలేదే!

మరియు చిన్నన్న,
''మరియు సంస్కృతపు సమాసరూపమున
నెఱయ నెన్నిటినైన నిర్మింపదగును'' అన్నాఁడు గదా!
కర్ణికారపప్రియోగ మీలక్షణము చొప్పునఁజక్కఁ బడుచున్నదిగదా!

అనంతామాత్యుఁడు చెప్పిన ''సము గ్రిసాహ సాయ.'' అన్న ప్రయోగమును ''పిబేచ్చ మృగతృష్ణికాసు సలిలం పిపాసార్దితః'' ''రామోనామ క్షితి మవతి కాకుత్థ్సవంశ్యో నృపాలః'', ''రామోనామ క్షితిమవతి సీతాపతి ర్భూమిపాలః'' ఇత్యాది యతిస్థలములందలి పదమధ్య యతిచ్ఛేదములవంటివి ను, శ్రీ సీతారామస్వామిశాస్త్రిలుగారే తమ యప్రబపుఁగబ్బమునఁ బ్రియోగించిన

''కాణాచి స్వర్గలోకము పీడ దేవ
శముల సాహస్రింబులములందు విడిసి''
('సాహస్రంబులములందు' అనఁగా అర్థమేమో?)

....ఇలఁ బాలకురికి సోమేశుండు మున్ను
తొలగకప్రాసయతుల్ ద్విపదులను
లలి రచించుట యది లక్ష్యంబుగాను
నెలమి రేఫఱకారములు శివకావ్య
ములయందుఁ జెల్లుఁ దప్పులుగావు కాన
ఆపాల్కురికి సోము ననుమతి నేను
దీపితప్రాసయతిచ్ఛందసరణి
నామహాగురుదేవు ననుమతి యట్ల
శ్రీ మెఱయంగ రచించితి నిట్లు'

(బసవపు. పీఠిక ౯౭ పు.)

పయివాక్యములవలన ప్రతాపరుద్రునికాలమునే వారు ప్రైమతభేదము వెలసినట్లు తెలియవచ్చుచున్నదిగదా! దీనిఁబట్టి సోమనాథు ననుసరించినవారు కొందఱును, రంగనాథాదుల ననుసరించినవారు కొందఱును నుండిరనుట స్పష్టమగుచున్నదిగదా!

పయిచర్చవలన శ్రీ చినసీతారామస్వామిశాస్త్రి గారు బసవపురాణపీఠికావాక్యములమీఁదఁ జేసిన యూహ నిరాధారమయినదని విస్పష్టపడుచున్నదిగదా!

— భారతి- యువ- భాద్రపదమాసము

[ఆంధ్రచ్ఛందోవిశేషములు; ఎసగు—ఒసగు—అను రెండు వ్యాసములను ఆనాడు భారతిలో ప్రకటించినవారు మా సంపాదక సలహామండలి సభ్యులగు శ్రీ తిరుమల రామచంద్రగారు. వారి సౌజన్యమును కొనియాడుచున్నాము—సం॥]

'విద్యాపురమహోచ్చ విభవంబయనున
యస్కాంతమణిచేత నాకృష్టుఁడగుచు''
'రాగకల్పవల్లి యీగతిన్ విఫలి
తంబుగాఁగ జయధ్వజం బెత్త లేదే"

ఇత్యాది ప్రయోగములను కూడనివని చిన్నన్న చెప్పెను. రంగనాథాదులును ప్రయోగింపరైరి. కాని 'రామోనామ క్షితిమవతి సీతాత్మనాథో మహాత్మా' ఇత్యాది విధముల నచ్చంది గల స్థలములుమ. శ్రీ సీ. శాస్త్రిలు గారే ప్రయోగించిన

"దక్షిణ హైందవ స్థానయోధా గ్ర
ణీ ధైర్యమున లోహిణీ కుజగ్రహము''

అన్నచోట అగ్ర+ణీ పదమును, రంగనాథుఁడు ప్రయోగించిన కర్ణి+కార (కర్ణికా+ఆర, కర్ణి+కార, ఎట్లయినను సరియే) అన్న పదమును 'ద్విపద సంధిలోఁ బ్రయుక్తములగుట దోషముగాదు. ఇట్లు పరిశీలింపఁగా చిన్నన్న చెప్పిన ద్విపదలక్షణమే పర్యాప్తమయినదని, రంగనాథాది ప్రాచీన కవి సంప్రదాయ సమ్మతమని తెలియనగుచున్నదిగదా!

మరియు పాల్కురికి సోమనాథుని ద్విపదరచనము రంగనాథాదుల ద్విపద రచనమునకును, తదనుసారియైన చిన్నన్న ద్విపదలక్షణమునకు విరుద్ధమైనదని స్పష్టముగాఁ దెలియనగుచున్నది గదా!

రంగనాథాదుల ద్విపదరచనావిధానమును కవిజనాశ్రయాది లక్షణ గ్రంథములు బాగుగ నిరూపింపఁ జాలకున్నవని గుర్తించియే ప్రభాకరశాస్త్రిగారు పర్యాప్తమయిన చిన్నన్న ద్విపద లక్షణ నిర్వచనమును బసవపురాణ పీఠికలో నుదాహరించిరి.

'ద్విపదమునఁ బ్రాసయతిని జేర్చుట మొదలుగా సోమనాథుఁడు చూపిన ఛందస్స్వాతంత్ర్యమును శివకవులంగీకరించిరిగాని, యితరులు గర్హించిరి. కాకతి ప్రతాపరుద్రుని కాలముననే యిట్టిగర్హ యేర్పడినట్టు పద్యబసవపురాణము తెలుపుచున్నది. ఆర్వాచీనుఁడగు నొక శివకవి యిట్లు చెప్పినాఁడు.

ఎసగు - ఒసగు

'ఎసగుఒసగులు' ఆరసున్నలతోనే నేటి పండితుల యెఱుకలోనున్నవి. నడిమికాలపు లాక్షణికులును వానిని సబింధుకములనియే తలఁచిరి. శబ్దరత్నాకరకారులు గూడనట్లే తమ నిఘంటువులందు గ్రహించిరి. శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రి గారును తమ బసవపురాణ పీఠికయందు ౧౯౨౭ సంవత్సరమున

"జగతి పద్మపురాణ సంహితలందె
సఁగె శంభు రాఘవ సంవాదమునను"

అను ద్విపదను సోమనాథుని సార్థబిందు నిర్బిందు ప్రాసమునకుదాహరణముగాఁ జూపిరి. నేఁడు వజ్ఝల చినసీతారామస్వామి శాస్త్రులుగారును తమ 'పేరసింహుఁ'డను నవ్యకావ్యము నందట్టి ప్రాసయతులఁ బ్రయోగించి' ఖండా ఖండ ప్రాసము మహాకవి సమ్మతము— ఉదా॥ భార. ఆశ్రమవాస, ౨ఆ, ౧౨౧ప

"క. తగఁనా కురువృద్ధునకు నొ
సఁగె నాటికి దివ్యదృష్టి."

అని ప్రమాణమును జూపిరి. సార్థబిందు నిర్బిందు ప్రాసము మహాకవి సమ్మత మగుట సరియాయని నేను శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి నడిగితిని.

"బసవపురాణ పీఠికయందు పై ప్రాసమును సోమనాథుఁడు ప్రయోగించె ననుటకు సాధనములలో నొకదానినిగాఁ బూర్వోదాహృత ద్విపదను జూపితిని. అప్పటికి నాకది సందేహమును గొల్పుచునే యుండెను. తర్వాత భారతమునుఁ బరిశీలింపుటలో నీక్రింది ప్రయోగములు దొరకినవి.

క. బిగువెడలక నిలిచి పడుఁ
నగమయివేతసచయంబు నమ్రంబై పె
ల్లగుమా వేగము గడపి యె
సఁగు పూర్వస్థితిన బ్రదుకు సమకూరంగఁ

భా. శాంతి. ౩ఆ ర్ా

క. తగునా కురువృద్ధునకు నొ
సఁగె నాటికి దివ్యదృష్టి సాత్యవతే యుం
డ గణిత తపఃప్రభావం
బుగని యధిక విస్మయంబు బొందగ జనముల్.

ఆశ్రమ. ౨ ఆ. ౧౨౧ప.

తిక్కన గూడ నిట్లు 'ఎసగును' ధానివంటిదే యగు 'ఒసగును' సార్థబిందుక నిర్బిందుక ప్రాసమునఁ బ్రయోగించుట నాకు మఱింత వింతను గొల్పినది. ప్రాచీన తాళపత్ర ప్రతులలోఁ బెక్కింట నీ పదములు సబిందుకములుగనే యుండుట గమనించితిని. కాని నేను శాసన పద్యములు సేకరించుచు శాసన బింబములఁ జూచునపు డీశబ్దము లరసున్న లేనివిగనే పెక్కుచోట్ల నగపడెను. అట్లు నిర్బిందుకముగా నీ శబ్దములఁ జూపు శాసనములఁ గొన్నింటి నొసగుదును చూడుము' అని వారు ప్రాసియుంచుకొన్న పద్య శాసనములఁ గొన్నింటిఁజూపిరి వానిని క్రింద పొందుపఱచుచున్నాను.

౧ పెరవలి శాసనము.
South Indian inscriptions No 664 of 1920)

సీ. వననిధి వేష్టితావనిలోనంగల యగ్ర
హారంబులకు మణిహారలీల
మానైన పెరువలి మాధవ దేవర
కెత్తించె గుడి భక్తి యెసగం గొమ్మ
మాంబిక తత్సూనుండగు చోడదండే శుం
డద్దేవునకు నివేద్యమున కత్తిఁ.

౨.ద్రాక్షారామ భీమేశ్వరాలయ శాసనము (S. I. I. VOL IV No 1061)
శకము ౧౦౭౧

ఉ॥ అంబుజ గర్భ వంశమణి యైదయం బట్టపుమెట్ట యగ్రహా
రంబుగనిచ్చి యంద్ర యుడురాజశిఖామణి కిన్మరున్నివా

సం బెసగంగనిల్పి విలసన్మతి నొప్పిన దండనాధ ర
త్నంబగు నాగదేవ విబుధస్తుతు తమ్ముఙు ప్రోలణ్ణున్నతిని.
3. నాదిండ్ల శాసనము (No 330 of 1919 శకము ౧౦౭౯)

చ॥ అనుపమకీర్తిఁ మూల ఘటికాంబురుహాంబుజ మిత్రుణ్ణం బుజా
సనకులుండన్వయార్ణవ విశాల సుధాఘృణి యట్టి వానికిని
మనుమం దమాత్య వేముని కుమా[రికి వాఙ్మి] భసూర మాంబ్బకుం
బెనుపెసగను జనించె రిపుబేక ఫణీంద్రుం దహార్యధీరుండు
౪. ఏలూరు శాసనము (శకం ౧౧౦౩)

క॥ నరసపురి మంత్రి మాదము
వరభామిని నాచమాంబ వనజాక్షునకుఁ
ధరంబెట్టె సంధ్య దీపము
హరయన కభేందు శశి శకాబ్దములెసగఁ
౪. కొమ్మూరి శాసనము (శకము ౧౧౬౭)
(No 826 of 1922)

సీ॥ శ్రీ (ర?) యుతమైన కొమ్మూరి యగస్తేశ విభునకుజీవంబు విస్తరిల్ల
నెసగు దీపావలి వసుధలోంబంచనగ స్తీశ్వర స్వామి కర్థితోడ
౬. తాళ్ళ ప్రొద్దుటూరి శాసనము.

సీ॥ ఏను కతలలలో నెసగిన ముత్తియంబులుం గుంకుమాక్షతములుగంబోసి
౭. ఉప్పరపల్లె శాసనము (శకము ౧౧౫౭)

క। చరణ సరోరుహరాగ
స్ఫురణన్ మహిషుని శిరంబు వొలుపుగ సంధ్యా
భ్రరుచి నెనయ మెట్టిన స
త్కరుణాన్విత దుర్గఁ వరము గాటయ కొసగున్
౮. గణపేశ్వర గ్రామ శాసనము (౧౨౩౫)
(S. I. I. VOL IV No 952)

సీ। స్వస్తి సమస్త రాజన్య చూడామణి కిరణ రంజిత పాదసరసిజాతు
డగుకాకతియ్య ధరాధీశు శ్రీవాకిలికి నంగరక్షయై ప్రకట శౌర్య
ధనుం డనంబరగి యమ్మనఁజేంద్రు డొసగిన"

పై శాసనమునసే మరొకచోట

"యింటి నొసగి పెయ్యఁ లేఁభడి వెరసి నూ"

క్రీస్తుశకము పదునొకండవ శతాబ్దపు ప్రారంభమునుండి పదమూఁడవ శతాబ్దము తుదిదాఁకఁగల పైశాసనములయందు పయి శబ్దములు నిర్బంధకములుగనే కలవు. కాని శ్రీనాథుఁడు తన హరవిలాసమున,

ఉ। ఇంటికిఁ దెచ్చి యోగిపరమేశునకున్ వణిజుండు తానువా
ల్గంటియు భక్తియున్ భయము గౌరవము న్వినయంబు నాత్మలో
నంటు కొనంగ నప్పు ముసలమ్మకు నైతము కమ్మనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలకమార్చి యొసంగిరి ధౌత వస్త్రముల్.

అని 'ఒసగు'ను బిందుకముగానే ప్రయోగించినాఁడు. ఈ పాఠము వ్రాయసకాండ్ర ప్రమాదమున వచ్చినదేమో యనికొట్టి వేయుదమన్న శ్రీనాథుఁడు స్వయముగఁ జెక్కించినదని తలఁపఁబడుచున్న పద్యశాసనమునందుగూడ నిట్లే యున్నది.

"ఈ గ్రామములు మూఁటికెల్ల కాలంబు భోగైశ్వర సర్వ మాన్యతల నొసంగె"పయి ప్రయోగములన్నిటిని బరిశీలింపగా నీ శబ్దములలో శ్రీనాథుని కాలము వఱ కరసున్నలేమియు, శ్రీనాథాదుల కాలమునఁ గలిమియఁ దోచుచున్నది.

కాని యఱ (?) శతాబ్దము వాఁడగు పింగళిసూరన గూడ 'ఎసగు'నందు బిందువు ప్రాచీన ప్రయోగములందు లేకుండుట గమనించియే రాఘవ పాండవీయమున శ్లేషయందు,

మ। స్వసిదేశోన్నతి నంతటన్ నెఱయుచు శక్తిం జతుర్దిజ్ఞ రేం
ద్రుని కాయంబునుగెల్చి తమ్ముల సమానప్రాప్త విత్తార్పణం

బునదన్సన్ వశులైన బ్రాహ్మణుఁ తో పూర్ణాధ్వరారంభుడై
యనఘశ్రీ పృథివీశుఁడొప్పె నగరూఢా పూర్వ సతీక్రతోన్

అని నిరనుస్వారముగనే ప్రయోగించెను. తరువాతి వ్యాఖ్యాతలు 'ఎసగు'నందు బిందువున్నదను భ్రాంతితో "రామాయణార్థమున "ఒప్పెసగున్" అనుచో సకారోత్తరార్ధనుస్వారవిశిష్టరూపంబును, భారతార్థమున ఒప్పెన్+సగురూఢాపూర్వ సతీక్రతోన్' అనుచో నర్ధనుస్వార రహిత రూపంబును గూర్చునెడ సమాధానంబుగల్ప నీయం''బని "వ్యాఖ్యయొనర్చుచు'' శ్లేషే సఖండ నిర్బిందోర్మేళనం కుత్రచిన్మత'మ్మని లక్షణ వాక్యమును ముడిపెట్టిరి.

ఎసగు, ఒసగులలో ననుస్వారము నర్వాచీనులుంచుటకు వీనితో సారూప్యముగల పొసఁగు ఆదినుండియు సానుస్వారమగుట కారణము కావచ్చును.

''సంధికినేగి కార్యము పొసంగగ కృష్ణనిరాకయున్''

భార. ఉద్యో. ౪ ఆ

ఎసగు ఒసగులకుంబోలె చీకటి, తీగ, దాగు, డాచు పీపు మొదలగువానియం దరసున్న యిటీవల వచ్చినది. వీనియందన్నిట నరసున్న కలదని యప్పకవి తప్పనుదాహరించినాఁడు.

మరియునిట్లే ''ఏగు'' మొదలగువాని యందున్న సున్న యిటీవల లోపించినది. ప్రాచీన ప్రయోగముల 'నేగు' నందరసున్న యుండుట గమనించియే సూరన రాఘవ పాండవీయమున,

క। వినియత నిం దనపై నిడు
కొనియేగి నియమికిందగని ఘోరార్తి యొన
ర్చినవాఁడ మీకు దండ్యుఁడ
నని తెలుపుచును వారికప్పున జేసెన్'

అని ప్రయోగించెను. "ఏగు" నందరసున్న లేదను తలఁపున వ్యాఖ్యాతలు రామాయణార్థమున "ఏగి+నియమికిన్" అనియు, భారతార్థమున 'ఏన్+కిని యమికిన్' అని భేదము సరిపడుటకై శ్లేషేసఖ-డే' త్యాది లక్షణమునకుఁ దావొసగిరి.

కవిలోక చింతామణిలో తాతంభట్టు,

'క। వాఁగు దరికేఁగి యయ్యేల
లూఁగెడు గోపికల గుబ్బలొగి బిగియరతిన్
దోఁగుచు దొంగతనంబున
నేఁగితి వన సర్ధబిందు లిలనివి కృష్ణా!' అనెను.

కాన పయి శాసన ప్రమాణముల వలన 'ఎసగు ఒసగు' లందు సున్న లేకుండుటయు, సార్ధబిందు నిర్బిందు ప్రాసము భారతకవి సమ్మతముగాకుండుటయు రాద్ధాంతిత మగుచున్నదిగదా!

[యువసంవత్సర (౧౯౧౯-౧౯౨౪)భారతి నుండి కాపీ చేయఁబడినది.]

పండితారాధ్య చరిత్రము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

పండితారాధ్య చరిత్రము, చరిత్రమే యేమి, సోమనాథుని గ్రంథము లెల్లను భాషాచ్ఛందో వ్యాకరణాది రీతులందు వింతతీరులు గలవి. బసవపురాణ ప్రకటనమునకుఁ బూర్వము వర్తమానాంధ్ర పండితు లెవ్వరుగాని వాని నంతగాఁ బరిశీలించి యెఱుఁగరు. శబ్దరత్నాకరకారులు సోమనాథుని గ్రంథములఁ బరిశీలింపనేలేదు. బ్రౌణ్యమునఁగల తత్ప్రయోగములనే వారు గయి కొనిరి. బ్రౌణ్యమున సోమనాథ ద్విపద లన్యదీయములుగా నుదాహరింపఁ బడినవి.

1910 నుండి 1914 దాఁక నే నదేపనిగా ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలలోని యముద్రిత గ్రంథములనెల్లఁ జదువుట, పరిశీలించుట, విశేష విషయములనె త్తి వ్రాసి యుంచుకొనుట, మొదలగు కార్యముల జరపుచుంటిని. 1914 సంవత్సరమున నేను పండితారాధ్య చరిత్రమున విశేష విషయముల గుర్తించి నోటు బుక్కులో వ్రాసికొనుచుఁ జదువుచు నుండగా భయంకరమయిన వ్యాధికిఁ బాల్పడితిని. 1916లో నా జబ్బు కుదిరినది. జబ్బు కుదురఁగానే మరల పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథముల పరిశీలనశేషము ముగించితిని. 1914 సం॥ నాఁడు వ్రాసిన యా నోటుబుక్కులు నేఁడు నా దగ్గఱ నున్నవి. మద్రాసులో శ్రీ. తం. తేవప్పెరుమాళ్ళయ్యగారు నాకు మిత్రులు. వారికి సోమనాథుని గ్రంథముల యోగ్యతా విశేషము లెఱిఁగించి ఆనంద ముద్రణాలయము వారిచేఁ బ్రకటింపఁ జేయఁగోరితిని. శైవగ్రంథములను మా పెట్టిగారు ప్రకటింప నంగీకరింపరని వారనిరి. "అభిమానకత్తె" అన్న సోమనాథుని ప్రయోగమును దెలుపఁగా తేవప్పెరుమాళ్ళయ్యగారు "ఇది సర్వాంధ్రకవి ప్రయోగ విరుద్ధముగా నున్నదే" యనిరి. కోపగాఁడు, కోపగత్తె యన్న శ్రీనాథుని ప్రయోగము లేతదనుసారులు గదా యఁటని ఆటుపైఁ గొన్నాళ్ళకు మిత్రులు శ్రీ కె.వి. లక్ష్మణరావుగారును నేనును ప్రోత్సహింపఁగా శ్రీ నాగేశ్వరరావు గారు బసవపురాణ ప్రకటనమున

కంగీకరించిరి. ఆనాఁడు ఓరియంటల్ లైబ్రరి వ్రాఁతపుస్తకముల నితరుల కిండ్ల కెరవిచ్చు సంప్రదాయము లేదు. లైబ్రరికి వచ్చియే వానిఁ బరిశీలింపవలెను. అందువలన బసవపురాణపాఠకముల సేకరింపించుట కెక్కువకాలము పట్టెను. నేను దేశాటనము చేయవలసి యుండుటచే చాల జాగయ్యెను. మఱియు నా జబ్బు కుదిరినది మొదలు నా చిత్తవృత్తులు వాఙ్మయ పరిశీలనాది విషయములందు మెలమెల్లఁగా విముఖములు కాఁజొచ్చెను. ఎట్లో బసవపురాణ ముద్రణము ముగిసినది. గ్రంథ పరిష్కరణ పీఠికారచనాదులందు నా కనేకవిధములయిన క్లేశములు కలిగినవి.

ఆ కాలమున ఆంధ్రదేశమున శైవ వాఙ్మయమును గూర్చి పరిశ్రమ చేసినవారు లేరు. కవులలో "శివకవులు" అన్న విభేదమునే యెవ్వరు నెఱుఁగరు. పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథములఁ బట్టియు మఱికొన్ని శైవ గ్రంథములఁ బట్టియు కర్ణాట శైవగ్రంథములఁ బట్టియు దొలుత దాని గుర్తించితిని. పరిశీలింపఁగాఁ గ్రొత్తలు గోచరించెను.

క. "శివకవులకు నవకవులకు
శివలోక ప్రమథులకును జింతామణికిన్"

అన్న వేమనపద్యము తొలుత నాకు శివకవు లాంధ్రమునం దాదికవు లగుదు రనుటకు స్ఫోరకమయ్యెను. శివకవుల రచనావిభేదము లెన్నో యప్పుడు నేను గుర్తించితిని. బసవపురాణ పీఠికారచనమున భాషావిషయమునను, చరిత్ర విషయమునను నా పరిశీలనమును గూర్చి వివాదములు సాగునని నేను వెఱవ లేదు గాని, మతవిషయమున, అందును ఆంధ్రదేశీయారాధ్య శైవ సంప్రదాయ విషయమున నాకు గోచరించిన విషయములు సప్రమాణములని నేను నమ్మిన విషయములు వివాదగ్రస్తము లగునేమో యని వెఱచితిని. నా యంతరాత్మ నాకు సరియని తోపించినది, నేను పరిశీలించిన శైవమతగ్రంథములఁ బట్టి నిర్ణయింప ననువుపడినది, నేను వ్రాసితిని. ఆనాఁడు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకశాలలో నుపలభ్యమానమగు శైవగ్రంథ సంచయమునెల్ల నెంతో కష్టపడి చదివితిని. నేను బసవపురాణ పీఠికలోఁ బేర్కొన్న శైవమతగ్రంథముల నానాఁడు కర్ణాట శైవులే పలువురెఱుఁగరు. మైసూరనుండి, ధార్వారనుండి, ఇంక గొందఱు శైవమతాభి

పతుల దగ్గఱనుండి ఆయాగ్రంథముల యెఱుకకొఱకు నాకు బెక్కు జాబులు వచ్చినవి. మైసూరు శైవ విద్వాంసులకు గొందఱ కా గ్రంథముల యానుపూర్వ్యా దుల నేదెలిపితిని. కొందఱకా గ్రంథముల ప్రతులు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయ మున నుండి వ్రాయించి పంపితిమి. ఆనాఁడు నా యెఱుక కందిన సన్నిహితు లయిన యాంధ్ర ద్రవిడ కర్ణాట శైవ పండితులతో మతవిషయములఁ జర్చించి కొన్ని విశేషములు తెలిసికొంటిని తిరుత్తొండర్‌తొగై యన్న ద్రవిడ శైవస్తుతి గ్రంథమును సోమనాథుఁడు బసవపురాణమునఁ దెలిఁగించినాఁడు. తానా గ్రంథ మును దెలిఁగించుటను బసవపురాణమున నాతఁడు తెలుపలేదు ద్రవిడ శైవ పండితులతో సంప్రతించుటలో దానిఁ గుర్తింపగల్గితిని. అఱువత్తుమూవుర చరిత్ర పరిశీలనమున నెంతో క్లేశపడితిని. వీరశైవమత స్వరూపమును గుర్తిం చుట కెంతో పరిశ్రమించితిని. నాకు శక్య మయినంత చేయఁగల్గితిని. ఎవరిని గాని కొంచెపఱుపవలెనన్న పాపబుద్ధి నాకు పొడమఁ గారణము లేదు.

బసవపురాణ పీఠిక యచ్చు సాగుచుండెను. మతవిషయపు రచన మచ్చు పడవలసి యున్నది. శ్రీ నాగేశ్వరరావు వంతులుగారి యింటికేఁగితిని. నాఁడు వారు తీవ్రజ్వరముతో నుండిరి. వారి దర్శనమున కెవ్వరిని బోనిచ్చుట లేదు. నారాక నెట్లో తెలిసికొని శ్రీవారు నన్ను రప్పించుకొని రాకకుఁ గారణ మడి గిరి. బసవపురాణ పీఠికలో మతవిషయ మచ్చు కానున్నది. మీరు గాని మీకును నాకును నాప్త మిత్రులు శ్రీమల్లమపల్లి మల్లికార్జునశాస్త్రులు గారుగాని, మీరు పలు మాఱు నాతోఁ బ్రశంసించుచుండు పూజ్యులు శ్రీ అమృతలింగము అయ్యవార్లం గారు గాని నాయీ పీఠికాభాగమును జదివి యుక్తాయుక్తములఁ జర్చించిన పిదప మార్చులేవేని చేయవలసినచ్లేర్పడినచోఁ జేసి మఱి ప్రకటింపఁదగు ననుకొందును. ఇది మీకు నివేదింప వచ్చితి, నంటిని. వారు నవ్వి ''అక్కఱలేదు, మీరు వ్రాసి నది ప్రకటింపుఁడు', ఇత్యాదిగా నొక కొంత చెప్పిరి. విడువక నే నాంధ్ర రాధ్య సంప్రదాయమును గూర్చి వ్రాసినదాని సంగ్రహము వారి కెఱిఁగించితిని. జ్వరితులఁగా నుండియు సావధానముగా నా యుపన్యస్తమును విని, మీకు సత్య మని తోచినది ప్రకటించుట యుచితమే యనిరి. వారి సమ్మతితోనే నేనది ప్రకటించితిని.

నాకు సత్యముగా సప్రమాణముగా గోచరించినది నేఁ బ్రకటించితిని. ఇందాక్షేపార్హ విషయములు గోచరించినచో నితర విద్వాంసులు వానిని ప్రకటింప నర్హులు. సహృదయలోకము వానిలో యుక్తాయుక్తములు చర్చించి తత్త్వనిర్ణయము చేసికొనును. నేను ప్రత్యుత్తరింపఁ దగినదిగాని సముచితమయి యంగీకరింపఁ దగినదిగాని యుండిన నట్లే చేయుదును.

నా పీఠికలో వీరశైవము బసవేశ్వరాద్యుపజ్ఞమని వ్రాసితిని. నిజముగా నేనట్లు నమ్మి వ్రాసితిని. కర్ణాట వాఙ్మయము, సంస్కృత శైవమత వాఙ్మయము, శాసనములు, నా కీ యర్థమునే నిరూపించినవిగాఁ గానవచ్చినవి. దీని వల్ల నా మతమున కవనతి గల్గు ననుకొనను. నే నెవ్వరిని దూఱలేదు.

బసవపురాణము ప్రకటితమయిన పిదపఁ గొన్నాళ్లకు శ్రీ నాగేశ్వరరావు గారు పండితారాధ్య చరిత్రముఁ గూడఁ బ్రకటింపఁ దలపోసి దీనిని గూడ మీరు పరిష్కరించి యిత్తురా యని నన్ను హెచ్చరించిరి. బసవపురాణ పరిష్కరణాది కార్యములఁబట్టి నేను బిట్టు సంక్షోభము పాలయితిని. క్షమింపుఁడు. నేఁడు నా మనఃప్రవృత్తి వాఙ్మయ విషయ పరిశీలనమునఁ జాల విముఖముగా నున్నది. బసవపురాణ పీఠికపై నాక్షేపము లెన్నో వెలసియున్నను వానికి నేను జెప్పఁదగిన సమాధానము లున్ననుఁ గూడ నేఁజెప్ప నుత్సహింపఁ జాలకున్నాను. శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు దాని సరిగా సంస్కరించి ప్రకటింప సమర్థులు. మీ దిష్టపడుదు రేని వారిని గోరవచ్చునంటిని. వారు నెంతో సంతోషించిరి. తొలిపుస్తకమును నేను పరిష్కరించితిని గాన దీని నాతోఁ జెప్పక యితరులచేఁ బరిష్కరింపించుట బాగుకాదన్న తలఁపుతో నేని శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు నాతో నట్లు ముచ్చటించి యుండవచ్చును. శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారి కోరికపై పండితారాధ్యచరిత్ర పరిష్కరణమున కనుమతించిరి. శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారి కూలంకష ప్రజ్ఞా ప్రయోగ మీ పరిష్కరణమునఁ గాననగునని పండితారాధ్య చరిత్రము ప్రశస్తతరముగాఁ బ్రకటితము గాఁగలదని పరితోషించితిని.

పెక్కేండ్లు గడచినవి. అప్పుడు పండితారాధ్యచరిత్ర పరిష్కరణాది కార్యమును డాక్టరు శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు జరపుచున్నారని వింటిని.

అయినను నందఁ దద్గురువర్యులగు శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారి యుపరిపరిశీలన ముండుననియే విశ్వసించితిని.

గ్రంథ మీ నడుమ ప్రకటితమయినది. ప్రకటితముకాఁగానే ప్రకాశకులు నాకొక ప్రతి నంపిరి. ఆదరముతో నందుకొంటిని. ఆ కృతి యాకృతి మహత్తరముగాఁ గానవచ్చినది. విశేషవిషయ జిజ్ఞాసోత్సాహముతో విచ్చి చూచితిని. పీఠిక, ఉపోద్ఘాతము, మూలము, రెండనుబంధములు గలిగి యనఁటి మొవ్వుల వంటి కాగితములపైఁ జాల నందముగా నది ముద్రితమై యానందము గొల్పు చున్నది శ్రీనాగేశ్వరరావుగారు శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు సజీవులయి యుండఁగా వారు పరిశీలించి పరితోషింపఁ దగిన ట్లిది ప్రకటితము కాక పోయెఁ గదాయని వగచితిని. శ్రీ నారాయణరావుగారు పట్టుదలతో బిట్టు పరిశ్రమించి దీని సంధానించిరి. గ్రంథాంతమున సంజ్ఞావాచకముల పట్టిక ఆచ్చిక పదముల పట్టిక యని రెండనుబంధములు గూర్చిరి. తుది పట్టిక యారాధ్య చరితలోని యచ్చ తెలుఁగు పలుకులకెల్ల జాబితా. గ్రంథమునందలి యచ్చ తెలుఁగు పలుకులనెల్లఁ బుటసంఖ్యలతో నుద్ధరించి యకారాది క్రమమునకుఁదార్చి యిట్లు ప్రకటించిరి. ఇది భాషాజిజ్ఞాసువులకుఁ బరమోపకారకము. చాల నోపికతో దీనిని సమకూర్చినందుకు శ్రీ నారాయణరావుగారి నభినందించుచున్నాఁడను. కాని యిఁదింతకు ముందు నేను విలువగల పదములని యారాధ్య చరిత్రము నుండి యుద్ధరించి యుంచుకొన్న పదములు కొన్ని గానరాలేదు. ఈ ట్లేల కానరాకపోవలెనని పరిశీలింతును గదా మూలగ్రంథమున నా పట్టులు నేను సరియనుకొన్న పాఠములతోఁగాక యన్య విధములఁగానవచ్చెను. అంతట దాని నాపి శ్రీనారాయణరావుగారి పీఠికను మహత్తరమైన యుపోద్ఘాతమును జదివితిని. బసవపురాణ పీఠికలో నే నెంతో కష్టపడియిదమిత్థమని నిర్ణయించుకొని సూత్రప్రాయముగా వెల్లడించిన సిద్ధాంతముల నెన్నిటినో శ్రీ నారాయణరావుగారుపోద్ఘాతమునఁ బూర్వపక్షముచేసిరి. నేను వ్రాసిన దానిని సరిగా వారు పర్యాలోచించినట్లు తోపదయ్యెను. శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారి యుపరిపరిశీలనమున్నచో నాయావిషయము లట్లట్లు విపరీతస్థితిని బొరసియుండకపోవు ననుకొంటిని. కాని పీఠికలో నారాయణరావుగారిట్లు వ్రాసిరి. ''శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు (పెక్కు-వ్రతులు) దగ్గఱ పెట్టుకొని తమ కుమారులు శ్రీ వేంకటసీతాపతిగారి

సహాయముతో వివిధ పాఠములగుర్తిస్తూ ఉండిరి. 1982 సం॥ ఎండకాలపు సెలవులలో నేను పర్లాకిమిడిపోయినపుడు శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారితో ఒక నెల్లాళ్ళుండడము తటస్థించినది. అప్పుడు మేము ముగ్గురమున్ను కలిసి వాద ప్రకరణములో కొంత సరిచూచినాము. నేనింటికి రావలసిన తొందరకలగడము చేతను, మా గురువుగారికి నామీద నమ్మకముండడముచేతను పండితారాధ్య చరిత్రమును పరిష్కరించి అచ్చుకు సిద్ధముచేసేభారము నామీదఁవేసి తామప్పటికి చేసిన కృషికి ఫలితముగా తేలిన సమస్త సామగ్రిని తమవద్దనుండిన వ్రాత ప్రతులను నాకిచ్చివేసిరి.....నేను సరిచేసిన మహిమ పర్వత ప్రకరణములను ఈలోగా శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారు చూస్తేబాగుంటుందని వారికి పంపినాను." దీనిఁబట్టి వాద ప్రకరణమునఁ గొంతభాగము శ్రీరామమూర్తి పంతులుగారి సమ్యక్పరిశీలనమునను దక్కిన భాగములు వారు సేకరించిన సాధన సామగ్రితో శ్రీనారాయణరావుగారి పరిశీలనమునను పరిష్కృతమైనట్లు స్పష్టపడినది. తక్కిన గ్రంథభాగములకేమికాని వాదప్రకరణమునఁ గొంతయేని ససిగా శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారి పరిష్కరణముఁ బడసినదిగాన చక్కఁగా నుండునన్న కుతూహలముతో దానిఁదెఱచితిని. దాని తీరును జూడఁగా నందు శ్రీ రామమూర్తిగారి ప్రతిభాప్రయోగమున్నదన్నపీఠికావాక్యము విశ్వాస్యముగాఁ దోప దయ్యెను. శ్రీ రామమూర్తిగారి వైదుష్యము నెరిగినవారీ వాద ప్రకరణమును జదువుదురేని నా మాట నిజ మనఁగలరు. ఇది నిజమని నిరూపింపఁ దగ్గపట్టుఁగొన్నింటి నిక్కడ చూపుచున్నాఁడను. ప్రకరణారంభ ద్విపదమే యిట్లున్నది.

1. శ్రీ గురులింగ! సంచిత దయాపాంగ!
భాగమహోదార! పాల్కుర్కి సూర!

ఈ ద్విపదమున సంబోధనాంత పదములు రెండే, నాల్గుకావు. శ్రీ గురు లింగ సంచిత దయాపాంగ భాగమహోదార! పాల్కుర్కి సూర! అని,

2. తొలఁగని భేదవాదుల కెక్కుఁగొట్టు,

ఇక్కడ "అక్కుఁగొట్టు" ఉండవలెను. పూర్వోత్తరములందు పీపు గోల, తలగుండు, హృదయశల్యము, రొమ్ముగూటము, కంటికసువు ఇత్యాదులున్నవి. పయి సమాసములందుఁ బ్రథమపదము శరీరాయవ వాచకము. కాన యిందుఁ

గూడ 'ఆక్కు' ఉండును. ప్రాచీనకవుల పలుకుబడి 'ఆక్కుఁగొట్టు' అనియే. మారన మార్కండేయ పురాణమున ప్రయోగ మిదిగో 'ఆమరాదులకు నెల్ల నక్కుగొట్టె''—మార్కం. 7—279

3. అత్త జీ భట్లు కైవారంబుసేయ,—యతిభ్రంశము.

4. గొబ్బి । పదములు వెన్నెల పదములు సంజ । వర్ణనమజీ గణ వర్ణన పదము । లు

సజ్జ వర్ణనకాని సంజవర్ణనకాదు. పెక్కు ప్రతులలో సజ్జవర్ణన మనియే కలదు.

5. ''ఆశ్వ । లాయని మొదలు నాయాయి శాఖలును
న్యాయసూత్రంబు లామ్నాయభాగములు
మానిత తదుపశా ఖాది సూత్రప్ర
తానంబులును బవమానకై వల్య''
శ్యామమాధ్యందిన.....కాత్యాయనీయాశ్వ్
లాయనీయములాదియైన శాఖలు స
మాయతతదుపశాఖాది సూత్రప్ర
తానఁబులును బవమానకై వల్య.....

అని యుండవలెను. ఈ పట్టునఁ బెక్కుద్విపదలు సరిగాలేవు.

6. ఆలరారు పంచమహా వాద్యవితతు
లొలయంగఁ గాహళలొక్కుటమోయ
'లులియంగ' ఉండఁదగును.

7. (ప్రణుత వాజ్మణులు) నీరాజనదీప
మణులును (భక్తదృజ్మణులు) సంధిల్ల
(నందగ) వివిధపు ష్పాంజలులిచ్చి
మంగళారతులెత్తి మహిమొక్కిచనఁగ

(అధోరేఖాంకిత) స్థలములు ''ప్రణుతివాజ్మణులు,'' ''భక్తిదృఙ్మణులు'' ''ఆంగనల్'' ఉండఁదగును. 'చనఁగ' కు–కర్త అంగనల్—పూర్వోత్తరములు చదివి చూడఁదగును.

8. నినుపారభ్రతోఽతి నిర్మలంబనుచు

''భ్రతంతు'' ఉండవలెను. ఇక్కడరెండు చరణములు సాధుపాఠములు గలవిగావు

9. చాకులకును మఱి సంగవులకును
నేకత్వమున్నదే లోకంబునందు
సత్కవులకును – ఉండవలెను. ''సంగవులకును'' అన్న నర్థమేమి?

10. రురువర్ణ దేహంబు ఋగ్వేదమునకు — యతి ?

11. శ్రుతి శివోఽమేవ మేపితరావనంగ
శ్రుతులకుఁ దండ్రి యీశుండయియుండ

శ్రుతి ''శివావేవ మే పితరా'' వనంగ అనియుండవలెనేమో? 'శివోఽమేవ' ఉని యుండదు ఇందు, శ్రుతి—అనునది పయి సంస్కృతగ్రంథభాగము శ్రుతి వాక్యమునుటకుఁ జేర్చినదిగా నాకుఁదోచదు. శ్రుతి=వేనము, పార్వతీ పరమేశ్వరులే నాకు జనకులు అనుచున్నది. అని యర్థము వచ్చునట్లు 'అనంగ' అన్నపదమునకు 'శ్రుతి' కర్తృపదముగాఁ జేర్పఁబడినది. ఈ వాక్యమే శ్రీకరభాష్యమున శాస్త్రయోనిత్వాధికరణమున రెండుచోట్ల నుదాహరింపఁబడినది. కాని యక్కడ ''శివోమామేవ పితరః'' అని కలదు. అది శ్రీ హయవదన రావుగారి పరిష్కరణము గాన యెట్లయిన నుండఁగలదు. గ్రంథ ప్రస్తావనలో రావుగా రిట్లు వ్రాసిరి. ''భాష్యేస్మిన్నన్తర్గృహీత ఋగ్వేభిః పరిశిష్టైః అస్య గ్రన్థస్య పరిశీలనే పతనేచ తేషా మత్యన్తోపకారికాం భవితు మర్హతీతి సంప్రత్యాశావిష్టామః, కేచిద్భా ర్వ్యాఖ్యాతృభి'' రిత్యాది. ఈ భాష్యమును తెల్గక్షరములతో మరల విభూతి పత్రికలో శ్రీ వీరభద్ర శర్మ గారు ప్రకటించుచున్నారు. వారును ''శివోమామేవ పితరః'' అనియే ప్రకటిం

దించిరి "శివావేవమే పితరౌ" అని కాని "శివోమే ఏవ పితరౌ" అని కాని యుండఁబోలును.

12. మితఁదవోన్మేష నిమేషేభ్య యనఁగ— దీనికి ఫుట్‌నోటులో: — "'తదో (వో ?) న్మేష నిమేషాభ్యాం' అని యుండవలెను. కాని యది ద్విపదపాదమున నిముడక పోవుటచే నిమేషేభ్య యని కవి సరిపెట్టినాఁడు. అట్లు చేయుట సంస్కృతభాషా విరుద్ధమైనను ప్రాకృత సంప్రదాయానురోధియై యున్నది." అని శ్రీనారాయణ రావుగారు వ్రాసిరి.

ఉన్మేషాశ్చ నిమేషాశ్చ ఉన్మేష నిమేషాః తేభ్యః అని కాఁగూడదా ? ఇట్టిచోట్ల బహుత్వము వివక్షాయత్తము కాదా ? ఇది సంస్కృత భాషా విరుద్ధమా ?

13. " భవుని మహిమఁ జదువు పాఠకుల్ వోగడు "

గణభంగము. ఇట్లు గణభంగములు యతిభంగములు పెక్కుచోట్ల నున్నవి, ఇందు 'సి' తీసివేయవలెను.

14. చనుజీవ ఘటకర్మ చక్ర సూర్యేందు
వినుత బలీవర్ద విభ్రమణమునఁ
గూడంగ భవములం గొఱలు రావటన
మాడించు కర్త విశ్వాధికుం డుండ

ఇందు " రావటనమూ " కు " రావటమునా " అని పాఠాంతరము చూపడినది. పాఠము తప్పు. పాఠాంతరమూ తప్పు. " రాటనము నాడించు " ఉండవలెను. జీవు లనుఘటముఖను కర్మచక్రమునఁ దగిలించి సూర్యచంద్రులను నెద్దులచే లాగించుచు సంసారమను రాట్నము (జలయంత్రము) శివుఁ డాడించుచున్నాఁడు. అని పై ద్విపదల యర్థము పోలికగల నన్నిచోడని పద్యము.

క. ఎగయు శిరంబులు నభమున
కొగిఁ గ్రమ్మెడు రక్తజలము లొలుకుచు భువిపై

మగుడఁబడుఁ జూడఁ గడు రం
గుగ నోలిన రాటనమున గుంద్ర (డ ?) లు వోలెన్.
' గుంద్రలు ' రూపమును సాధువే.

15. గోపతిచేతఁ బాశోపేతమయిన
యా పశువుల యట్ల యవికల జీవు
లాశావిరహితులై యీశుని యంద
పాశమోక్షము నొందు బంధముల్ వాసి

ఇందు "పాశాపేతులయిన" "ఈశునిచేత" అన్న పాఠము లుండఁ దగును. దీనికి మూలము.

క. గోపతి కృతమున భువి పా
శాపేతము లయిన జీవులట్టులు భవపా
శోపేతులయిన జీవులు
ప్రాపింతురు మోక్షపదము పశుపతి నిచేన్.
శివతత్వసారము.

16. ప్రమితి పండిత మభేద మదర్శనంబు
ఇక్కడ ' ప్రమితి పీడితము ' ఉండును.

17. కలుగదానుత్పత్తి కర్తయ్యునొక్కఁ
డలరునొకనిచే నఖిలాండములును.
ఇత్కడ గణము తప్పిపోయినది యతితప్పి పోయినది.
"అలరారు నొకనిచే నఖిలాండములును" అని యుండవలెను.

18. భావజాంతకు భక్తవరుఁడు వెండియును.
ఇది సరియయిన పాఠముగానేరదు.
భావజాంతకుభక్తి పరుఁడు వెండియును—ఉండవలెను.
విశాఖపట్టణము ద్రణ పాఠ మిట్లేకలదు.

19. వావిరి జినలేఖ వఱతి పాలయ్యె.
వఱతిపాఁ యెనని యుండవలెను.

20. అంగుష్ఠతర్జనీభ్యాం సభస్మా య
నంగ నీశుఁడు జటాసంగతిభూతి.

ఇక్కడ శ్రీ నారాయణరావుగారు ఫుట్‌నోటులో సభస్మాయన్నచోట స్మాకు గణముకోసము దీర్ఘము వచ్చినదనివ్రాసిరి. గణముకోసము దీర్ఘము రాలేదు. అది బహువ్రీహిసమాసపదము పుంలింగముగాన దీర్ఘమువచ్చినదని తెలియఁదగును.

21, తలఁప నెచ్చటనైనఁ దానూరులేక
పొలమేఁగల్గునే భువిఁబురాణోక్తి
జనఁగ గ్రామోనాస్తి యనఁగఁదత్సీమ
యనఁగాలులేకనీరది యెట్లుగలుగు.

ఇక్కడ—

చనఁగ 'గ్రామోనాస్తి' యనఁ ' గుతస్సీమ''

యనఁగాలులేక అని యుండవలెను.

ఈ కవియే యనుభవసారమున నిట్లుచెప్పినాఁడు.

క. ప్రస్తుతకీర్తి గ్రామో
నాస్తి కుతస్సీమ యనినయాక్రియ,
గ్రామోనాస్తి కుతస్సీమా= ఊరు లేదుపొలమేర యెట్లుండును?

22. ధృతి హర ఇత్యుచ్యసేతతోయనఁగ.

పాఠాంతరముగా 'ఉచ్యతే' ఫుట్‌నోటులో నున్నది ఉండనేకూడనిది. ఉచ్యసే' ప్రధానపాఠమా? ఉండవలసిన 'ఉచ్యతే' ఫుట్‌నోట్ పాఠమా?

23. 'లక్ష్మీపహరి హరునకుఁగానిలేవా'
'హరిహరులకు' అని యుండవలెను గదా?

24. యోగయోగ్యుండుగాఁ డని ధిఃకరింప.
'ధిక్కరింప' అని యుండవలెనుగదా?

25. చాలు– నే వ్యాజమేల యజ్ఞేశ్వరోహవ్య
కవ్యసమస్తభోక్తవ్య మాత్మాయ నంగ అని యున్నది.
యజ్ఞేశ్వరోహవ్య సమస్తకవ్య
భోక్తా వ్యయాత్మా హరి రీశ్వరోత్ర

అని కదా శ్లోక పాఠము. భోక్తవ్యమాత్మా యనుచోట 'భోక్తావ్యయాత్మా' ఉండవలెను.

26. మానుగా శ్రీ రుద్రమహిమయన్ శ్రుతి న
దానందుడగు శ్రీ మహాదేవు మహిమ
నారూఢముగమల్లి కార్జునవండి
తారాధ్యులాద్యులౌనన్ ప్రతిష్ఠించె.

'రుద్రమహిమయన్కృతి' నని యుండవలెను పండితారాధ్యులవారు 'రుద్ర మహిమ' యన్నకృతిని రచించిరి. ఆదిశ్రుతికాదు.

స్థూలదృష్టిని జూడఁగా నీ వాదప్రకరణమున నిన్నియసందర్భములు గానవచ్చినవి తక్కిన ప్రకరణములలో నసందర్భములు స్వల్పతండములు. వాద పరికరణమును శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారు పరిష్కరించిరనుట నే విశ్వసింపఁ జాలను. వారి వైదుష్యమున కపప్రథ కలుగకుండుఁగాక! తక్కిన పరికరణములలోని తప్పులఁజూపుట నా కక్కఱలేదని. కాని యుపోద్ఘాతములో చరిత్ర విషయమునందు వాఙ్మయ విషయమునందు మతవిషయమునందు శ్రీ నారాయణరావుగారెన్నో యపసిద్ధాంతములఁ గల్పించిరి. నాతలఁపుల నెన్నిందినో వారు తార్మారుచేసిరి. యుక్తమని నేను నమ్మిన విషయములను వ్యక్తపఱచుటకై వాఙ్మయము, చరిత్రము మతము నను నవక్రమమునఁ గ్రమముగా శ్రీ నారాయణరావుగారి యుపోద్ఘాత గ్రంథమునుమాత్రమే నేనిఁక విమర్శింపజూతును. ●

చాటుపద్య - మణిమంజరి

[సంకలనము]

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

హాస్యము

సీ. లెక్కలపై పదరొక్కము దెమ్మన్నఁ
బలుక మానితివి మాబాబుగారి
తద్దినమ్మునకు లేదనక యిమ్మొక వరా
యన్నను దాని కేమనక యుంటి
వందుకుపోని, మాయక్కగారి నిసేక
మూరతం బన్న నీ వూరకుంటి
వందుకు తాళితి నమవసనాఁడు నే
సానిదానింటికి సాగునపుడు

సుట్టకరుసున కేమైన చూడు మన్న
వొల్లకుండితి వౌర సీపల్లపుమడి
లో నిదొక పట్టె సరకారులోను గలప
కున్న నాపేరు కాపుగా దెన్నిచూడు.

సీ. కనుగొని మాన్యపు కదపాలు వ్రాసినం
దుకు రెండు, యివి వెంట దొరకు నెలవు
డయి వీని జమకట్టుటకు రెండు మీతండ్రి
పేరనున్నది కొండవార చెలిక
అది లెక్కలోన వ్రాయఁగవలె మీపేర
నందుకు రెండు మీరల్లనాఁడు
కొన్న మాన్యపు పద్దు తిన్నఁగాఁ జేసి స
మ్మాళించుటకు నొకమాడ వేగ

తెమ్ము లేకున్న నిప్పుడే తెలియఁ జెప్పె
దను యినాముల లెక్కలు తారసిల్లి
యున్నవిఁకఁ జేరవందు నీకున్న మాన్య
ములని పీడించుదురు గణకులు ద్విజులను.

సీ. పాతలెక్కలలోన పరికించితిని గాని
యంసులో నీదు మాన్యంబు లేదు
కొత్తలెక్కను జేరుకొని యున్న దేమొ చూ
తామంటె నీమీఁద తలపురాదు
బూబందులోన నెప్పుడుఁ జేర దంచు నా
జాబితాలోనైన జాడలేదు
మీతాత మాతాత మాతామహున కిచ్చి
నాడని యంటావు నాటిమాట

నేటి దాకున్నదా పోసి! నేరబోత
జన్నిదమ్ముల జత దెచ్చి యెన్నఁడైన
నిచ్చినావేమొ చెప్పుమీ యెందుకింత
వెంటబడి వేడుతావు నాకంటబడకు.

సీ. కడుపు వెన్నున కంటఁ గష్టించు వానికి
మిట్టుగా గూనంత బొట్ట పెఱిఁగె
వరిగోసి చోడి యంఖలి త్రాగు వానికిఁ
గడుఁ బొ త్తిపంచెలు గట్టఁ గలిగె
పొలములోఁ ద్రాటిచెంకలు సీఁకువానికిఁ
దమలములో పలుచూ ఱు నమలఁగలిగె
తలయుగడ్డము బుట్టవలెఁ బెంచువానికిఁ
ప్రతివారమునకు క్షౌరమ్ము గలిగె

అల్పునకుఁ గల్మివచ్చిన నర్ధరాత్రి
గొడుగు దెమ్మన్న కత యయ్యె నొడ లెఱుంగఁ
డేడిపించుచు నున్నాఁడు పీడవోలె
పీడి పోడేమి పీడాత్రాడు తెంచ.

బాపనోడు

సీ. కొత్తొడ్లు తెచ్చుకు కొట్టిన యటుకులు
తొల్త గుండానాకు దోసెడైన
పంపినావా తాలు, పాడావు నిమ్మంచె
యెగిరిపడేవు నీకెక్కడొచ్చె
మాయయ్య యిచ్చిన మాన్నెములో గింజ
యమ్మికొన్నది గదా యాలపడ్డ
జిమ్మసచ్చడిగితే రమ్మని కాసంత
యటకెక్కి యొట్టిని యావకాయ

ముక్క చై చూపవైతివి యెక్కడోడ
వోసి పొమ్మంచె పోవేమి వూరికాటి
పీడలాగున నాయెంట గూడినావు
బాపడా ! నీకు కాపోడి భయము లేదు.

సీ. ఇంటి కొచ్చిననాడు యేకాసి పొమ్మని
దొబ్బితింటివి లోన నిబ్బరమగ
తోటి పెద్దొస్తేను తొంగిసూస్తివి గాని
ఆడ్డిగైనను నీయవైతివపుడు
సిగరదానికిలోన తొగరోసి యిస్తేను
గడె తాళవైతివి కట్నమునకు
మా యయ్యయిచ్చిన మళ్లద్దు లెరగనా
యెక్కడిదోసి నీకింతమాన్నె

....
....
ముంచితే కాపుకొడక నాడత్తమాట
గాదు రేపెల్లి సూసేవు కాపుమహిమ.

గయ్యాళి గంప

సీ. అవునటే, వెలుతునా ఆకొన్న పరదేశి
పొండి మీరిద్దఱూ బుగ్గి తినుడి!
చెప్పితే చేయవే చెడిపోక, గయ్యాళి,
పోకిళ్లు పుట్టెనా నీకుఁ దోడు
కుయ్యకువే రోఁతకూటి కట్టిడి తొత్త
వాగక పోరోరి వదరుబోత
చెప్పునఁ గొడుదునా చీఁకు గాడిదె ముండ
బుఱ్ఱంట గొఱిగింతు పో గులామ!

తప్పఁదారులు మొఱిగేవు దాసిముండ,
కుక్కవలె నేలకూసేవు కుంటివాఁడ,
అన్న పురుషుండు దండుకో లంది తడవ
మగువ రోకటఁ దలపెంకు పగుల నడిచె.

సీ. వంటచేయక పండుకొంటి వేమే పాపి!
పాపి నీయబ్బ నీప్రాఁతయబ్బ
ముండ వాగెద వదేమో బుట్ట గొఱిగింతు
నట్టెకా నీతోడబుట్టువునకు
నాయింట నింక నుండకువే చెడిపకుంక,
యింక నీకేడిరా యిల్లు బోడి!
పిచ్చికుక్క చాలు చచ్చినట్టు పడుండు,
నాచావొ నీచావొ కాచుకోర,

శంకరా చాలు నిట్టి సంసార సుఖము
సత్వర మనుగహింపుమీ చావు నాకు.
వట్టి బెదరింపులేల నీవిట్టె చచ్చి
పోతివా యొక్క వెండ్రుక పోక నాకు.

శ్రీకాకుళక్షేత్రము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

[గత ఫిబ్రవరి 1984 మణిమంజరి సంచికలో శ్రీకాకుళక్షేత్రమును గూర్చిన ప్రభాకరుల వ్యాసమొకటి ప్రకటింపబడినది. ఇది దాని తరువాయి భాగము.]

కేయూర బాహు చరిత్రమున–"పాటించి కాకుళేశ్వరు తిరునాళ్లలో నర్థుల కేబేట నర్థమిచ్చు" చ. నలువుగ గాకుళేశు తిరునాళులలోపల గుండ మంత్రి నిర్మలమతిఁ బెట్ట వేగమయి (?) మాడలు రత్న చయంబుఁ జల్లఁగా। నలవడు హేమవృష్టి క్రియ నర్థులు చాతకకోటిగాఁగ లోఁ। గలగొనరాలు ముత్యములు గానఁబడున్ వడగండ్ల కైవడిన్. ఈ గుండమంత్రి పొన్నూరి జేరువనున్న నండూరునం దున్నవాడు. వెలనాటి రాజగు రాంజేంద్ర చోడని మంత్రి.

'భోజరాజీయమున–సీ. విలసితంబగు కృష్ణవేణ్ణమలాపహారిణిభీమరథినా ధరిత్రియందుఁ। దనరు నదీత్రయాంతర్వేది యగు పావన క్షేత్రమున శోభ నమున కెల్ల। ధరనివాసంబైన పెరుమగూరు పురంబునందు విద్వజ్జనా నంద మైన। జీవనస్థితిచేతఁ జెన్నొందు వంశ కర్తృత్వ సంపత్తిఁ బ్రభుత్వమంది। నెమ్మిఁ బ్రత్యక్ష పరమ పదమ్మనంగ। నొప్పు శ్రీకాకుళఁబున కొడయఁడైన యంధ్రవల్లభ హరిసేవ వలరుచుండు। బెక్కు విధముల ముమ్మడి తిక్కవిభుడు.

భోజరాజీయకర్త యనంతామాత్యుని తండ్రి యీతడు. ఇందు బేర్కొనఁ బడిన పెరుమగూరిప్పుడు నున్నది.కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారి పద్యము నుదాహరించి శ్రీకాకుళము నాంధ్ర వల్లభుని (తెలుఁగు రాయని) అగు పరిపాలన కాలము స్పష్టపడుచున్నదని కవుల చరిత్రమున దొలుత వ్రాసిరి. ఇప్పటి కొత్తకూర్పునందు పూగ్వపు వ్రాతను బూర్తిగా దిద్దుకొన నొల్లక యటునిటు గాకుఁడ నించక సవరించినారు.

క్రీడాభిరామమున—స్రగ్ధర. గరుడ స్తంభ ప్రతిష్ఠా కలన మొదలుగా గల్పమంత్రోక్త పుష్పాధ్వర పర్యంతంబు కృష్ణతటిని తటమునన్ ద్వాదశక్రోశ ధాత్రీ పరివేషాభ్యంతర శ్రీ పరమ పదమునన్ ఖర్వకాలంబునందుం.... భగవదనుమతిం బాపముల్ గాకయుండున్—ఇందు శ్రీకాకుళ క్షేత్రము చుట్టుకొలత పండ్రెండు క్రోశములని యున్నది. ఈ గ్రంథమున శ్రీకాకుళ ప్రస్తావము మఱి కొంత కలదు. ఉదాహరింపరానిది.

శ్రీకాకుళేస్తవే—

శ్లో. భవస్పాశా జ్జలధి దుహితుర్భావనా యోగ భాజాం కల్యాణానా మహ మహమికా కాంక్షితం వేదనాద్రేః, సౌభాగ్యస్య ప్రథమ గణనా సన్నివేశః కృపాయాః పారే కృష్ణం వసతి భగవాన్ పావనః కాకుశేశః

ఈ స్తోత్రమును రచియించిన వరదదేశికుడు విశిష్టాద్వైత ప్రవర్తక ప్రవరులగు వేదాంత దేశికుల కుమారుడు. ఈయన శ్రీకాకుశేశ్వరుని దర్శించి పై స్తోత్రము రచించి యున్నాడు.

'శ్రీకృష్ణదేవరాయడు కళింగదేశ విజిగీషను దండు వెడలి విజయవాడలో గొంతకాల ముండెను. అప్పుడు శ్రీకాకుళ క్షేత్రము వచ్చి యాంధ్ర నాయక స్వామి కైంకర్యము జరిపి శాసన మొకటి చెక్కించినాడు. ఆ శాసనమిది—హరేర్లీలా వరాహస్య దంష్ట్రా దండస్సపాతునః। హేమాద్రి కలశాయత్రీ ధాత్రీ ఛత్రీ శియందధౌ॥ స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు గళళం అగు నేటి ఖహుధాన్య నామ సం॥ ఫాల్గున శుద్ధ గం శుక్రవారం శ్రీకాకుళపు తెలుంగు రాయలకు శ్రీ మన్మహారాజాధిరాజ రాజ పరమేశ్వర శ్రీ వీర ప్రతాప కృష్ణదేవ మహారాయలుంగారు దణ్ణం సమర్పించి యిచ్చిన ధర్మశాసనము. స్వామికి కుంభ సంక్రమణ పుణ్యకాలమందు దర్శించి కొండపల్లి సీమకుం జేరి వచ్చిన దేవరపుం గోట స్థలంలోపలి యేర్లగడ్డ గ్రామం గన్ని మేడూరు స్థలంలోపలి లంకపల్లి గ్రామం గన్ని శ్రీకాకుళానను స్వామి ప్రతి గ్రహలబ్ధమయిన సత్రీలభూమి తోటలు, నిత్యావసరాలు, శ్రీరామానుజ కూటము, ద్వాదసులు, సహితమయిన భూమిన్ని, కొత్తలంక, చింతల్లంక, ఉండ్రసలంక, పిరాట్లంక పురుగుడులంక, కోసూరు, నంజెల్లి వచ్చిన కంభాల దొడ్డిన్ని, కొండవీటి సీమ

లోని కారుమంచిస్వామి సన్నిధిని ధారా పూర్వకముగాను స్వామి నిత్యనైవేద్యాలకున్ను అంగరంగ వైభవాలకున్ను యెడమడవక జరుగుటకై శ్రీకాకుళని తెలుంగు వల్లభునికి సమర్పి స్తిమి గనుక ఆచంద్రార్కం స్థాయిగాను అవధరించేది. స్వదత్తాద్విగుణం (ఇట్టిది కొంత) ఈ అయిదు గ్రామాదులున్ను శ్రీవల్లభునికి సమర్పించి యీ అయిదు గ్రామాదులలో యిందువల్లను వచ్చిన నిత్య నైవేద్యం కట్టడి ద్రవ్యోజనం పళ్ళాలు ళ, అలంకార ప్రసాదం పళ్ళాలు ళ, అప్పాలు ఎఒ పళ్ళెం లకి, అతిరసాలు పళ్ళెం ం వడల పళ్ళెం ం. ఇడ్డెన కుడుముల పళ్ళెం ం ..వప్పు కూరలు నెయ్యి పచ్చళ్లు.... ఆరగించే పళ్ళాలు ఒంన్ని ఆన వ్రాల ప్రసాద పళ్ళాలుఅ వెరశి ఆరగించే పళ్ళాలు ళళ. ఇంటికి పళ్ళెంవారి అమృతపడిని.

ఈ శాసనమునఁ బేర్కొనఁ బడిన యేకాదశీ తిథియే, యాముక్త మాల్యద రచియింప నాంధ్ర నాయకస్వామి కృష్ణరాయలను ప్రబోధించిన యేకాదశీ దినముగా మనము తలంపఁదగును. కే.వి లక్ష్మణరావుగా రీవిషయమును పరిష్కృతికలో వ్రాసి యున్నారు.

శ్రీకృష్ణరాయలవారి యాస్థాన విద్వాంసుఁడును బహుగ్రంథకర్తయునగు లొల్ల లక్ష్మీధర పండితుఁ డొక శాసనమున నీ శ్రీకాకుళాంధ్ర నాయకస్వామి నిట్లు స్తుతియించినాడు.

శ్లో. ఉరసి నిహితలక్ష్మీ బాహుసల్లీయమానేన
స్వకరయుగళమేకీకృత్య కేళీ వినోదే
కువలయదళదామా నద్ధమందార మాలాం
దధదివవితనోతుశ్రీకలాం కాకులేశః

ఈ లక్ష్మీధర పండితుని వంశమువా రిప్పటికిని శ్రీకాకుళ క్షేత్రము దగ్గఱనే కృష్ణకద్దరిని గల వెల్లటూరునం దున్నారు.

శ్రీకృష్ణదేవరాయల వారి నాటివఱకు నీ శ్రీకాకుళ క్షేత్రము మహోన్నత దశ నుండి యున్నది. ఆంధ్రనాయక స్వామి నిత్య త్రైంకర్యములకు వార్షికోత్సవములకును ననేక గ్రామములు చెల్లుచుండినవి. అనర్ఘరత్నాభరణములనేకములీ

స్వామికి సమర్పితములయినట్టు శాసనములందుఁ దెలియుచున్నది. పద్మభూష మునన నున్న శాసన మొక్కటి—

చ॥ వరశకరాజవర్షములు వార్ధి విలోచన విశ్వసంఖ్యలం । బరగు స్వభానువత్సరము భాసిలు చైత్రము పౌర్ణమాసియం । దురుతర భక్తిబల్ల నృపుఁ డుబ్బుల కాకుళ తెల్గురాయలం దిరముగఁ గాంచి కాన్కయని దేవరకిచ్చె దెలుంగు పాలెమున్.

గీ॥ తెల్గు రాయని కల్యాణ తిరుమహోత్సవాములకుఁ దెల్గురాయల వారి పేర । గల్గు పాలెంబు నిచ్చెఁ దా ఘనత మీఱ సర్వకర పరిహారమై శాశ్వతముగ

గీ॥ దీని నెవ్వఁడు కాపాడుఁ దేజముగను స్వామి తిరునాళ్ళు సాగించు వారలకును । మొక్కులిడి వారి పాదములొత్తుదమునను, శిరమునను దాల్తు వారల శిష్యజనుఁడ ।

క॥ ఈ ధర్మమెవ్వఁడేనియు । గాదని సాగింపకున్న కతినుండయినన్ । మాధవ పదముల దప్పనరాధముఁ డాశమనపురికి నరుగుచు నుండున్.

స్వస్తిశ్రీ శక వర్షంబులు ౧౩౨౪ ఆగు నేటి స్వభాను నామ సంవత్సర చైత్ర శు॥ పౌర్ణమి గురువారం నాడు స్వస్తి సమస్త గుణ గణాలంకార శ్రీమదన్నమాంబాదయ సుపుత్త్రులయిన బల్లమహారాజ శ్రీ మత్కాకుళ తెలుంగు రాయలకు తిరు కళ్యాణ మహోత్సవార్థముయి దేవర స్వనామాభిధేయంబైన తెల్గురాయని పాలెము ఆచంద్రార్క స్థాయిగాను ధారాపూర్వకం చేసి యిస్తిమి గనుక యందుల స్థానాధిపతులు సాగించంగలవారు—

కంచర్ల శరభన కవి రచియించిన యధ్యాత్మ రామాయణమున నీ శ్రీకాకుళ క్షేత్ర ప్రశంస కలదు. శా॥ ౧౩౬౧ కాలమున వీర ప్రతాపరాయల పేర, శ్రీకాకుళాంధ్ర నాయకునికి పండ్రెండు పుట్ల విత్తనాల పట్టుభూమి దానము చేయబడిన ట్లందుఁ గలదు.

శ్రీకృష్ణరాయల యనంతరము, శ్రీకాకుళ క్షేత్రము మిక్కిలి తార్మారయినట్లు తెలియుచున్నది. గ్రామ సన్నివేశము కొంత కృష్ణా మహానదీ

ప్రవాహ పతితమయినది. ఇప్పుడున్న యాంధ్ర నాయకస్వామి దేవాలయము ప్రాచీనమయినదిగా దోచదు. ప్రాచీన దేవాలయము కృష్ణా ప్రవాహ పతితము కాగా దర్వాత నిప్పటి దేవాలయము కట్టబడినట్టు గోచరించుచున్నది. వీలనగా, పండ్రెండు పదమూడు శతాబ్దులలో జెక్కబడిన శాసనములు గల రాళ్లు కొన్ని యిప్పటి దేవాలయము కట్టడము గోడలో బడియున్నవి. ఇప్పుడున్న యాలయము ప్రాచీనమే యగునాడు శాసనముల కీ స్థితి తటస్థింపదు గదా! నూటయిర్వదేండ్ల క్రిందట నీ శ్రీకాకుళ క్షేత్రము ప్రాచీన వైభవము చెప్పి, తిరునాళ్లు జరుగక, నిత్యోత్సవములకుగూడ నభావము తటస్థించి యుండగా, కాసుల పుల్లంరాజు (పురుషోత్తమ కవి) యను దిట్టడగు బట్టురాజు, నిందా స్తుతితో నిప్పుడు సుప్రఖ్యాత మయియున్న "శ్రీకాకుళాంధ్రదేవ" శతకము రచియించినాడు.

శ్రీకాకుళ శ్రీహరీ యను మకుటము గల శతకమొకటి ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకశాలలో నున్నది. వల్లభాభ్యుదయమను పేరు గల స్థలమాహాత్మ్యపు దెలుగు ప్రబంధమొకటి యున్నది. ఇవిగాక కొన్ని సంస్కృత భాణములలో గూడ నీ శ్రీకాకుళ క్షేత్ర ప్రశంస కలదు.

పదమూడు పదునాల్గవ శతాబ్దులలో నీ స్వామిపేరు పెట్టుకొన్న ప్రఖ్యాత రాజపురుషులు కొందఱు ఎఱుగవచ్చుచున్నారు శ్రీనాథునికిగస్తూరి యొసగుచున్న తెలుంగు రాయడును రామగిరిరాజు తెలుగు రాయడును మొదలగువారు. ఇప్పటికిని తెనగన్న, తెలగయ్య అను విధమున బెట్టబడుచుండెడి పేళ్లి శ్రీకాకుళపు తెలుగు రాయని పేరును బట్టి పారంపర్యముగా వచ్చుచున్నవే యని నా తలంపు.

ఈ శ్రీకాకుళస్వామి కిట్లు ఆంధ్ర వల్లభుడని తెలుగు రాయడని పేళ్లుండుటలో, నాంధ్ర దేశముతోను నాంధ్ర భాషతోను సంబంధ విశేష ముండదగును. ఇప్పుడక్కడ నున్న శిలాశాసనములన్నియును ముద్రితములై వెల్లడి యగునేని మఱి కొన్ని విశేష విషయములేవేని బయల్పడగలవేమో! గవర్నమెంటువారి శాసనములను ద్వరలో వెల్లడింపనున్నారు.

మ॥ కలలోఁ గన్నడి కృష్ణరాయ విభుచేఁ
గబ్బంబు చెప్పించెఁ బే
ర్వెలయన్ మున్నొకనాఁటి సేవగొని యా
శ్రీకాకుళాంధ్రేశ్వరుం
డలరంగా నిపు డంకినిచ్చిన్నృపతి సే
యంబూను నిత్యోత్సవా
కలనన్ దానిఁక నెన్ని సన్నుత కృతుల్
కావింపఁగాఁజేయునో !

—ఆంధ్ర పత్రిక సారస్వతానుబంధము,
1921 దుర్మతి, మాఘ బ॥ ౧౪, శనివారము.

కాలకంఠశతకము

[వేటూరి జోగయార్యపుత్ర సుందరకవిక్కృత కాలకంఠ సీసపద్యావళి]

సీ. దురితసంహార నిన్ దూషించితి నటంచు
దొలగి యుండితివేమొ దెలుపవేర;
ఫాలాక్ష నీతోడ బంతగించితి నంచు
పలుకకుండితివేమొ పరమపురుష;
కందర్పవైరి నే కలహించితి నటంచు
కరుణరాకుండెనా గరళకంఠ;
పురహర నిన్ను నే భూషింప లేదంచు
మరచియుండెదవేమొ మంజుభాష;

తండ్ర చిత్తడ మూర్ఖుడ తామసుండ
పుత్రు నపరాధములు తండ్రి బోవజేసి
రక్షజేసుట విధికాదె రాక్షసారి
కదళిపురవాస గౌరీశ; కాలకంఠ;

సీ. దారిద్ర్య మొకరికి ధనధాన్య మొకరికి
సుతులు లే మొకరికి సుతులొకరికి
బలహీన మొకరికి బహుబల మొకరికి
రాజ్యంబు లొకరికి రణ మొకరికి
దుర్గుణం బొకరికి సద్గుణం బొకరికి
శౌర్యంబు లొకరికి శమ మొకరికి
మోదంబులొకరికి ఖేదంబులొకరికి
చదువు లే మొకరికి చదు వొకరికి

గలుగ జేసితి వన వారి కర్మమనుచు
బల్కుటిది నీకు న్యాయమా పాపహరణ

పశుపతి యటన్న బిరుదు నిన్నాసి పోదె
కదళిపురవాస ! గౌరీశ ! కాలకంఠ !

సీ. జితదైత్య నిన్ను నే జేసి వేడితి గాని
వేరె దైవంబుల వేడలేదు
ఫాలాక్ష నీ కృతి బాడుచుంటినిగాని
పామర జనులపై బల్కలేదు
శివ నీ పదాబ్జ సంసేవ జేసితిగాని
నీచుల సేవనే నేర్వలేదు
శంకర భక్తుల చెలిమి చేసితిగాని
దుష్టుల త్రోవనే ద్రొక్కలేదు

ఇంత కాఠిన్యమది మది నేల కలిగె
భక్తజనులెల్ల నీపాలబడరె మున్ను
నేను నీ భక్తుడనె సుమ్ము నిజము నమ్ము
కదళిపురవాస ! గౌరీశ ! కాలకంఠ !

సీ. శివ నేనొనర్చిన సీసపద్యావళి
బుధమానసంబుల బొంగునటుల
రవిచంద్రు లెందాక రాజిల్లు చుందురో
యందాక వ్యాపింప నటుల జేసి
తప్పు లొప్పుగ దిద్ది దయ జూపి యీ కృతి
పుష్పదామంబను పొలుపు దలచి
కంఠంబు నందుంచి కరుణచే గైకొమ్ము
జాగుసేయక రమ్ము సనకవంద్య

శైలజానాథ ప్రమథవంచయ సనాథ
మేరు నగధీర భాసిత మృగధరాంక
విగత భవపాశ లోకేశ విమల చరిత
కదళిపురవాస ! గౌరీశ ! కాలకంఠ !

(శ్రీ ప్రభాకరుల పితృపాదులగు వేటూరి సుందరశాస్త్రిగారి అముద్రిత కృతుల నుండి గ్రహించినవి —సం॥)

నాడీగ్రంథాలు -
మరికొందరు అభిజ్ఞుల అభిప్రాయాలు

సేకరణ – వివరణ

-ముదివేడు ప్రభాకరరావు

[మణిమంజరి – ఫిబ్రవరి 1983 (3–1) సంచిక తరువాయి]

ఫి/ ''నాడీ గ్రంథాలు - అభిజ్ఞుల అభిప్రాయాలు'' అనే శీర్షికతో నేను 'మణిమంజరి' (సంపుటి–3, సంచిక-1, ఫిబ్రవరి-1983, పుటలు 4–16)లో ఒక వ్యాసం వ్రాసి ప్రచురింపజేసియున్నాను. ప్రస్తుతం మరికొందరు అభిజ్ఞుల అభిప్రాయాలను సేకరించి జిజ్ఞాసువులైన పాఠకుల నిమిత్తం పొందుపరుస్తున్నాను.

శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

''జాతకశాస్త్రమును గూర్చిన గ్రంథములు మనదేశములో అనేకములున్నవి. వానిలోనెల్ల నాడీగ్రంథములు అపూర్వములయినవి. అత్యాశ్చర్యకరమైనవి కూడ. లోకకల్యాణార్థమై మన ప్రాచీన మహర్షులు వీనిని రచియించినారని ప్రతీతి. మన దక్షిణదేశమందు ఈ నాడీగ్రంథములకు చాలప్రచారము కలదు.చాల వరకు ఇవి అరవ భాషలోనో సంస్కృతభాషలోనే వ్రాయబడియున్నవి. తెలుగు,కన్నడము మున్నగు ఇతర దేశభాషలలో నయితము కొన్ని చూపట్టుచున్నవి. ఉత్తర హిందూస్థానములో కూడ ఇట్టివే కొన్ని గలవేమో, ఈ గ్రంథములలో కొన్ని పద్యరూపముగా మరికొన్ని ప్రశ్నోత్తరరూపమయిన వచనముగా నిబంధింపబడియున్నవి. వశిష్ఠ విశ్వామిత్ర సంవాదముగనో, నారదుడు పార్వతీదేవికి ఉపదేశించినట్లో, మరి ఎవ్వరో వేరొకరికి చెప్పినట్లో ఈ గ్రంథములు వ్రాయబడి యుండుట. భృగునాడి, శుక్రనాడి, బుధనాడి చంద్రనాడి, వందినాడి, ధ్రువనాడి, కుమారనాడి, కౌశికనాడి, నారదనాడి ఇత్యాదులు మనము వినుచున్నాము.

ఈ నాడీ గ్రంథములు కొత్త గ్రంథములు కావు. అనగా బృహజ్జాతకము, బృహత్పరాశర హోర, జైమినీ సూత్రములు, సారావళి మున్నగువాని వంటివి కాదనుట. ఒక్కొక్క నాడీగ్రంథములో అసంఖ్యాకములయిన వ్యక్తిజాతక ములు వ్రాయబడియున్నవట! అగుటచే ఇవి జాతకముల సంపుటములు. ఎన్నినూర్ల, అధవా, వేల సంవత్సరముల క్రింద ఈ గ్రంథములు రచియింప బడినవో మనకు తెలియదు.

ఈ గ్రంథముల రహస్యము అభేద్యమైనది. విశేష మేమనగా, ప్రతి జాతకమునకును జాతకుని జన్మ గ్రామాదుల వర్ణనము, పూర్తిపేరు, తల్లితండ్రుల నామములు, అన్నదమ్ముల యొక్కయు, అక్కచెల్లెండ్ర యొక్కయు వివరములు, వారిలో గతించిన ఆభాగ్యుల సంఖ్య, ప్రశ్నించిన నాటిదాక జరిగిన ముఖ్య సంఘటనలు ఇత్యాదులు స్పష్టముగా, ఆశ్చర్యకరముగా వ్రాయబడి యుండును. ఇట్టి పరిస్థితులలో నాడీ గ్రంథములపై జనులకు అపార విశ్వాసము కలుగుట వింతకాదు.

ఇంతేకాదు, కొన్ని నాడీ గ్రంథములలో జాతకుల పూర్వజన్మ వృత్తాంతములు, పునర్జన్మముల పరిజ్ఞానము, ఎన్ని జన్మములకు ముక్తియో, కైవల్యమో రాగలదను సూచన మున్నగు విచిత్రాంశములు చెప్పబడియున్నవి. ఈ జన్మములో ఊరు, పేరు, వృత్తి మున్నగు వివరములు మనస్సునకు నచ్చినట్లుగా సరిపోయినవని తోచినపుడు పూర్వజన్మ పునర్జన్మముల కథలు నయితము విశ్వాసపాత్రము లేల కారాదు? మహర్షుల సూక్తులు అమోఘములు కదా?

మొదటికే మోసం తెచ్చిన నాడీ జాతకాలు :

నా మిత్రులలో సోదరు లిద్దరు (దాదాపుగా పాతిక సంవత్సరముల నాటి మాట) ఒక నాడీగ్రంథము నుండి తమ జాతకములను వ్రాయించు కొనిరి. మామూలు పద్ధతిలో పేర్లు, సంబంధములు, అనుభవములు ఇంచు మించుగా అప్పటిదాక సరిపడుటచే, ఆ జాతకఫలములపై అపారవిశ్వాసము వచ్చినది వారికి. స్నేహితులు నలుగురు చేరినచోట్ల తమ పూర్వజన్మ పునర్జన్మ

కథలను విస్తారముగా అభివర్ణించుచు సంతోషించుట వీరికి అలవాటు. వారిలో జ్యేష్ఠునికి ఆధ్యాత్మిక విద్యపై ఎక్కువ అభిమానము. తమ్ముడు మంచి ప్రాపంచిక విద్యావంతుడు. అపారమైన సంపత్తి, కొల్లలుగా భోగభాగ్యములు ఇతనికి రాగలవని నాడీ గ్రంథము జాతక ఫలము చెప్పినది. అన్న గొప్ప పుణ్యపురుషుడనియు, ఈ సృష్టి క్రమములో రాగల జన్మమే అతనికి కట్ట కడపటి దనియు అప్పుడు తప్పక మోక్షము సిద్ధించుననియు నాడీ గ్రంథములో వ్రాయబడినది. అపారమైన సంపత్తితో భోగభాగ్యములు సామాన్య పద్ధతులతో సర్వసాధారణ వృత్తితో వచ్చుట అసాధ్యమని వివేకశాలియగు తమ్ముడు నిర్ణయించుకొని అభివృద్ధి సూచకమై నెలకు అయిదువందల రూపాయల నిచ్చు చున్న వృత్తిని పరిత్యజించి గుర్రపు పందెముల లాటరీలను వాడుక చేసుకొని ఆ వృత్తిలో సర్వస్వము కోలుపోయి, వేల కొలదిగా అప్పులు చేసి, కుటుంబ భరణ సామర్థ్యము నశింపగా, మతిభ్రమపాలయి, దేశ ద్రిమ్మరిగా పడరాని పాట్లనుభవించి, హీన పరిస్థితులలో నడివయస్సు వచ్చి రాకయే, ఇహలోక యాత్ర చాలించుకొన్నాడు. అతని పునర్జన్మ మెట్లున్నదో తెలుసుకోగల భాగ్యము మనకులేదు. ఇతని అన్న మాత్రము అతికష్టముతో శరీరయాత్ర గడపుచు, మోక్ష మతిసన్నిహితముగా నుండుట వలన, తానొక అవతార పురుషుడనే విశ్వసించుచు ముక్తికొరకై యెదురు చూచుచున్నాడు. ఒక విధముగా బాగుండు యోగియే.

ఈ నాడీ జాతకములలో ఒక వైచిత్ర్యము చూపట్టుచున్నది. గ్రంథమును చదివించి, జాతకమును వ్రాసుకొను వయస్సుదాక ఫలములు సమగ్రముగా చెల్లివచ్చుటయు, అటు తరువాతి ఫలములు చాలవరకు తారుమారగుటయు అనేకుల అనుభవము. మహర్షుల వాక్యములు అసత్యము లగుట ఈ కలికాల ప్రభావమనుకొని వారిలో పలువురు తృప్తి చెందుచున్నారు. ఇదేమో మోసమో, కనుకట్టో కావచ్చు ననుకొనువారు మరికొందరు. భావి ఫలములు చెప్పు సందర్భములో "పూర్వజన్మ పాపము శాంతించినచో (ఇది) జరుగును, (అది) జరుగును" అను మాటలు నాడీ గ్రంథములలో వ్రాయబడియుండుట సామాన్యాచారమగుటచే తమ పాపఫలము పరిహారము కాలేదేమో అని వేరు

కొందరు నెమ్మది పడుతుండుటయు కలదు. మొత్తము మీద ఈ నాడీగ్రంథములు ఆర్తముకాని వ్యాసపట్టములు.

కాని, ఈ గ్రంథములను వాసిన వారెవరో వారు వాస్తవముగా మహానుభావులే. వారి శక్తి సామాన్య మానవులు ఊహింప వీలులేనట్టిది. నారదుడు, విశ్వామిత్రుడు, వశిష్ఠుడు, పార్వతి, నందీశ్వరుడు మున్నగువారు అనవ భాషలోనో, ఆంధ్రభాషలోనో జాతక ఫల చర్య జరిపిరని కాని జాతకములు వ్రాయించిరనికాని విశ్వసింపుట సాహసకార్యము కదా! ఈ కథాకలాప మంతయు దేవభాషలోనే జరిగియుండవలయును. అయినచో, దేశభాషలోనికి ఆ గ్రంథములను ఎవరు, ఎందరు, ఏ కాలములో పరివర్తనము చేసిరో? ఆ మూల గ్రంథము లెందున్నవో చెప్పువారు లేరు. ఒకవేళ, ఇవే మూల గ్రంథము లేమో!

ఏది ఎట్లయిన నేమి, ఈ నాడీ జాతకములలో చెప్పబడిన ఫలితములు మాత్రము ఆశ్చర్యకరము లయినవి ఏయే గ్రహస్థితి యోగము కారణముగా ఇంత సూక్ష్మఫలములు సాధింపబడినవో ఆ రహస్యము మన మీ గ్రంథముల నుండి తెలుసుకొనజాలకున్నాము. మనకిపుడు లభించు జ్యోతిశ్శాస్త్ర గ్రంథములలో చెప్పబడిన గ్రహయోగాదుల వలన ఊరు, పేరు, బంధువుల కథలు మున్నగా నాడీగ్రంథములు వర్ణించు రీతిగా సాధించుట సాధ్యముకానిపని

ఈ నాడీ గ్రంథముల వలన జ్యోతిశ్శాస్త్రమునకే కీడు వచ్చిన దనవచ్చును. ఏలందురా? జాతక ఫలములు తెలుసుకొనగోరువారు ప్రాచీన సంప్రదాయము ననుసరించి హోరాశాస్త్రవేత్తలతో జాతకములు వ్రాయించుకొనుటకు మారు నాడీజాతకములకు ప్రాకులాడుట పరిపాటి అయినది. నాడీ జాతకములు అనుభవమునకు రానివారు శాస్త్రములపైననే విశ్వాసము కోలుపోవుచున్నారు. జ్యోతిశ్శాస్త్రముపై జనాదరము తగ్గుటచే జ్యోతిష్కులకు సాధారణముగా జీవిక నశించింది.''

నారదనాడి తెచ్చి పెట్టిన నానా అగచాట్లు:

''1913 వ సంవత్సరమున ఏప్రెలు నెలలో 7 వ తేదీనాడు (18 ఉత్తరాషాఢంశలో, 81 పూర్వరేఖాంశలో) జనించిన నా మిత్రుడొకడు కలడు.

సాయంకాలము 6 గంటల వేళ జనమని అతని పెద్దలు వ్రాసియుంచినారు. పవితనమందే 1924వ సంవత్సరమున ఏప్రిలు నెలలో నా మిత్రుని తండ్రి ఇహలోకయాత్ర చాలించుకొన్నాడు. 18 1/2 వయస్సులో (1931 డిశంబరు) వివాహమైనది. 1944 వ సంవత్సరమున ఫిబ్రవరి నెలలో (31 వ యేట) బంగారు వంటి భార్యకాలధర్మము నొందుటచే నా మిత్రుని జీవితమున అంధ కార మావరించెను. ఆంగ్ల భాషాభ్యాసము చేసి, ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో పట్ట భద్రుడై నిర్మలమయిన జీవయాత్ర సాగించుచున్న సాధుశీలుడతడు.

చిన్న వయస్సులోనే గృహిణి గతించినది. ఆమె వలన కలిగిన సంతానము నయితము చేతికందలేదు. ఇట్టి పరిస్థితులలో పునర్వివాహ నమనస్య బయలుదేరక మానదు కదా! కాని, భావి జీవితములో నయినా సుఖమున్నదో లేదోయని నా మిత్రునికి భయము. మిత్రుల ప్రోద్బలమువలన తన జాతకము నకు ప్రాచీన మహర్షులేమి ఫలము చెప్పినారో కనుగొనవలయునను బుద్ధి నా మిత్రునికి కలిగినది. నారదనాడి నాశ్రయించి ముడుపు చెల్లించి తన జాతకము నకు వప్ర మ (కళత్ర) భావమును మాత్రము చదివించి వ్రాయించుకొన్నాడు.

ఆ వ్రాతలు నారద పార్వతీ సంవాదరూపముగానున్నవి. ప్రథమ కళత్రము శ్వానరోగముతో మరణించినదని నారదుడు చెప్పినాడు. మరి రండవ భార్య విషయము వచ్చునప్పటికి నారదుడు 11వ భావమును గురించిన కాండలో చెప్పితినని ఆకాండ జాతకుడే వినవలయును. ఇంకెవ్వరూ విన కూడదు. అని ఆంక్ష పెట్టినాడు. పార్వతి రెండవ భార్య వలన అతనికి మంచి యోగమున్నదాలేదా? అనగా నారదుడు దీనిలో చెప్పను. జాతకుడే 11 వ కాండ పని తెలుసుకోవలెను; కళత్ర దోషము పోవుటకు కళత్రములు రెండు మూడయిన దోషముపోవలెను. 11వ కాండలో రెండవ భార్య విషయము చెప్పబడును. ఇంతే ఏడవ భావఫలము'

ఈ నారదుడెవ్వరో బలే ఆసాధ్యుడుగానున్నాడు. కలియుగానికి తగిన వాడే. పార్వతి క్రుచ్చిక్రుచ్చి అడిగినా చెప్పనని మొండిచేయుచున్నాడు.... రత్నము వంటి అర్థాంగిని పోగొట్టుకొని దుఃఖించుచున్న నా మిత్రునికి నారద మహర్షి మరింత ఆందోళనము తెచ్చిపెట్టినట్లయినది. రెండవమారు వివాహము చేసుకొన్నా లాభములేదేమోనని. ఆయుర్దాయమును తెలుసుకొనుట ముఖ్యమని

నా మిత్రునికి తోచినది. మరల నారద నాడి నాశ్రయించి దక్షిణ సమర్పించి అష్టమ భావకాండను చదివించి వ్రాసుకొన్నాడు. 'పునఃకాచన, పూచన' ఆరంభమైనది. మామూలు పద్ధతితో, మరల అదే రాశికుండలి, అవే పేర్లు, అవే సంబంధములు నీకరువు పెట్టబడినవి. విశేషమేమనగా ఇతనికే గండము ఉండి ఆ ఫలము ప్రథమ భార్య పైన వెళ్లిన దనియు, ఇంకను కొన్ని కష్ట ములు వచ్చునని యు. ఇతని ఆయుస్సును గూర్చియు, ఇతని రెండవ భార్య గండములను గూర్చియు, ఇతర యోగములను గురించియు 11వ కాండలో విస్తారముగా చెప్పుదునని నారదుడు పార్వతీదేవిని నిరుత్తరను కావించినాడు. ఎనిమిదవ భావకాండను చదివించుకొన్న తరువాత నామిత్రుని సందేహములు తీరుటకుమారుగా శంకలు అధికమయినవి. ఇక, 11వ కాండకు ముడుపు చెల్లించి చదివించినచో, 12వ కాండను చదువవలెనని నారదుని ఆజ్ఞ అగునే మోనని నా మిత్రుడు భయపడినాడు. నారదునికొక్క నమస్కారము పెట్టి నా మిత్రుడు అంతటితో చాలించుకొన్నాడు.

ఏడెనిమిది నెలలు గడచి పోయినవి. నారదుడు తెచ్చిపెట్టిన పండిద్గా వస్థతో కాలము గడచుట నా మిత్రునికి చాల కష్టమయ్యెను. కొంత విరక్తిని తెచ్చుకొన్నాడు. కాని ప్రాపంచికముగా ఎంతో కథ జరుపవలసిన చిన్న వయస్సు. కాని ఇంట గృహలక్ష్మిలేదు. ఇట్టి పరిస్థితులలో మనస్సునకు శాంతి లభించినది కాదు. ఏదో, బండపగల గొట్టినట్లు ఖచ్చితముగా తేల్చక నారదుడు పండిద్గావస్థ తెచ్చిపెట్టినాడు ఎంత వ్యయమయినా కానిత్త మని పించినది. మరల రెండు నూటపదార్లు ముట్టజెప్పి నా మిత్రుడు నాడీగ్రంథ మును ఆరాధించినాడు. 11వ కాండ మాత్రమే కాక ఇతర కాండములు సయితము మరి కొన్నింటిని ఆమూలాగ్రముగా నారద వాక్యములను చదివించి వ్రాయించుకొన్నాడు. ఇపుడు కొంతవయమే. రెండవ భార్యకు గండము లేదని నారదమహాముని ఈతూరి తేల్చినాడు.

ఆమె పేరు 'సుశీల' అట! తారణ సంవత్సరములోనే వివాహము జరుగునట! వెంటనే సంతానారంభమట! కలుగబోవు ఇద్దరు కుమారుల జాతకములు కూడ నారద మహాముని వర్ణించి చెప్పినాడు. వారికి నామకరణ మహోత్సవము సయితము జరుగును. విశేషమేమనగా గొప్పయోగ మిచ్చి,

ఉన్నత పదవి లభించి నా మిత్రుడు మోటారు కారులో తిరుగుననియు రాగల అక్షయ సంవత్సరమున (1986 AD) మకర సంక్రమణ పుణ్యకాలములో సూర్యోదయ కాలమందు యోగాభ్యాసముతో (78 సంవత్సరముల వయస్సులో) జ్ఞాతకుడు శరీరయాత్ర చాలించి పునర్జన్మక్లేశము లేకుండ ముక్తిని పొందు ననియు నారదమహాముని చెలవిచ్చినాడు. పూర్వజన్మములో నా మిత్రుడు క్షత్రియ వంశమున జనించి, ఒకానొక రాజునకు సహచరుడుగా వేటాడుచు, వేటాడుచు, ఒక హరిణిని బాణముతో కొట్టి చంపెనట! ఆ పాపమునకు ఫలముగా ఈ జన్మములో అతని ప్రథమ జాయ అకాలమృత్యువు పాల యైనట!

నారదనాడి మండి నా మిత్రునికి తెలిసిన రహస్యములివి. అతని అనాఖ్యానిత మణిత మనస్సునకు కొంత శాంతి లభించినది. కాని ఆదో, ఇదో అనుకొంతలోనే మెల్లగా తారణ సంవత్సరము జారుకొని పోయినది. 'సుశీల' రాలేదు చూచుచున్నట్లే పార్థివ, వ్యయ, సర్వజిత్తు, సర్వధారి, విరోధి సంవత్సరములు అటుగనే వచ్చి చెప్పకయే చల్లగా వెడలిపోయినవి. వికృతి సంవత్సరములో కొంత అప్పుడే గడచినది. రెండవ భార్య వచ్చు పొలకువ కానరాలేదు జ్ఞాతకుడు చక్కని శీలవంతుడు. నియమ బద్ధమైన నిర్మల నైతిక జీవన మతనిది ఉపాధ్యాయవృత్తిలో ఉన్నత విద్యను సాధించి అతడు విధిలేని బ్రహ్మచర్యముతో ఒంటరిగా కాలమును వెళ్లబుచ్చుచునే యున్నాడు.

కొశికనాడి—కొన్ని కొత్తగాదాలు :

రజాకార్ల అరాజక ప్రభుత్వము కలని ఆవ్యవస్థను రుచి చూచిన హైదరాబాదు సంస్థానమున 1948వ సంవత్సరమున ఆగస్టు నెలలో 14వ తేదీనాడు ఇండియన్ యూనియన్ సేనలు పోలీసు చర్యకై ప్రవేశించిన తరువాత రమారమి పదేడాదికి పైగా మిలిటరీ గవర్నరు రాజ్యమేలినాడు కదా! ఆ కాలములో సంస్థానమున గొప్ప మార్పులు వచ్చినవి. ముఖ్యముగా రాజ్యాంగపు ఉద్యోగ పదవులలో బ్రాహ్మణ శకం క్రిందైనది. అనేకులు గొప్ప ఉద్యోగములను పోగొట్టుకొనిరి. స్వప్నములో సైతము ఆశించలేనంతటి గొప్ప పదవులను అదృష్టవంతులు కొందరు సులభముగా సంపాదించుకొన్నారు.

ఈ సమయమును గమనించి ఉపజ్ఞాశాలియగు ఒక నాడీ గ్రంథాధికారి భాగ్యనగరము చేరుకొని పెద్దబోర్డు తగిలించి కరపత్రములను విరివిగా పంచి పెట్టినాడు. ఇతనిది 'కౌశికనాడి'. పార్వతీదేవి సభలో వశిష్ఠ విశ్వామిత్రుల వాదోపవాదములతో ఆ గ్రంథములో జాతక ఫలములు వ్రాయబడినవి. ఇక అడుగవలయునా? నాలుగైదు నెలల కాలము విరామములేక వడగండ్ల వాన కురిసినట్లు కరెన్సీ నోట్ల వర్షము కౌశికనాడిపైన కురిసినది. ఇతరుల మాట ఎట్లుండినా నాడీ గ్రంథాధికారికి మాత్రము నిస్సంశయముగా, అపూర్వమయిన భక్త మహాదశ వచ్చియుండును.

ఈ మహా ప్రవాహములో నా మిత్రుడు సహా దొరకుకొనక తప్పినది కాదు. ఆతని కంత సరదా లేకుండినా ఆతని అభ్యుదయమిత్రులు, హితైషులు కదల లేదు. మహర్షులకు మరల సంభావన సమర్పించుకొని తనజాతకమునకు సప్తమ భావ ఫలమును మాత్రము నా మిత్రుడు వ్రాసుకొన్నాడు. యథా ప్రకారము కులగోత్రనామాదులు చెప్పబడినవి. నారద నాడి ప్రకారము కుండలిలో బుధుడు కుంభరాశిలో ఆరవ భావములో నుండెను. వశిష్ఠుని కుండలిలో ఆ బుధుడు మీనమునకు పోయి సప్తమ భావమును చేరుకొన్నాడు. ఇది ఈ మహర్షుల గణిత సిద్ధాంతములలోని వ్యత్యాసము వలని ఫలమేమో! ఇద్దరును జ్యోతిశ్శాస్త్రమున కాచార్యులే. కాని భిన్నరాశి కుండలుల నుపయోగించి ఈ ఇరువురును ఒకే వ్యక్తికి జాతక ఫలాదేశము చేయగలుగుట ఎట్లు సంభవమో, మన కర్థము కాని దేవ రహస్యము.

ఇక ఫలమునకు వత్తము. 'కౌశిక నాడి' రాబోవు రెండవ భార్య పేరు 'లక్ష్మి' అని చెప్పినది. నారద మహర్షి చెప్పిన 'సుశీల'ను మరువ వలసినదే. ఈమె దక్షిణ దిక్కునుండి వచ్చునట! అనగా ఆగ్నేయ దిక్కునుండి నైఋతి దిశవరకు అర్థమని నాడీ గ్రంథాధికారి వ్యాఖ్యానము చెప్పినాడట! నా మిత్రునికి 69 సంవత్సరములు ఆయుర్దాయమని వసిష్ఠుడు నిర్ణయించినాడు.

మొత్తముమీద నారదుని కంటె వశిష్ఠుడు కొంతనయమే! 11వ కాండనో 12వ కాండనో చూడమనలేదు. కాని, పూర్వజన్మ పాప పరిహారమైతే ద్వితీయ వివాహమట! అది అగునో కాదో చెప్పలేదు. ఈ రెండు జాతకములు ఒకే

వ్యక్తికి ఎట్లు చెల్లునో బోధపడుట కష్టము. నారదనాడి ప్రకారము ప్రథమ భార్య శ్వాసవ్యాధితో [illegible] 'కౌశికనాడి' ప్రకారము జలోదర వ్యాధితో. అలాగే నారద నాడికి కౌశికనాడికి జీవిత సంఘటనలలో ఎంతో కాల వ్యత్యాస మున్నది.

ఈ రెండు నాడీ గ్రంథములలో భిన్న కుండలులు ఉపయోగింపబడినవి. కావుననే, ఫలములు కొంత వ్యత్యస్తమైన వనవచ్చునేమో! కాని, కులగోత్ర నామాదులు, బంధువుల కథలు మున్నగు వివరములు సరిగా వచ్చుట కేమి హేతువో! ఈ కేవల రాశి కుండలుల నుండియే అవి సాధింపబడినవని నమ్ముట అసాధ్యము. సూక్ష్మ గ్రహస్థితి నుండియే ఇవి సాధింపబడినవని నమ్మిన యెడల, ఆ సామగ్రిని మనకీయక రహస్యమును దాచి మహర్షులు మనలను బేలపుచ్చినారా? ఎట్లయినా ఇంత సూక్ష్మ ఫలములు చెప్పిన మహర్షులు తప్పు చేసినా రనజాలము. అగుటచే ఆయా ఫలములను నికరముగా, పూర్తిగా అనుభవించిన వ్యక్తులు వేరే ఉండక తీరదు.

నాడీ జాతకాల కీలకం సమన్వయంలోనే వుంది :-

ఈ నాడీ జాతకముల ఫలములు తప్పకుట నా ఆశయము కాదు. నిస్సంశయముగా ఇవి అపూర్వ గ్రంథములు! వానిలోని ఫలములు సత్యముగానే ఉండును. ప్రాచీన కాలములో మన దేశమునందు జ్యోతిశ్శాస్త్రము సాధించిన ఫలము ప్రపంచములో అన్య సామాన్యమయినది. కాని, ఇచ్చిన చిక్కే మనగా ఈ సంపుటములలోని జాతకములలో ఫలానా జాతకము తనదే అని నిర్ధరించు కొను బాధ్యత జాతకునిదే! శాస్త్రజ్ఞునిది కాదు! నాడీగ్రంథాధికారులు శాస్త్రజ్ఞులను కొన్నిచో, మనదే పొరబాటు. కొన్ని జాతకములను చదివించుకొని వానిలో ఆప్పటికి తన అనుభవములకు సరిపడినదానిని జాతకుడు వాసుకొనుట కార్యక్రమము. నాడీ గ్రంథములో పృచ్ఛకుని పేరు రాగానే నమ్మకము వచ్చుచున్నది. అనుభవములో కొన్ని సంఖ్యపుట్టువులు సరిపోయినపుడు విశ్వాసము భద్రపడును. కాలములో కొంత తేడా వచ్చినా దాని నంతగా గమనించు వారుండరు. గమనించినా, ఏదోవిధముగా [illegible] తమంత సమన్వయం చేసుకొనుట జరుగును. లేదా నాడీ గ్రంథాధికారి సహాయపడి వ్యాఖ్యానము చేసి సమన్వయపరచును. 14

వయస్సు వచ్చు వేళకు తండ్రి మరణమని నాడిలో వచ్చిన దనుకొందము. తన తండ్రి 10 సంవత్సరముల వయస్సులో గతించినాడని పృచ్ఛకుడు చెప్పినచో, ''సరే! 14 లోగానే జరిగినది. మీదే ఈ జాతకము'' అని నాడీగ్రంథాధికారి సమన్వయ పరచును. 'శ్రీరాముని భార్యపేరు కలది తల్లి' అని నాడీగ్రంథములో విన్నప్పుడు సీతమ్మకుమారుడైనా, జానకమ్మ కుమారుడైనా పృచ్ఛకుడు 'వాస్తవమే' అని ఒప్పుకొనును గదా! నికరముగా పేరు రాలేదని ఆక్షేపించినచో నాడీగ్రంథాధికారి మహర్షుల సంప్రదాయ మిదే అని, మనము మహర్షులు చెప్పిన దానిని సమన్వయము చేసుకోవలెనని ఉపన్యసించి పృచ్ఛకుని నిరుత్తరుని చేయును. ఇట్టి సన్నివేశములలో నికరమైన జాతకము నాడీగ్రంథములో ఉండినా అది లభించుట కష్టము. అనుభవముల దశాకాలము వ్యత్యానమయినచో జాతకమే మారవచ్చునని అనేకులు ఊహించుకొనలేరు.

చెప్పవచ్చిన దేమనగా, నారదనాడి పరికారము దశాఫలమును అనుభవించిన వ్యక్తివేరు; కౌశికనాడి ప్రకారము ఫలముల ననుభవించిన వ్యక్తివేరు. వీరు నా మిత్రుల కంటె భిన్నులుగా ఉండితీరవలె ననుట. ఇంతే కాదు పై ఇద్దరు ఈ శతాబ్దములోని వారే కావలయునను నిర్బంధము కూడలేదు. మహర్షులు మన కాలమునకే ఈ జాతకములు వ్రాసి ఉంచినారనుకొనరాదు కదా! గడచిన శతాబ్దములలోనో, రాబోవు శతాబ్దములలోనో ఇట్టి కుండలి గలవారు ఉండరాదా?

కౌశికనాడి సరిపడిన సంగతులు కొన్ని:

కౌశిక నాడిలో నుండి తన జాతకమును వ్రాసుకొన్న నా మిత్రుడు మరియొకడున్నాడు. కొన్ని జాతకములను చదివించి, పేర్లు, అనుభవములు సరిపడిన దానిని వ్రాసుకొనెనట! తాను చదివించిన వానిలో మరియొక జాతకములో సయితము పై వివరములన్నియును సరిపోయినా, ఏక కళత్రమని వచ్చుటచే, అది తనది కాదని నిరాకరించగా, మరికొంత కాలయాపన జరిగిన తరువాత వేరొక జాతకము లభించినదట! నా మిత్రుడిపుడు కాపురము చేయుచుండుట మూడవ భార్యతో. తానిపుడు వ్రాసుకొన్న జాతకములో ఈ ఫలము సహా వచ్చిన దని అతడు చెప్పినాడు. కాని, ఒక్క విశేషము 12 సంవత్సరముల వయస్సులో తండ్రి గతించునని జాతకములో వ్రాయబడినది. నా మిత్రుని తండ్రి

కుమారుని 16వ ఏటనే మరణించుట. ఇంకను కొన్ని జాతకములను చదివించి యున్నచో ఈ ఫలము కూడా సరిగా వచ్చు వేరు జాతకము లభించి యుండెడి దేమో! భావి ఫలములు నాడీ గ్రంథములలో చెప్పినవి నికరముగా జరుగక పోవుటకు పృచ్ఛకుల ఆత్రమో, అశ్రద్ధయో కారణముగా నుండునని నా యూహ. అనగా ఎప్పటిదో, ఏ వ్యక్తిదో జాతకము గ్రాసుకొని పూర్తిగా ఫలము రమ్మనగా ఎట్లు వచ్చును?

చివరి మాటలు కొన్ని:

ఏది ఎట్లయినా, ప్రాచీన జ్యోతి శ్శాస్త్ర వేత్తలు మన కిచ్చి పోయిన అమూల్యమైన ఆస్తి ఈ నాడీ గ్రంథములు. ఇవి ఇపుడు యే కొందరు స్వార్థ పరుల చేతులలోనో నిలిచి పోయినవి. జిజ్ఞాసువులకు వలసినంత ఉపయోగ పడక పోవుటేకాక అనవసరమైన ఆశలు కొందరికి కల్పించుట మూలముగా ఇవి పతన హేతువు లగుచున్నవి. వాని ప్రచారము శాస్త్రాభివృద్ధికి సయితము ప్రతి బంధక సామగ్రిగనే పరిణమించుట విచారకరము! అనేక నాడీ గ్రంథములు లిలములగుచున్నవి కూడ. నేడు వీనిని సరిగా చదివి చెప్పువారు గూడా కరు వగు చున్నారు. విశ్వ విద్యాలయములయినా వీనిని సంపాదించి పరిశోధకుల అందుబాటులోనికి తెచ్చినచో ప్రపంచమునకే హితమగును. ప్రాచీన భారత దేశ విజ్ఞానము జగద్విఖ్యాతి నార్జించును."

ఎస్. ఎమ్. ఎల్. లక్ష్మణన్ చెట్టియార్:—

"ఫోక్‌లోర్ ఆఫ్ తమిళనాడు" అనే గ్రంథంలో ఎస్. ఎమ్. ఎల్. లక్ష్మణన్ చెట్టియారు నాడీ గ్రంథాల గురించి తమిళనాడులో వాటికి గల విశేష ప్రాధాన్యం గురించి ప్రజలకుండే నమ్మకాన్ని గురించి వివరంగా వ్రాశారు. ఈ పై గ్రంథాన్ని ఎస్. నరసింహులు నాయకర్, "తమిళనాడు జానపద సాహిత్యము—సంస్కృతి" అనే పేరుతో అనువదించారు. ఈ పుస్తకం నేషనల్ బుక్ ట్రస్టు, ఇండియా వారిచే 1982 లో ముద్రింపబడింది.

"సామాన్య ప్రజలకి ఈ నాడీజోస్యము పైన నమ్మకముంది. ఈ నాడీ పరీక్ష అన్నది మనిషిలో దైవచింతనను పెంపొందిస్తుందని నమ్ముతారు. నాడి

అనగా రక్తధమనుల వేగమును పరీక్షించుట. అతి పురాతనమైన తాళపత్రము లలో గల రాతలను బట్టి ఈ నాడిని గణిస్తారు. ఈ తాళపత్రములోని ఒక్కొక్కవుట ఒక్కొక్క ప్రత్యేక వ్యక్తిని గురించి వ్రాయబడిందంటారు. ఒక వ్యక్తికి తన నాడికి సరిపోయే తాళపత్రము దొరికితే అది అతని అదృష్ట మట! ఒక్కొక్కప్పుడు కొందరు వ్యక్తులకు కలసి ఒకే కోవకు చెందిననాడి గల తాళపత్రము ఉంటుంది. ఈ నాడీ పరీక్ష చెంగల్పట్టు జిల్లా అచ్చరప్పాక్కం లోని వళ్ళువర్ తెగ వారిచే చేయబడుతుండి. ఇతర చోట్లలోను కొన్ని జాతులు నాడీ పరీక్ష చేస్తున్నారు.

అచ్చరప్పాక్కం వళ్లువర్ జాతిని గురించి ఒక గాధ ప్రచారములో వున్నది. పురాతన కాలంలో ఆకాశంలో వెళుతున్న ఒక పుష్పక విమానం సరిగ్గా అచ్చరప్పాక్కం నగ్గర ఆగిపోయిందట! ఈ వళ్ళువ జాతి వ్యక్తుల సహాయంతో ఆ విమానం తిరిగీ ఎగర గలిగిందట! దేవుడు సంతోషించి కృతజ్ఞతా సూచకంగా నాడీ పత్రాలను చదివే జ్ఞానాన్ని ఈ వళ్ళువ జాతివారికి ప్రసాదించాడట!

ఈ నాడీ చదివే వ్యక్తులు కొన్ని వారాలపాటు దేవుళ్లకు పూజలు చేసి తమశక్తిని పెంపొందించుకుంటారట! తాళపత్ర గ్రంథములలో రాయబడిన నాడి లెక్కలను ఏకాగ్రత గలిగిన ఆరితేరిన జోస్యులు మాత్రమే చదవగలరం టారు. వాళ్లు నాడి చదువుతున్నప్పుడు త్వరత్వరగా విరామం లేకుండా చదువు తారు. అప్పుడు ఆ అక్షర రూపాలలో ఋషులు కళ్లముందర గోచరిస్తారట! నాడి చదువుతున్నప్పుడు శ్రద్ధగా, ఓర్పుగా, ప్రతికరణ శుద్ధిగా వినాలని అంటారు. మధ్యలో ప్రశ్నలు అడగటంకాని, జవాబు చెప్పటం కాని జరగదు. కాని నాడి చదివించుకుంటున్న వ్యక్తి తనలోని సందేహాన్ని మనస్సులో అనుకుంటే దానికి సమాధానం తనంతట తానే నాడి చదువుతున్నప్పుడు బయల్పడుతుందట! నాడీ పాఠము లన్నివిధాలా పరిపూర్ణమైనదని అంటారు. ఆది చక్కటి సలహాలు ఇస్తుందనీ, పృచ్ఛకులను ఒకానొక దేవాలయమునకు యాత్రవెళ్లమనో, ఉత్స వంలో పాల్గొనమనో, పరిహారం చెల్లించుకోవలసిందనో నిర్దేశిస్తుందట! గొప్ప గొప్ప వ్యక్తులు సైతం ఈ లెక్కలని నమ్ముతారు. ఈ నాడీ శాస్త్రంలో విదేశ విధానం మొదలుకొని సాంకేతిక శాస్త్రం దాకా ఇమిడి వుంటాయట!

ఈ నాడీ శాస్త్రమును అగస్త్యర్ నాడి, వసిష్ఠర్ నాడి, భుజండర్ నాడి, జ్యోతి నాడి, కుమారనాడి, అని పలురకాలుగా విభజిస్తారు.

నాడి చదవడంలో మొదట ప్రార్థన వుంటుంది. తర్వాత ఆడిగిన వ్యక్తిని గురించిన విషయాలు వస్తాయి. చివరగా ఆ వ్యక్తి చేయవలసిన పనులను గురించి వస్తుంది.

ప్రదేశాలు, వ్యక్తులు సంకేత భాషలో పేర్కొనబడుతాయి. ఉదాహరణకు అమెరికాను 'అ' కారనాడు, అనీ, అనడం జరుగుతుంది. వ్యక్తి పేరు 'లక్ష్మణన్' అయినప్పుడు నాడీ వచనంలో 'రాముని సోదరులలో ముఖ్యుడు' అని చెప్పబడుతుంది.

ఒక వ్యక్తి ఒక నాడీ జ్యోతిష్కుని వదిలేసి ఇంకొక జ్యోతిష్కుని దగ్గర కెళితే ఆ రెండో జ్యోతిష్కుడు మొదటి జ్యోతిష్కుడు ఎక్కడి వరకు చదివాడో కనిపెట్టి తదుపరి భాగాన్ని చదువుతాడట! పౌర్ణమి రోజు లేదా కొన్ని ముఖ్యమైన పండగ రోజులలో నాడి చదివించుకుంటే చక్కటి ఫలితం ఉంటుందంటారు. నాడీ జోస్యులపట్ల నమ్మకమూ మర్యాదా వుండాలట! విశ్వాసం లేని వ్యక్తులకు నాడి చదివితే సరైన లెక్కలు రావంటారు. అసలు చారికి సంబంధించిన నాడీ పత్రమే దొరకదట!".

శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డి :

కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారి వల్లనే దువ్వూరి రామిరెడ్డికి నాడీ గ్రంథాలతో పరిచయం ఏర్పడింది. ఈ విషయం శ్రీ మరువూరు కోదండ రామిరెడ్డిగారు 'తెలుగు వైతాళికులు' అనే గ్రంథంలో దువ్వూరి వారి గూర్చిన ఉపన్యాసంలో చెప్పారు. కె. వి. రమణారెడ్డి దువ్వూరి వారి జీవిత చరిత్రలో అక్కడక్కడా ఈ విషయం తడివినా మనకు ఆయన రైరీలే ప్రధానాధారం.

18-8-1926 నాటి దినచర్యలో దువ్వూరి రామిరెడ్డి యిలా వ్రాసుకొన్నారు. "ధ్రువనాడి గల శేషయ్యంగారు హైదరాబాదులో నుండినాడు. నా జాతకము చూపించితిని. ముప్పదియేండ్ల వఱకు సరిపోవు జాతకము దొరికినది.

అంతవరకు అంతయు సరిపోయినది. తర్వాత భేదించినది. అందువలన నఖలు వ్రాసుకొనలేదు.'' (పుట–52)

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ:

కే.శే॥ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారికి జాతకంపై ఎక్కువ నమ్మక ముంది కాని నాడీ జాతకాలపై నమ్మకమున్నట్లు మనకేపీ దాఖలాలు కనబడ డంలేదు. ఆయన డైరీల ఆధారంగా పరిశీలిస్తే ఒకసారి వారు నాడీ గ్రంథాధి కారితో సంప్రదించినట్లు తెలుస్తోంది.

1964 డిసెంబరు 12వ తేదీ విశ్వనాథవారు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం వారిచ్చే "కళాప్రపూర్ణ'' బిరుదు స్వీకరించడానికి వాల్తేరు వెళ్లారు. తిరుగు ప్రయాణంలో ఆయన రాజమండ్రి ప్రభుత్వ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ అయిన శ్రీ సంపత్ గారితో కలిసి రాజమండ్రికి వచ్చారు 14.12.1964వ తేదీ రాజ మండ్రిలో 'నాడి వానితో కలిపికొన్నాను' అని 15వ తేదీ 'నాడీవానికి 20—రూ॥' అని డైరీలో వ్రాసుకొన్నారు. అంతే తప్ప ఇతర విశేషాలేమీ ఆయన వ్రాయలేదు. దీనిని బట్టి ఆయనకు నాడీ గ్రంథాలపై పెద్దగా నమ్మక ముందని చెప్పడానికి వీలులేదు. ఏదో ప్రాస్తావిక విషయంగా వ్రాసుకొన్నారు అంతే.

ఎన్. సేతురామన్:

కుంభకోణంలోని ఆగర్భ శ్రీమంతుడు ఎన్. సేతురామన్ గారు. ఆయన ఎంత సంపన్న గృహస్థుడో అంత ఉదార హృదయుడు. ఆయన చదివింది సైన్సు. అందులో ఇంజనీరింగ్ ఆయన అభిమాన విద్య కాని, భారతదేశచరిత్రలో తత్రాపి తమిళనాడు చరిత్రపై ఆయన చేసినంత మౌలిక మైన పరిశోధన డా॥ డి.సి. సర్కార్ వంటి మేధావులుకూడా అంగీకరింపక తప్పలేదు. ఆయన పరిశోధన ప్రధానంగా చోళులపై, పాండ్యులపై చేశాడు. ఆయా రాజుల చరిత్రను గణిత శాస్త్ర మాధారంగా శాసనాలను దృష్టిలో పెట్టు కొని ప్రామాణికంగా రెండు పరిశోధన గ్రంథాలు వెలువరించాడు. అవి–

1. The Cholas (Mathematics Reconstructs the Chronology) (1977)
2. The Imperial Pandyas (Mathematics Reconstructs the Chronology) (1978)

శాసన పరిశోధనలో చరిత్రాది విషయాల్లో ఆయన కింత ప్రవేశము, పాండిత్య మెక్కడిది అని చరిత్రకారులు ఆశ్చర్యపడేటంతగా ఆయన గ్రంథాలు ప్రామాణికత్వం వహిస్తున్నాయి. ఇంతకీ ఆయన చిరునామా, ఉద్యోగ వివరాలివి. ఎన్. సేతురామన్, B.Sc., DMIT, Director, Raman & Raman Pvt. Ltd., Pidarikulam Road, Kumbhakonam - 612 001. ఆధునిక గణిత శాస్త్రంలో ఆయనకు పాండిత్య ముండవచ్చునుగాక కాని చరిత్రకు సంబంధించిన శాసన పరిశోధనలో తత్రాపి జ్యోతిశ్శాస్త్రములో Indian Ephemeris మొదలైన సంప్రదాయ విద్యల లోని నిష్ణాతత ఆశ్చర్యకర్యమైనది.

నేనిదే విషయం అస్మదీయ మిత్రులు డా॥ శివలంక శ్రీ రామచంద్ర మూర్తి గారిని అడగగా వారిలా అన్నారు. "మాకూ (అంటే వారికీ వారి యితర మిత్రులకూ) ఇదే ఆశ్చర్య కరమైన సందేహంగా వుండింది. ఒకసారి ఆయన (సేతురామన్‌గారు) మైసూరుకు వచ్చినపుడు ఈ విషయం ప్రస్తావించగా ఆయన నవ్వుతూ యిలా అన్నారు, "నేను రాజరాజనరేంద్రుని ఆస్థానంలో పూర్వజన్మలో ప్రధానగణకునిగా, జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తగా వుండేవాణ్ణి. కాబట్టి చోళులపై, మరి పాండ్యులపై కూడా అవలీలగా పరిశోధనలు చేయగల్గుతున్నాను. ఈ విషయం నాడీ జాతకాల్లో ఉన్న రహస్యం" అన్నాడట. ఇంకా ఆశ్చర్యకరమైన అంశమేమంటే ఆయన దేవీ ఉపాసకుడు. చోళులపై గ్రంథాన్ని కాళికాదేవికీ, పాండ్యులపై గ్రంథాన్ని మధుర మీనాక్షీ దేవికి అంకితం చేశాడు. ఆయనకు స్వప్నంలో ఫలాని చోట ఫలానా శాసన ముందని ఒకసారి తెలిసిందట! దాని నాయన లెక్కపెట్టక రోజులు గడుపు తుంటే మళ్లీ మళ్లీ అదే స్వప్నం రాసాగిందట! దీని అంతేదో తేల్చుకోవాలని ఆయన ఆరోజు రాత్రి వచ్చిన స్వప్నంలోని గుర్తులు జ్ఞాపకం వుంచుకొని మరునాడు ఆ స్థలానికి వెళ్లి తవ్వగా అంతవరకు అజ్ఞాతంగా వున్న ఓ శాసనం బయటపడిందట!! ఈయనకు నాడీ జాతకంపై అపారమైన నమ్మకముంది.

తాను పూర్వజన్మలో రాజరాజ నరేంద్రుని ఆస్థాన జ్యోతిష్కుడనని ఆయన దృఢంగా విశ్వసిస్తాడు. ఈయన కుంభకోణ నివాసి. మాస్టర్ సి.వి.వి. గారు కూడా కుంభకోణ నివాసులే. నాడీ గ్రంథాలకు తమిళనాడులో ఎక్కువ ప్రచారం, ప్రాబల్యం వున్నట్లుంది. కుంభకోణంతో మరీ విశేషాదరం ఉన్నట్లు కనబడుతోంది. తమిళనాడు నాడీ గ్రంథాలకు పుట్టినిల్లుకదా !

''చేసుకొన్నవారికి చేసుకున్నంత మహాదేవ'' అన్నట్లు ఎవరికెంత నమ్మకమో అంతే సమకూడి వస్తుంది. నాడీ జాతకవిషయంలో ఇది చక్కగా అన్వర్తిస్తుంది.

''యాదృశీభావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ''

సంప్రదించిన వ్యాసాలు - గ్రంథాలు.

1. నాడీ జాతకములు — రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు
   భారతి–జులై–1950 పుటలు

2. తమిళనాడు జానపద
   సాహిత్యమూ–సంస్కృతీ — ఆంగ్లమూలం– S.M.L. లక్ష్మణన్ చెట్టియార్ తెలుగు అనువాదం– S. నరసింహులు నాయకర్

3. కవికోకిల దువ్వూరి రామిరెడ్డి
   డైరీ–ఉత్తరాలు — సంకలనకర్త - కె.వి. రమణారెడ్డి (1961)

4. ఉత్తరాలు–డైరీలు — ''విమర్శిని'' (విశ్వనాథ వాఙ్మయ జీవిత విశేష సంచిక) వరంగల్ 1977

Some Ailments and Certain Case Sheets

—Vissa Appa Rao

[Continued from Previous Number-7]

25. Beri-beri

The niece of Sri Radhapathy, advocate of Tirupati was suffering from the disease for the last two years. Her legs grew in size. She had back ache, was very weak, unable to do any work and not able to eat and digest. She took medicine and had injections too. She was no better. She was then under the treatment of Sri Sastri. After three days she was very much better. She bagan to walk the distance two furlongs from her house to Sri Sastri's, to and fro. She is now hale and healthy.

26. Paralysis

Sri Ramamrutam clerk in the Devasthanam office, Tirupati had a paralytic attack of the right side. He was disabled and took leave. He took medicine from several doctors - from Dr. Guruswami of Madras also. He was not any the better. He then was brought in a bandy for treatment to Sri Sastri. He was treated for a month and he was all right. He is now attending to his office work and is normal in health.

27. Frequent urination:

Sri Ramamurty brother of Sri Govindaiah Naidu, Traffic Superintendent was urinating 40-45 times every day. It was declared to be due to some obstruction

to free passage in the bladder. Burning sensation and over colouration of the urine were the complaints. This was so, for the last four years. Dr. Ramakrishna examined the urine and stated that there was nothing wrong with the urine. He came under the treatment of Sri Sastri and felt much better in a week, passing urine 2-3 times during the night and 10-12 times during the days. He is still under treatment and is slowly improving.

28. Ascites :

Mrs. P. Ramanujaswamy wife of the Director of the Tirupati Oriental Institute suffered long of ascites. Tapping was resorted to 2 or 3 times. More such treatment was not advised. She came under the treatment of Sri Sastry and was completely cured after a continuous treatment of over a month or two. She has ever since been hale and healthy.

29. Hyperpyrexia :

The daughter-in-law of Sri Kalidas Advocate, Bapatla and the grand daughter of Dewan Bahadur D. Sriramasastry of Vizagapatam (his second son's daughter) was having very high (107°-108°F) temperatures continuously for some days now and then. She was treated by doctors at Vizag. No remedy. She happened to go to Madras when Mr. Sastry was there. He treated her and she was completely cured The trouble was astral.

30, (2) Mahamahopadhyaya Kuppuswami Sastriar had (some astral) trouble after his wife's death. After treatment by Sri Sastri he was cured and a daughter was born to Sri Seshagiri, his son. *

గురుస్మరణము

సీ॥ అన్నమాచార్య కృత్యంభోజ రాశికి
వెలుఁగు వచ్చినగాథ పలుకునపుడు
చాటు పద్యాలలో సాహితీ మర్మాల
గడుసు సమస్య లేర్పడినయపుడు
శాసనలిపి దవస్యమ్ములు మనసుకుం
దోఁచక గగనమ్ము చూచునపుడు
యోగశక్తులచేత రోగమ్ము లెడఁబాపు
సిద్ధపురుషులు తటస్థించినపుడు

తే॥ బుద్ధు ప్రతిమ సన్నిధి నేప్రొద్దు సీదు
ప్రార్థనల మాట జ్ఞప్తికి వచ్చినపుడు
తలఁపునకు వచ్చు నీపేరె తప్పకుండ
కరుణగణ్య! ప్రభాకర గురువరేణ్య!

తిరుపతి
18.11.1984

—బయిరెడ్డి సుబ్రహ్మణ్యం

నా ఎరుకలో

డా॥ వేటూరి సుందరమూర్తి

(మణిమంజరి 7వ సంచిక తరువాయి)

మేము మద్రాసు తిరువళిక్కేణి నల్లతంబివీధిలో ఉన్న రోజులలో లేడీ వెల్లింగ్‌డన్ గరల్స్ హైస్కూల్‌లో తెలుగు పండితురాలుగా పనిచేస్తూ ఉండే కాంచనపల్లి కనకమ్మగారు మా ఇంటి వెనకవైపు కాపురముండేవారు. తరచు ఆవిడ మా ఇంటికి వస్తూపోతూ ఉండేవారు. ఆమె వ్రాసిన పద్యాలు నాయన గారికి చదివి వినిపించి దిద్దించుకు వెడుతూ ఉండేవారు. ఆవిడకు దంటు సుబ్బా వధాని అనే గురువుగారు ఉండేవారు. వారు సన్యసించారు , మంచి పండితులు. మేము చిన్నవాళ్ళుగా ఉన్నప్పుడు వాళ్ళింటికి అప్పుడప్పుడు వెడుతూ ఉండే వాళ్ళం. మా చెల్లెలు లేడీవెల్లింగ్డన్ స్కూల్‌లో చదువుకునేది. రోజూ కనకమ్మ గారితో స్కూలుకు వెళ్ళి వచ్చేది. తర్వాతి కాలంలో కవయిత్రిగా కనకమ్మగారు అనేక పద్యకృతులు వ్రాశారు. వాటన్నిటిలోనూ సుబ్బావధానిగారి ముద్ర ఉండే దని అనుకుంటూ ఉండేవాళ్లు. ఆవిడ త్రిలింగ విద్యాపీఠాన్ని స్థాపించారు. అనేక పండితులను సన్మానించారు! ఆ విద్యాపీఠం ఆవిడ జీవిత కాలం సాగింది. అది ఇప్పుడేమైందో !

మద్రాస్ వెళ్ళిన తొలి రోజులలో నాయనగారు వావిళ్ళవారికి పుస్తక ముద్రణలో సహాయంచేస్తూ ఉండేవారు. నాయనగారు పరిష్కరించి పీఠికలు వ్రాసిన అనేక కావ్యాలను వావిళ్లవారు ముద్రించారు. నాయనగారు సమకూర్చిన చాటుపద్య మణిమంజరి (మొదటి భాగం) అనే సంకలన గ్రంథాన్ని వావిళ్లవారు ముద్రించారు. ఆంధ్రపత్రికాధిపతులైన కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారితో సన్ని హితంగా ఉండేవారు. వారు ప్రారంభించిన సాహిత్య మాసపత్రికకు మొదటి నుండి నాయనగారి తోడ్పాటు ఉండేది. ప్రతి పత్రికలోనూ నాయనగారి వ్యాసం ఏదో ఒకటి ఉంటూ ఉండేది. నాగేశ్వరరావుగారు అధిపతిగా ఉన్నన్నాళ్ళు నాయనగారికి భారతి, ఆంధ్రపత్రికలు ఉచితంగా పంపిస్తూ ఉండేవారు. శ్రీ నాగే

శ్వరరావుగారు చివరి రోజులలో మా ఇంటికి రోజూ వస్తూ ఉండేవారు. అప్పటికే వారి ఆరోగ్యం బాగా దెబ్బతిన్నది. పత్రికా నిర్వహణబాధ్యత చేతులు మారింది. ఆ తరువాత మాకు ఉచితంగా వస్తూ ఉండిన ఆంధ్రపత్రిక, భారతులు రావడం ఆగిపోయాయి. ఒకనాడు మా యింటి నాయనగారు నాగేశ్వరరావుగారు సంభాషించుకొంటున్నప్పుడు ఈ విషయం ప్రస్తావనకు వచ్చింది. వారు నవ్వి "ఇలా నన్ను నిలదీయాలని వారి ఉద్దేశం, నేను చెపితే కాదనడు కాని ఇకమీదట మీరు పత్రిక, భారతి కొనుక్కోండి" అని అన్నారు అలాగే చేశారు నాయనగారు చివరిదాకా.

ఆ తర్వాత మేము మా చెల్లెలి వివాహానికి బెజవాడ వచ్చాము. మేము బెజవాడలో ఉండగానే నాగేశ్వరరావుగారు పరమపదించారనే వార్త విన్నాము. నాయనగారు ఆంధ్రగ్రంథమాలవారికి నాగేశ్వరరావుగారు ప్రారంభించిన బసవ పురాణం పరిష్కరించి విపులమైన పీఠిక వ్రాసి ఇచ్చారు. పండితారాధ్య చరిత్ర కూడా నాయనగారినే పరిష్కరించమన్నారు గాని, బసవ పురాణ పరిష్కరణానంతరం శైవమత విషయకమైన వాదప్రతివాదాల పిల్ల నాయనగారు దానికి ఒప్పుకోలేదు. నాగేశ్వరరావుగారు "మీపరిష్కరణ మీద అభిప్రాయాల మీద నాకు విశ్వాసమున్నది. ఎవరు ఏమనుకున్నా నేను లక్ష్యపెట్టను దీనిని కూడా మీరే పరిష్కరిస్తే బాగుంటుం"దని అన్నారట. నాయనగారు ఒప్పుకోలేదు. పండితారాధ్య చరిత్ర పరిష్కరణ బాధ్యత వార్ధక్యంలో గిడుగు రామమూర్తిగారి మీద పడ్డది. వారు ఆ బాధ్యత చిలుకూరి నారాయణరావుగారి మీద పెట్టారు. రామమూర్తిగారి మరణానంతరం పండితారాధ్య చరిత్ర డా॥ నారాయణరావుగారి పరిష్కరణలో వెలువడింది.

నాగేశ్వరరావుగారికి బసవ పురాణ విషయంలో నాయనగారు అందించిన తోడ్పాటు పురస్కరించుకొని వీరో ప్రతిఫలం ముట్టజెప్పాలనే ఉద్దేశం ఉండేది. నాగేశ్వరరావుగారి కుమార్తె వివాహానికి ప్రత్యేకంగా ఆహ్వానించినా నాయనగారు వెళ్ళడం పడలేదు. వారిలో ఆకోర్కె అట్లాగే మిగిలి పోయింది. నాగేశ్వరరావుగారి స్మారకార్థం ప్రతి సంవత్సరం ఆంధ్రగ్రంథమాలవారు ఒక పండితుని సత్కరించేవారు. నాయనగారు తిరుపతిలో ఉండగా ఆ సంవత్సరం సత్కారం క్రింద నాయనగారికి వీరో కొంత సొమ్ము పంపారు.

ఒకసారి శంభుప్రసాద్‌గారు నాయనగారి వ్యాసాలు కొన్ని సంకలన పరచి ''ఆంధ్రగ్రంథమాల'' ప్రచురణలుగా ప్రకటించడానికి సూచించారు. నాయనగారు ఏ విషయం మాట్లాడకుండా, ఏ షరతులు విధించకుండా దానికి ఒప్పుకున్నారు. దీని పర్యవసానంగా ఆంధ్రగ్రంథమాల వారు తెలుగు మెఱుగులు ప్రచురించారు. ఆ తర్వాత కొద్దికాలానికే మా నాయనగారు చనిపోవడం తటస్థించింది. మా ఆర్థిక పరిస్థితి గడ్డుగా తయారయింది. శంభుప్రసాద్‌గారిని మా పినతండ్రిగారు తెలుగుమెఱుగులు విక్రయం బాపతు నుండి లెక్కచూసి మాకు ఇయ్యవలసింది ఇప్పించ వలసిందిగా కోరారు. ఆంధ్రగ్రంథమాలవారు మాత్రం 1000 ప్రతులు మాత్రమే ప్రకటించినట్లు వాటి ఖర్చులు అడ్వర్టైజ్‌మెంటు చార్జీలు పోను లోగడ ఇచ్చినది తీసివేసి ఏదో తక్కువ మొత్తం మీకు రావలసి ఉంటుందని లెక్క తేల్చి చెప్పారు. ఆ చూపించిన లెక్కలలో వెనుక శంభుప్రసాద్‌గారు ఉత్తరం వ్రాసి నాగేశ్వరరావుగారి స్మారకార్థం నాయన గారికి పంపిన రొక్కం కూడా కలిపి చూపించారు. దీనివల్ల ఇరువర్గాలకు కొంత మనస్తాపం కలిగింది. కోర్టుకు వెళ్లే పరిస్థితి రావడంతో అల్లరిపాలు కాకుండా ఇరువర్గాలకు లాయర్లు పరిష్కారమార్గం సూచించారు. దీనిప్రకారం మిగిలిన తెలుగుమెఱుగులు దాదాపు ప్రతులు 200 మాకు తిరిగి ఇచ్చేటట్లు ఆంధ్రగ్రంథమాల వారు ఆ ప్రచురణల హక్కు వదలుకొనేటట్లు మాకు రాజీ కుదిర్చారు. ఆంధ్ర పత్రిక, భారతి, ఆంధ్రగ్రంథమాల వీళ్ళతో నాయనగారికుండిన నాలుగైదు దశాబ్దాల పరిచయం వారుపోయిన తర్వాత ఆవిధంగా పరిణమించింది.

మా నాయనగారు పోయే సమయానికి ''బసవపురాణం'' పునర్ముద్రణ జరుగుతోంది. చాలా భాగం పూర్తి ఆయింది. చివరి భాగం మా నాయనగారి శిష్యులు కోదండరామయ్యగారు చూచారు. లెక్క్స్ ముద్రణ పూర్తి కావడంతోనే లోగడ ప్రతిలోని మా నాయనగారి పీఠిక పూర్తిగా తీసివేసి నిడదవోలు వెంకట రావుగారి ద్వారా పీఠిక వ్రాయించి ముద్రింపించారు.

భారతిని గురించిన మరొక ముఖ్య విషయం ఇక్కడ చెప్పవలసిఉంటుంది. భారతి మొదలుపెట్టినప్పటినుండి దాని అభివృద్ధికి నాయనగారు ఎంతగానో పాటు పడ్డారు. ఒక దశలో దాని ఎడిటరుగా సమర్థుడైన గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య గారిని నాయనగారే నాగేశ్వరరావుగారితోచెప్పి నియమింపచేశారు. తరువాత కొంత

కాలానికి సుబ్బరామయ్యగారిని భారతి ఎడిటర్‌షిప్‌నుండి తొలగించారు. ఆ సాయంత్రం సుబ్బరామయ్యగారు మా ఇంటికి వచ్చి "ఆనాడు మా యింట మీరు (పరిభాకరశాస్త్రిగారు) పెట్టిన దీపం ఈనాడు ఆరిపోయిం"దని వగచారు. అప్పట్లో రంగనాథరామాయణం పరిష్కరణ కార్యాన్ని చేపట్టమని ఆంధ్రా యూనివర్సిటీవారు కోరగా ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా నాయనగారు ఒప్పుకొని దానిలో అప్పుడు ఉద్యోగం కోల్పోయి వుండిన సుబ్బరామయ్యగారిని పండితు నిగా నియమింపజేశారు.

నాయనగారు, గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి చేత "శృంగార గ్రంథ మాల"ను స్థాపింప జేసి అనేక గ్రంథాలను సంస్కరించి ముద్రింప చేశారు. బహుశః చాలామందికి ఇది తెలియకపోవచ్చును. ఎందుకంటే ఆ ముద్రణలలో "క్రీడాభిరామం" తప్ప మిగిలిన వాటిలో ఎక్కడా నాయనగారి పేరుండదు. ఈ ముద్రణలవల్ల నాయనగారికి ప్రతిఫలం ఏమీ ముట్టినట్లు నాకు తోచదు. సూర్య నారాయణశాస్త్రిగారు మాత్రం ఈ ముద్రణలవల్ల ఆర్థికంగా లబ్ధిని పొందారు. ఆ పిదప కొంత కాలం వారు నాయనగారిని చూడడం మానేసినారు. కారణాంత రాలవల్ల సంపాదించిన దంతా పోగొట్టుకున్నారు. మా నాయనగారూ వాటిని గురించి మరచిపోయారు. శృంగారగ్రంథమాల పూర్తిగా దెబ్బతినడంతో చివరకు ఊరు విడచి వెళ్ళిపోతూ మిగిలిన క్రీడాభిరామ ప్రతులను, ఇతర శృంగార గ్రంథమాల ప్రచురణలు కొన్నింటిని ఎవరి ద్వారానో పంపుతూ జరిగినదానికి చింతిస్తూ జాలిగా ఉత్తరం వ్రాసి పంపారు.

మద్రాస్‌లో వాసన్ అనే ఆయన అరవంలో "ఆనందవికటన్" అనే పత్రికను స్థాపించి ప్రకటిస్తూ ఉండేవారు. అది విస్తారంగా అమ్ముడుపోతూ ఉండేది. అది ఇప్పటికీ సాగుతోందనుకుంటాను. తెలుగులోగూడా అటువంటి పత్రిక మొదలు పెట్టడానికి వాసన్‌గారు నాయనగారి సహాయాన్ని అర్థించారు. దానికి నాయనగారు అంగీకరించి "ఆనందవాహిని" అనే పేరుతో తెలుగు పత్రి కను మొదలుపెట్టించారు. ఆ పత్రిక ఒక సంవత్సరంపాటు బాగా సాగింది. ఆనందవికటన్‌తోపాటు బాగా వృద్ధిలోనికి రావల్సింది. ఈ ముద్రణ కొనసాగు తున్న సమయంలో నాయనగారు కార్యాంతరాలవల్ల కొన్నాళ్లు మద్రాసులో లేక పోవడం తటస్థించింది. పత్రికకు కావలసిన విషయాలన్నీ సమకూర్చి ఊరికి

వెడుతూ పత్రికా ముద్రణ సరిగా జరిగేటట్టు చూడమని ఆ కాలంలో పీరితో OMSS లైబ్రరీలో పని చేస్తున్న పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రి గారిని కోరారు. ''సివిల్ డిసొబీడియన్స్ మూవ్‌మెంటు'' ముమ్మరంగా ఉన్న రోజులవి. ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ఏ పత్రికైనా ఏదైనా ప్రచురిస్తే వారిమీద బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం చర్య తీసుకునేది. అటువంటి సమయంలో నాయనగారి ఎరుక లేకుండా ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకమైన ఒక వ్యాసం ఆనంద వాహినిలో ప్రచురిత మయింది. ఆ వ్యాస ప్రచురణ నాయనిగారి ఎరుకతో జరగక పోయినా ఆనంద వాహిని పరోక్ష సంపాదకత్వ బాధ్యత వారికి చాలా చికాకు కలిగించింది. ఈ ఉదంతాన్ని పురస్కరించుకొని ఆ బాధ్యత నుండి నాయనగారు తప్పుకొన్నారు. ఆ తర్వాత ఆ పత్రిక ఎంతోకాలం సాగలేదు. నాయనగారి కథలు కవితలు ఛలోక్తులు కొన్ని 'గౌతముడు' అనే కలం పేరుతో ఆనందవాహినిలో అచ్చు పడ్డాయి. అదొక చక్కని హాస్యపత్రిక.

(సశేషం)

యోగవిషయము - ఉపన్యాసము

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

[ప్రార్థనానంతరము ప్రభాకరులు ప్రపంగించిన విషయములను పరిపాటిగా యోగమిత్రులు శిష్యులు అయినవారు నోట్ చేపికొని కాపీలు తీసి యోగమిత్రులు మరికొందరికి పంపుతూ వుండేవారు. ఆ విధంగా 15-8-1947 18-9-1947 నాటి శ్రీవారి ప్రపంగాలను వారి శిష్యులు సచ్చిదానందంగారు వ్రాసి పంపిన ఉపన్యాస పాఠములను ఇన్నాళ్లు తమ వద్ద భద్రపరచుకొన్న యోగమిత్రులు శ్రీ కొత్త వెంకటేశ్వరరావుగారు వాటిని ఇంకా కొన్ని లేఖలను దయతో మాకందించినారు. వారికి మా కృతజ్ఞతలు—సం॥]

స్వాతంత్ర్యోత్సవము నాటి రాత్రి శ్రీ గురుదేవుల దివ్యోపన్యాసము:-

భగవంతుని తెలుసుకొనడానికీ, చింతించడానికీ తినతిండి కట్టబట్ట ఉంటే సాధ్యంకాని లేకుంటే సాధ్యంగాదు. ప్రాణం ఉంటేనే మానవు డేకార్య మైనా చేయగలడు.

చాలా కాలాన్నుండి భారతదేశంలో బ్రాహ్మణులనేవాళ్ళు ఈశ్వర చింతతో ఉండి, లోకాని కాచింతనమునందావ క్తి కల్పించుచుండినారు. ఇప్పుడు వాళ్ళ స్థితే తారుమారవుతూంది. మళ్ళీ యిప్పుడు గాంధివల్ల ఈశ్వరచింతనము ప్రజలలో వ్యాపించుతూ ఉన్నది. లోకం కోసం ఆయన జీవితాన్ని ధారపోస్తున్నాడు. తాను తపించి ఆ తపః ఫలితాన్ని ప్రజలకిస్తున్నాడు. ఆతపః ఫలితమే ఈనాటి యీ సౌభాగ్యము. ఇప్పుడు మనదే రాజ్యం కాబట్టి యిక ముందు మనకేకష్టం ఉండదు సైన ఉండవలసినదేమిటంటే ఈశ్వర చింతనము.

మరీ ఈవేళ నేను మాట్లాడలేని స్థితిలో ఉన్నాను. సాయంకాలం ప్రార్థన సమయంలో ఏమీ చూట్లాడలేకపోయినాను. చాలా క్షోభపడినాను. విచారానికి కొంత కారణము శ్రీ (కొచ్చి) వెంకటేశ్వరరావుగారు. ఈ జెండానిక్కడ

యెగురవేద్దామనడం. (మనమెవరిని అనుదినము ధ్యానించుచున్నామో ఆ నామాక్షరములుగల జెండా ఇది.)

నామీదనున్న ఆమాయికపు ప్రేమో లేకపోతే వారిలోని ఉత్సాహమో ఏమో వారీజెండాను తయారు చేశారు వారేమిచేస్తారో అబ్జర్వ్ చేస్తుందామను కొన్నాను.

నన్నీ జెండానుద్ధరించమన్నారు. ఆ స్థితికి నేనర్హుణ్ణి అని తోచే దుఃఖం కల్గింది. నోటివెంట మాటకూడారాలా దీనికి నన్నర్హుని చేయుమని ప్రార్థనము చేసుకోగా శరీరంలోని దౌర్భాగ్యం ఎంతో చెలరేగిపోయింది. ఈవాళ భోజం చేయలేక పోయినాను. నిన్న గంధిగార్ని బెడ్డలతో కొట్టారని ఇతడు (రమణ)[1] చెప్పాడు ఈ అభ్యుదయానికంతా కారకుడైన ఆయన్నే ఇట్లా చేస్తే లోకం ఏమయ్యేటట్లు !

M.C.V.V. పేరుతో ఈ జెండా ఎత్తే చిత్రం మొట్టమొదట 1926లో కుంభకోణం నుండి వస్తుండగా నాకొకసారి కనపడింది. విజయధ్వజం Spelling కు సరిపోతూ ఉన్న జండా మధ్య C.V.V. పేరు ఉన్నది. మదరాసుకు రావడంతోనే సరిగా అటువంటిదే అగు జండాను 15 గురు డిసైపుల్స్ M తో 16 గురు అయినట్లుగా ఉండే జండా నొకదానిని తయారు చేయించినాను. తర్వాత అప్పుడు చేసినది పిచ్చి చేష్టేమో అనుకుంటూంటే వెంకటేశ్వరరావుగారూ[2] అదే చేశారే అని! అప్పుడు అది గుప్తంగా జరిగింది. ఇప్పుడు వ్యక్తంగా జరిగింది.

ప్రతిదీ మూడు విధముల సృష్టి అవుతుంది. Master నామాక్షరాలతో ఇక్కడ ఎత్తిన యీ జెండా ఇక్కడే కాకుండా లోకానికంతా వ్యక్తమయ్యే వఱకూ రెండర్థాలను ఇస్తూంటుంది. ఈ స్థితిలో ఉండదు రేపు వ్యక్తమయిన తర్వాత. ఆ జండాను గూర్చి అప్పుడు

"ఎపుడు జూతునో ....
సీవివీకరుణా విశేషముచేత ...
వేచియుంటిని దర్శనమునకై వేగరాగదవే"

మూడుసార్లయిన తర్వాత స్థిరముగా అవుతుంది సృష్టి, తనను గూర్చిన జండాను ఎత్తితే విశ్వమున కంతా 24 గంటల్లో తెలుస్తుందన్నారు, Master గారు ధూమకేతువు 24 గంటల్లో భూగోళమంతా తెలుస్తుంది. ఎక్కడ కన పడినానరే లోకాని కంతకూ తెలుస్తుంది. ఈ జండా నెత్తడం ఇది రెండవ సారి. మూడవసారితో లోకాన కంతకూ తెలుస్తుంది స్వతంత్రమయిన యీ భావము జరుగపోవుటానికి చిహ్నమని నా నమ్మకము. ఈ లైను ఉద్దేశం "మృత్యువును లేకుండా చేయడం. ఆ ఫలితాన్ని మీ పురుషాయుషంలోనే పొందుతా"రన్నారుM. మన జీవితం అన్యాయత్తంగాఉన్నది బయటి వస్తువుల సాయం లేకపోతే మనం ఉండడానికి కాలేదు, రాజ్యాంగలో ఇప్పుడు యిస్తున్న యీ స్వాతంత్ర్యం నేను కొంటూన్నది కాదంటున్నాడు గంధి నేనూ అదే అంటున్నాను.

సుపవిత్రంగా మనం వ్యవహరిస్తే మానమా పరబ్రహ్మతత్త్వమును తాకగలము. నువ్వింకా ఎక్కువ కాలం బతికేటట్టు కోరుకోమంటే భగవదిచ్ఛ ఎట్లుందో అన్నాడు గంధిగారు. వినిర్మలమయిన నిర్దోషమున జీవితం ఉంటే ఎంతకాలమయినా జివింతుము.మనశరీరం స్ఫటిక స్వచ్ఛమయితేనేగాని మనమా Pure ను పొందలేము. అప్పటికిగాని తేజస్సు మనలను తాకుటకు వీలుండదు. రహస్యంగా Start అయిన యీ line సర్కంఫరెన్సులో నుండి వర్కవుటు అవుతుందేమో అనుకొంటున్నాను. నరసింహంగారికు ర్వాడు స్వాతంత్ర్యమునుగూర్చి మాట్లాడినన డీషయాలనే మాట్లాడినాను.

ఈ యోగంలో చేరిన వారికి మాస్టరుగారు ఫస్టు ప్రేయరుగా ఒసగినది స్వాతంత్ర్యము గూర్చే ఈ యోగంలో చేరిన వారిని గూర్చి మొదట వారు చెప్పినది "స్వాతంత్ర్యాన్ని" గూర్చిన వాక్యం మీకు వినిపిస్తున్నాను. First Six months ఈ ధ్యానమే చేయండి అన్నారు. ఆధ్యాన మిది.

"Please make me fit to find out Brahmam and liberate me to realise independency in this iife"

వారిపేరు చెప్పేటప్పటికే start అవుతుంది action. ఇంగ్లీషుతెలియని వారికని దానికి తెలుగుగా తర్జుమాచేసి ఇచ్చేవారు. M.C.C.V. అన్న పేరును స్మరణ చేసేటప్పటికిఅది కుండలినిలోమన్న lifeకు Center Pointను తాకి

శరీరమంతా వైబరేట్ చేస్తూ action జరుపుతుంది. lifeకు center Point మాస్టరు ఫస్టు ఆ levelను Bore చేసుకుంటూచూస్తూపోతే శూన్యంగా ఉండేగాని వేరేమీలేదు అది టిక్కుక్కుసర్కిలు. అక్కడకు వెళ్లిచూస్తే తన్ను తానే చూడడమయింది.

ఆ సెంటరును వైబరేటుచేయడము కు ఆపేరు తలచినగాని అక్కడకు పోవడమునకు వీలులేదు. మనకెంతవఱకూ యివ్వవలెనో అంతవఱకూ ఆయన ఇస్తారు. ఇన్సిపీషన్ జరిగిన రోజున ఎంతో ఆక్షన్ జరిగింది. Origin దగ్గఱ నుండి తీసుకుంటే కొన నుండి వెనక్కువస్తే కుండలిని వస్తుంది action ఎక్కడరా అని చూస్తే శరీరంలోని అన్ని భాగాలలోనూ Work చేస్తూన్నట్లుంటుంది. కళ్లుమూసుకుంటే గాఢాంధకారముగా ఉండేది. వెలుగును చూపుతూ శరీరానికంతకూ రేడియేటుచేస్తూండేది ఆతత్వమే దాని అనుగ్రహం Full fill అయ్యేటప్పటికి అది ఎటర్నల్ కాబట్టి మనలనూ ఎటర్నల్‌గా చేస్తుంది.

ఆనాటి మాటల్లో 15 దినములు చాలా డీప్‌గా డిసెండయి 15 నాటి నుండి మళ్ళీ 15 దినములు అసెండవుతూ వచ్చి Vగా ఫారమ్ అవుతుందని చెప్పిరి.

పూర్ణచంద్రునికి 16 కళలు. పంచదశీదాకా పూర్ణిమకు 15 కళలు. ఇది డిసెండింగ్ అసెండింగ్ అని చెప్పే రీతిని తగ్గిపోయి మళ్ళీ అసెండయ్యే స్థితి యిది.

God king అని విశ్వమున కంతకూ అధికారమును చెలాయించే వ్యక్తి ఒకరే అవుతారు.

ఈ యోగమునకు 'భక్తరహిత తారక రాజయోగ' మని పేరు. దాని విశేషములు రేపు. భక్తమంటే మాయ. మాస్టరుగారు దానికి 'డెల్యూడింగ్ ఒన్' అని చెప్పారు. అది లేకుండా చేసేది తారకరాజ యోగము భగవంతుని చూచేదెట్లు?

ఈ జన్మలోనే-ఈ ఆయుష్కాలంలోనే, అనే వానికున్న భేదాన్ని గుర్తించండి. తెలుసుకున్న తర్వాత రెంటికీ ఉన్న difference తెలుస్తుంది. ఈ జీవితకాలంలోనే బ్రహ్మమును చూపిస్తాననే వస్తువేమై ఉంటుంది. బ్రహ్మమును చూపిస్తానంటే అది ఆదే అయితే కాని చూపించడానికి వెరెవ్వరికీ అధికారము లేదు.

ఈ కనపడుతున్న వనుకొనేవి నామీది ప్రేమచేతనో ఏమో! భావాలను కోటింగ్ వేసుకొని యీ తెరలన్నీ వేసుకోవడము జరుగుతూంది. శ్రీనివాసాచార్యులు. ఫినామినా 47-48లో శ్రీపాద దర్శనము. దానికి మన భావాలన్నీ ఒకటే అన్నాడు వేంకటాచారిగారు[4].

వెనక శ్రీ CVV వారికి Mother తో వివాహము జరిగిన దీపూళ్లోనే. అపుడు వారు కొండకు వెళ్ళినారట. దేవాలయములోనికి వెళ్ళి ఊరక అక్కడి విగ్రహమును పైకి క్రిందికి చూచారట. వారి వెంట రాజారావుగారనే స్నేహితులు (తర్వాత డిసైపులైనారు) ఉండినారు. శ్రీవారు వారితో నమస్కారము చేయమన్నారట. కాని ఆయన దండం పెట్టపోయేటప్పటికి శ్రీవారాయనచేతులను పట్టుకున్నారట. రాజారావుగారుCVV వారి ఎదురుగా వెళ్ళి వెంకటేశ్వరునకు దండం పెట్టపోగా చేతులు లేవలేదట. ఇట్లా జరిగిందని రాజారావుగారే నాతో చెప్పారు. ఎందుచేత చేయి లేవలేదని చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. కొన్నాళ్ళకు పూర్వం నేనిక్కడనుండి వెళ్ళి పోవాలనుకొన్నాను.

మనలోనుండి పుట్టి సంకల్పము అంతా కూడుకొనే center ను fix చేస్తుంది. Center ఇంతా ఫారం కాలేదు. Nilలో నుండి క్రియేషన్ స్టార్టయింది. అది full గా stand కాబోతూన్నది.

ఆది ఎటర్నిటిని ఎస్టాబ్లిష్ చేసేటప్పటికి దేవాలయములలోని విగ్రహములన్నీ హ్యూమన్ షేప్ తీసుకొని ఆవీ ఎటర్నిటిని పొందుతవి. ఇది ఇట్లా వస్తుందని చెప్పడానికి కారణము మాస్టర్సు లెవల్ అంత హయ్యర్‌గా ఉండడమే.

ఆయన ఇంకా ఫారమ్ కాలేదు. అట్లా ఫారమయి కండెన్సు కావడానికి ఇండిపెండెన్సు అనేది ఈ లోకంలో నిత్యంగా ఉండడమే కాని వేరేమీ కాదు. జరామరణములు లేకుండా ఉండడమే ముక్తి. ఇండిపెండెన్సికి ఏది ఆఖరుదయి ఉందో దాన్ని పొందేవఱకూ ఈ స్వాతంత్ర్య చిహ్నము తీసికొని పోవుటగాక.

నా నిశ్చయం సరియైనదైతే రేడియేట్ కావడం సరిగా ఉండాలి. ఏదైనా treatment సరిగా work కాలేదంటే అది నా లోపమే. ఆ స్థితిలో చూస్తే ఇంకా సరిగా నన్ను fit చేయకపోవడం మాస్టరుదే అవుతుంది.

18.9.47 సాయంత్రం.

అంతా disorder గా ఉంది. countryకి center అయిన ఢిల్లీలోనే disorder గా ఉంటే యింతేముంది. గాంధిగారూ ఆమాటే 'center లోనే కల్లోలమయితే తక్కిన దేశం సంగతి యిక చెప్పడమేముంది. ముఖ్య రాజధానినగరమే తీవ్రమగు అల్లరులకులోనైతే నిశ్చయంగా చెప్పడమేముంది. ఈ విధంగా అల్లరులు జరిగితే యీ విద్వేషం యిల్లాగే ఉంటే మనం ఎప్పటికీ కోలుకోలేము'. అని అంటున్నాడాయన. ఇంకా దేశమంతా అంధకారంలో మునిగి ఉంది అనీ అంటున్నాడు.

Political గా యీ విధంగా ఉంది. ఇన్నర్‌గానూ చాలా అలజడి జరుగుతూ ఉంది. దేనికీ ఓర్పంటూ కొంత వఱకూ ఉంటుంది. ఏ వస్తువయినా ఛేదించుకుంటూపోతే 'ఆటమ్' అయ్యేటంత వఱకు ఛేదించవచ్చు. ఆ తర్వాతనిక ఛేదించపోతే అది ప్రపంచాన్నే బ్రద్దలు చేసేటట్లుగా Retort అవుతుంది. అట్లాగే అహింసకూ ఓర్వగలతనము కొంత హద్దువరకూ ఉంటుంది. తర్వాత తర్వాత అదీ ఓర్వగల్లడం కష్టము. అహింస ఓర్చి ఓర్చి హింసను విజృంభించ గల్గినంత మేరకు విజృంభణము చేయనిస్తుంది. ఇహనిది ఓర్వడమునకు తగినది కాదని తోచగానే హింసనే అణగార్చడమునకు ప్రయత్నించేసి కృతకృత్యమవు తుంది. అదే గాంధిగారు. 'విజయమో వీరస్వర్గమో' అనేది. మనకు శాంతిని చేకూర్చగల్గితే ఆయనే చేకూర్చవలెను. ఆయన ఆ పనిని చేస్తాడనే నమ్ముతున్నాను. అంతే కాకుండా వేరు విధంగా జరిగితే ఆయన తర్వాత నొక క్షణం గూడా ఉండాలని లేదు నాకు.

Master familyకి 'కేయాటిక్ కండిషన్' వస్తేగాని ఈ లైను వర్క్-వుటు కాదన్నారు వారు. ఇప్పుడు వారి family స్థితి కేయాటిక్ కండిషన్‌లోనే ఉన్నది. దేశమూ కేయాటిక్ కండిషన్‌లోనే ఉంది. ఇందులో నుండి గాని శాశ్వత సౌఖ్యం కలుగదు.

Masters family అంటే వారి భార్యా వారే గాదు, ప్రపంచమంతాను. ఇప్పుడా family కే యేదో శాశ్వతానందం కలగాలని ఆశతో చూస్తున్నాను. ఆ Working చిహ్నము యొక్క నాక్సు నుండి తెలియాలి. సీసాకు September 25 తేదీ చాలా ముఖ్యమయినదని కనుపడినది. కాలెండరు తీసిచూస్తే సరిగా ఆ రోజు Masters బర్తుడే. అంటేయొక్కనాక్సు దినం మొదటి వారంలో ఏదో ఎక్స్పెర్డినరీ ఎక్స్పీయరెన్సు కలగాలన్నమాట. ❋

---

1. యోగమిత్రులు శ్రీపరమాత్ముని రాధాపతిగారి కుమారుడు.
2. తిరుపతిలో శ్రీప్రభాకరులు నివసించిన 'సీతారామవిలాసం' యజమాని కొచ్చి వెంకటేశ్వరరావు, యోగమిత్రులు.
3. యోగమిత్రులు నేడు తిరుపతిలో యోగమిత్రమండలిని మాస్టర్‌ప్రెస్సును నిర్వహిస్తూ మాస్టర్‌యోగ విషయమై కృషిచేస్తున్నవారు శ్రీ ప్రభాకరుల శిష్యులు.
4. యోగమిత్రులు మాధభూషి వెంకటాచార్యులుగారు.

పరిజ్ఞాపరిభాకరము

—కొత్త రామకోటయ్య

(గత సంచిక తరువాయి)

(రెండవ రోజు)

డాక్టరు ప్రసాదరావుగారు విశాఖ పట్టణము వెళ్ళి K.G హాస్పిటలులో ఉన్న రోగులను చూచివద్దామనిరి. అందువలన 12వ తేదీ ఉదయము విశాఖ పట్టణము వెళ్ళి హాస్పిటలులో ఉన్న రోగులను చూచి మధ్యాహ్నమునకు మరల సింహాచలము తిరిగి వచ్చితిమి ఈ హాస్పిటలులో ఉన్న రోగులను చూచే విషయమున్నూ ఆ రోగుల ట్రీట్ మెంట్‌ను గూర్చిన అనుభవములున్నూ చాలా ఆసక్తిని కలిగించేవిగా ఉన్నవి. వానిని గురించి ప్రత్యేకముగా తెలిసి కొందము. ఈ హాస్పిటలులో ఉండి రోగులకు చికిత్స చేయుచున్న డాక్టర్లకును జబ్బులు వచ్చుచుండును. వానికి నివారణోపాయము కుదరనపుడు ఆలాంటి డాక్టర్లు ప్రార్థనకు వచ్చుటయున్నూ జరుగును. ఆ ప్రార్థన వలన వారి బాధలు తొలగి వారు మంచి ఆరోగ్యవంతులగుటయున్నూ జరుగుచునే యున్నది. డాక్టర్లు మాష్టరు C.V.V గారికి నమస్కరించి ప్రార్థన చేయుట వలన వారి వారి జబ్బులన్నీ తొలగి పోవుట అన్న యోగానుభవములు ఇంకా చాలా ఎక్కువ ఆసక్తిని కలిగించేవిగా వున్నవి. వైజాగ్‌లో ఒక రోజున ఒక మిత్రుడగు డాక్టరు నా వద్దకు వచ్చెను అతడు మాష్టరు C.V.V గారియందు కొంత భక్తి విశ్వాసములు కలవాడే, ఆ డాక్టరుగారిలా అన్నారు. 'నా శరీరములో ఏమీ బాగుండుటలేదు. కాబట్టి మీ వద్దకు వచ్చేను'. నేను దానికి ఈ క్రిందివిధముగా సమాధానము చెప్పేను.

''ఆయ్యా మీరు ఆస్పత్రిలోని రోగులను బాగుగా చూడండి. అప్పుడు తప్పక మీరు బాగుగనే ఉండగలరు''

డాక్టరు:- "నేను రోగులను బాగానే చూస్తున్నాను."

నేను:— ''రోగులను ఎంతో ప్రేమతో ఆదరముతో సానుభూతితో చూడండి. అప్పుడు మీకు మాష్టరుగారి యొక్క ఆదరము లభించును. వెంటనే మీ ఆరోగ్యం చక్కబడును'' ఆ డాక్టరుగారు నా మాటలను శ్రద్ధతో వినిరి. ఆలా చేయుటకు అంగీకరించి వెళ్ళిపోయిరి. రెండు రోజుల తరువాత ఆ డాక్టరుగారు నాకు మరల కనుపించిరి. చారే ఎంతో ఉత్సాహముతో ఇట్లనిరి. మీ సలహా ఎంతో అద్భుతముగా పని చేసినది మీరు చెప్పిన పద్ధతి ప్రకారము రోగులను ప్రేమతో ఆదరించి చూచుటను మొటనే ఆరంభించితిని. ఎంతో ఆశ్చర్యము కలిగించే లాగున నా ఆరోగ్యము ఎంతో చక్కబడినది. ఇప్పుడు ఎంతో హాయిగా నిద్ర పోవు చున్నాను.

నేను:— మా గురువుగారు, ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఇలా శలవిచ్చేవారు. మాష్టరు C.V,V గారి యందు మంచి చక్కని భక్తిని కుదుర్చుకొనుడు. చక్కగా మంచి ఆహారమును పుష్టిగా పుచ్చుకొనుడు ప్రశాంతమగు చిత్తముతో హాయిగా నిద్రపొండు, అని శలవిచ్చేవారు మీరు గురువుగారి సలహాను తప్పక పాటించండి. మంచి నిద్ర లభించు చున్నది కదా! దానికి తోడుగా మంచి పుష్టికరమైన ఆహారమును కూడా సేవించండి.

డాక్టరు:— ఆదియే కుదురుట లేదండి, నా జీర్ణకోశము సరిగా లేదు.

నేను:— ఈ రోజు నుండి అన్నియు సరిగా ఉండగలవు. మీరు నాతో కలిసి ఇక్కడనే భోజనము చేయుడు. మీ చికాకులు అన్నియు తొలగి పోగలవు. అందులకు డాక్టరు అంగీకరించెను. భోజన సమయమున మాకు మంచి అల్లపు పచ్చడిని వడ్డించిరి. ఆ పచ్చడిని చూచి డాక్టరు భయపడి పోయెను. అప్పుడు నేను ఇట్లంటిని - మీరేమియు భయపడ వలదు. అన్నియు మాష్టరునకు వదిలి వేయండి. మీరెలాంటి సందేహము లేకుండ ఆహారము తీసుకొనండి. ఇది మీ ఇల్లు కాదు. శ్రీ మాష్టరుగారి విడిది అని తెలిసికొనండి! డాక్టరు చాల సంతోషించెను. నేను చెప్పినట్లుగా భుజించెను. ఎంతో సుఖముగా నుండెను కొలది రోజుల తరువాత వారు వేరొక డాక్టరు గారిని తోడుకొని వచ్చిరి. ఆ కొత్తగా వచ్చిన డాక్టరు చాల బక్కచిక్కి నీరసముగా నుండెను. ఆ డాక్టరు గారికి కూడా అంతకు పూర్వము డాక్టరుకు చెప్పిన విధముగనే సలహా నిచ్చితిని. ఆయనగారు సరేనినిరి. ప్రార్థనకు కూర్చుండే ముందుగా కాఫీని ఆ డాక్టరు

గారికి ఇచ్చితిని. వారికి కాఫీ అన్న చాలా భయము. కాఫీ త్రాగినచో కడుపులో మంట, బాధ కలుగునట.

నేను:— మీరేమియు భయపడ నక్కరలేదు. మీరు భక్తితో మాష్టరుగారికి నమస్కరించి కాఫీ పుచ్చుకొనండి. అప్పుడు కాఫీకాని మరింకేదయినాగాని మీకెలాంటి చెరుపును చేయజాలదు. మీకు తప్పక మంచినే చేకూర్చ కలదు. మీరు మీచుట్టూరా ఉన్న వారి మంచినే కోరుకొనండి.

డాక్టరు:— "వైద్యశాస్త్రం చదివితిని. మందు సీసాలతో ఇంజక్షనులతోనే గడపితిని. ఇక్కడ ఎరిగిన మందులన్నీ వాడితిని. మాకు గురువులు చెప్పిన వైద్య విధానములన్నీ శ్రద్ధతో నాచరించితిని గానీ ఆవియేవీ నా బాధను తొలగింప లేదు అట్టిచో ఒక చిన్న ప్రేమభావము నా బాధను తొలగించునా? అని సందేహము కలుగుచున్నది. కాని నిన్న యీ డాక్టరుగారు చెప్పినది త్రోసివేయ వీలు గాని యనుభవము. అలా ప్రేమ భావంతో రోగులను తియ్యగా చూచినపుడే డాక్టరుగారి బాధలూ తొలగి పోయినవి. గాన నేనూ ఇక్కడకు వచ్చాను. మీరు చెప్పినట్లు చేస్తాను." అని కాఫీ పుచ్చుకొన్న తరువాత అందరమూ కలిసి నమస్కారము చేసికొన్నాము. ప్రార్థనానంతరము ఆ డాక్టరుగారిలా చెప్పిరి. ఇది యెంతో ఆశ్చర్యము కలిగించే యనుభవము. నాకున్న బాధయంతయు తొలగి పోయినది. ఇచటికి వచ్చేటప్పుడు కడుపంతయు మంటగా నున్నది. అప్పుడు కాఫీ త్రాగినచో మంట ఇంకా ఎక్కువగా విజృంభించు చుండును. మీరు తీసికొమ్మన్నారుగాన భయంలేకుండగనే నేనీ కాఫీ త్రాగితిని. నమస్కారము చేసి కొంటిని ఎంతో వింత, అదివరకున్న మంట యంతయు సర్దుకొని పోయినది. ఇప్పుడు చల్లగా హాయిగా వున్నది అనిరి. ఆ తరువాత డాక్టరు లిద్దరు హాయిగా నుండిరి.

Master yoga సాధన చేయుచున్న వారిలో నొకరికి T.B వచ్చినది. వారిని K.G.H లో చేర్పించిరి. వారు చాలా బాధపడుచున్నారని డాక్టరుగారు చెప్పిరి. ఆ రోగిని చూచేందులకై నేనూ డాక్టరు ఇంకొక మిత్రుడూ కలిసి కొని 12వ తేదీ ఉదయం ప్రార్థనానంతరము K.G.H కి వెళ్ళి ఆ బాధ పడుచున్న రోగిని చూచేము. రోగి మన స్మృతిలో లేడు. వెన్నుపూస నుండి చెడు రసిని తీయుచుండిరి. రక్తమును, గ్లూకోజు వగైరాలను శరీరములోనికి యెక్కించు

చుండిరి. మేము ఆస్పత్రి వరండాలోనే బల్లలపై కూర్చుండి నమస్కారము చేసుకొంటిమి అక్కడ ప్రార్థనకింకా ముగ్గురు డాక్టరులు వచ్చి కూర్చుండిరి. ఆస్పత్రిలోని రోగులు ముగ్గురూ వచ్చి బల్లలపై కూర్చుండిరి. అందరము అందరి కొరకుగా మాష్టరు గారికి ఆ యాస్పత్రి బల్లలపై కూర్చుండి నమస్కారము చేసికొంటిమి. ఇది యొక సరిక్రొత్త యోగానుభవము. ఆ ప్రార్థనలో పాల్గొన్న డాక్టరులుగాని రోగులు గాని మన మెరిగినవారు గాదు. వారి వ్యాధులు బాధలు మొదలగు విషయము లేవీ మన మెరుగము. అందరూ యెరిగినది శ్రీ మాష్టరు గారి దివ్యమగు ప్రేమ తత్వమే; శ్రీ శాస్త్రిగారి అపార కరుణానురాగములే. ఆ కరుణానురాగముల కొరకై అందరము ప్రార్థన చేసికొంటిమి. ప్రార్థన చాల ప్రశాంతముగా ఉత్సాహంగా జరిగినది ప్రార్థనా నంతరము అచ్చటనున్న పంచ దారని అందరకూ దైవ ప్రసాదముగా పంచి పెట్టితిమి. అచటి వారా ప్రసాదము నెంతో భక్తితో స్వీకరించిరి. వారి వారి బాధలు క్రమక్రమముగా తగ్గిపోవుటను వారందరూ గ్రహించిరి. తరువాత మేము తిరిగి సింహాచలమునకు వచ్చి ఆ సాయంకాలము ప్రార్థనలలో కూర్చుంటిమి.

మరల 13వ తేదీ ఉదయం ప్రార్థనలు పూర్తియైన తరువాత K.G.H కి వెళ్ళి ప్రార్థనలో పాల్గొంటిమి. ఆ రోజు ప్రార్థనకు ఇంకా యొకరిద్దరు సాధకులు వచ్చి చేరిరి. అచటి యనుభవ మొకటి గుర్తుంచుకోదగినది. ఆ ఆస్పత్రిలో ఒక డాక్టరే పేషంటుగా నుండిరి. ఆయన డైయాబిటీసు పేషంటు. చాల తీవ్ర మైన బాధలో నుండిరి. వెన్నుపైన కురుపు లేచెను. దానికాపరేషను చేసిరి. రోగి చాల సీరసించి యుండిరి. ఇన్సులిను ఇచ్చు చుండిరి. కాని యది పని చేయుట లేదు ఆ వార్డులో పనిచేయు డాక్టరుగారు వచ్చి ప్రార్థనలో కూర్చుండిరి. ప్రార్థనానంతరము మమ్ములనా డైబటీసు పేషంటు వద్దకు తీసుకొని వెళ్ళిరి. ఆ రోగి చాల సీరసముగ నుండిరి. అందరమూ కూర్చుండి నమస్కారము చేసి కొమ్మంటిమి. ఆ డాక్టరుగారు లేచి కూర్చుండుటకు చాలా ప్రయత్నము చేసిరి. ''లేచి కూర్చుండ నక్కర లేదు మీరేమీ బాధ పడకండి, పరుండియే నమస్కారము చేసికొన వచ్చును'' అనగా వారిట్లనిరి. ''పరుండి నమస్కారమా! కాదు. కూర్చుందును'' అని ఆయాస పడుచునే కూర్చుండి నమస్కారము చేసికొనిరి. వారికి గల భక్తి శ్రద్ధలు వారికి సాయపడినవి. ఒకటి రెండు రోజులకే వారికి కొంత వోపిక వచ్చి సులభముగా లేచి కూర్చుండ సాగిరి. ఇన్సులిను పనిచేయ

సాగెను. పంచదార బాధ తగ్గిపోయెను. ఆ డాక్టరుగారికి మన యోగ గ్రంథము నిచ్చితిని. వారెంతో శ్రద్ధతో నా గ్రంథమును చదివిరి.

వారిట్లనిరి. ప్రార్థన చేసికొంటున్నాను-నా బాధ కొంత తగ్గినది. శక్తి వస్తున్నది. ఆ పుస్తకము అంతా చదివితిని. అందు మూల మంత్ర మేదియో తెలుపలేదు. దయచేసి మూల మంత్రము నివ్వండి. దానిని నేనెంతో భక్తితో జపము చేయగలను!

నేను:— మూల మంత్రము శ్రీ మాష్టరుగారి నామమే.

"మాష్టరు C.V.V నమస్కారము" అన్న చాలును.

ఆ యక్షరముల నొకమారు తలచుకొని భక్తితో అన్న చాలును. జరుగ వలసిన యోగక్రియ సాధకులలో జరుగ నారంభించును. ఫలాని వ్యాధికి ఫలాని మంత్రము జపము చేయవలయుననే ఏర్పాటును శ్రీ మాష్టరుగారే యనుగ్రహించిరి. గాని వానిని తరువాత వారే యక్కరలేదనిరట. శ్రీ శాస్త్రిగారు మాకెపుడూ కోర్సులు గాని మంత్రములుగాని యీయలేదు. శ్రీ మాష్టరుగారి నామము నొక్క దానినే ఇచ్చిరి. భక్తితో నామము నుచ్చరించి నమస్కరించినచో అదియే చాలు నని వారు శలవిచ్చిరి. మేమంతా అలాగే చేయుచున్నాము. ఆ నామము నుచ్చరించినంతనే మన శరీరములలో నేదో యొక కొత్త శక్తి విస్ఫారి పని చేయ నారంభించును. ఆ దివ్యశక్తి ప్రసారము వలన మనలోని చెడు అంతయు తొలగి పోవును. ఫలాని జబ్బు అని తెలియ బని లేదు. అన్ని దోషములు తొలగి పోవును. మనస్సు తేరుకొనును. మెదడులోని శక్తి కేంద్రము లన్నియు చురుకుగా పనిచేయ నారంభించును. గాన శరీరములోని అవయవము లన్నియు నూతనోత్సాహముతో పనిచేయును. అన్ని దోషములు తొలగి పోవును. అన్ని వ్యాధులు నివారణయగుట జరుగుచున్నది.

అందరియందు సర్వ వ్యాపకమగు ఈశ్వరశక్తి మనలో పనిచేయును. గాన మన మనస్సులకు సంబంధించిన వ్యాధులూ నయమగును. శరీరమునకు సంబంధించిన వ్యాధులూ సర్దుకొని పోగలవు.

(సశేషం)

జగన్మంగళగీతమ్

- అప్పల నృసింహశర్మ

సత్యం భూర్భువరాది వర్వజగతా మాద్యం మహత్కారణమ్
ప్రత్యక్షం నకిల త్రిమూ ర్తి భిరపి ప్రా ప్తంనచ ధ్యానిభిః ।
కృత్యాకృత్య ముముక్షు ధర్మ విపుల ప్రజ్ఞాప్రదం భద్రదమ్
నిత్యం శ్రీ గురునాథ పాదయుగళమ్ ధ్యాయే జగన్మంగళమ్॥

కావేరీ వరతీర దృశ్యవిభవం కాలాపనోదోత్సకమ్
శ్రీకాకేయ భుజంద గీతవినుతం సత్యోజ్జ్వలమ్ శాశ్వతమ్ ।
సీపీపీ వరమంత్ర బోధన చణమ్ స్వాతంత్ర్య సన్ముక్తిదమ్
నిత్యం శ్రీ గురునాథ పాదయుగళమ్ ధ్యాయే జగన్మమంగళమ్ ॥

సచ్చిన్మోదలసద్విహారమమలమ్ సద్భావగమ్యం సదా
భృత్యార్తి ప్రశమోదయమ్ తను భృతాం సర్వార్థ సందోహనమ్ ।
రక్షాం ప్రార్థయమాన వీష మృదునాగుచ్ఛేన గీతాత్మనా
నిత్యం శ్రీ గురునాథ పాదయుగళమ్ ధ్యాయే జగన్మంగళమ్ ॥

2—12—1923

మంగళ మౌక్తిక పంచకమ్.

మంగళం గురునాథాయ స్ఫురన్మంగళ రూపయా ।
పరాశక్త్యా సమేతాయ త్రిలోకీ ముద్ధరిష్ణవే ॥
పరస్మై బ్రహ్మణే నిత్యం మంగళం ప్రేమమూర్తయే ।
నివృత్తిమార్గ నైష్ఠల్యం దర్శయిత్రేద్య మంగళం ॥

నిత్యానంద మిహస్థానం సత్యం శక్తి మనశ్వరీమ్।
తన్వతే గురునాథాయ శ్రీమదాద్యాయ మంగళమ్॥
మంగళమ్ పూర్ణకామాయ శ్రీకుంభాబ్జాగ్ర శోభినే।
సీపీపీ గురునాథాయ శ్రీమదాద్యాయ మంగళమ్॥

త్రివారస్తోత్ర భాగ్యం మే కృపయానుగ్రహిష్ణవే ।
మంగళా శాసనం భూయాత్పంచమౌక్తిక సూక్తికమ్.

15–11–1923

గంధిరామాయణ సంకలనము
15

(1984 – ఫిబ్రవరి సంచిక తరువాయి)

అంత నా నాయక శిరోరత్నంబగు నామహాత్ముడు శతఘ్ని సం విద్ధుడగుడు.

దుర్దాంత దురంత ఘూర్త దురాగ్రహ దుష్ట పిశాచగ్రస్తునిభంగి, దుష్టకి రాతానువిద్ధ నిశిత సాయకోపహత ఋషిసత్తమునిపగిది, అతర్కితాగత కాల కాలాహి సందష్ట దేహునిరీతి, యమపాశ పరిగృహీత జీవుని వడువున, విలయ కాలపతితాశనిహతునిమాడ్కి, ప్రచండ శిలీముఖ జర్జరితాంగుని రీతి, సహస్ర కిరణాభ ప్రభా భాసమాన శతకోటి ధారావిభ్రాజమాన శక్రధనుస్తాడితుని భంగి, నిఖిల జన సంత్రాస హేతుభూత శక్త్యాయుధోపహతునింబలె, విలయకాల జ్వాలాభీలానల దందహ్యమానునింబలె, మృత్యు కరాళావదనపతితునికైవడి, భీకర శార్దూల వదన గహ్వర ప్రవిష్టునిరీతి, సింహవివృత కరాళ వక్త్రాభ్యంతి తరపతితునిపగిది, భూతప్రేత పిశాచశాకిన్యాది దుష్టపిశాచగ్రస్తుడుంబలె, కల్యాక్రాంత ధర్మదేవత వడువున, దుష్ట దుర్మదాంధబాధిత సాధుసత్తమునిరీతి,

భూకంపావసర భూవివరాంతఃపతితునిరీతి, అసిధారాఖండితోత్తమాంగు డగు యోధుని తెరంగున ఖండిత కదళీకాండంబుమాడ్కి కులిశక్షతపక్షంబు లైన పర్వతంబువగిది, గగనతల సంపతితోడురాజంబువితమున, సమరాంగణ పతితమహాధానుష్కుని రీతి, నిస్తబ్ధ హృదయునిభంగి, నిలజన హనన క్షమ విషవాయువ్యాప్తుని వడువున, గదా ముసల, ముద్గర, తోమర, భిండివాలా ద్యాయుధ వర్ష సంతాడితుని తెఱంగున, ఘూర్తజన విసృష్ట శతఘ్ని సంతా డితుండై, దేశోద్ధరణదక్షులగు నాయకులకు చూడామణియగు నాయకరత్నంబు నేలంగూలె. అమ్మహాత్ముడు నేలగూలుటయే తడవుగా, నిఖిలజీవ లోకంబును తిమిరవ్యాప్తంబయ్యె, దశదిశలు శూన్యంబులయ్యె, మహోత్పాతంబు లుదయించె జీవలోకంబు కింకర్తవ్యతా మూఢంబయ్యె.

హాహారవంబులు మిన్ను ముట్టె ; నీ వియోగంబుచే మే మంధులమైతిమి, నిరర్థక జీవులమైతిమి, నీ ప్రతి వచనంబులేదె। మా పై ప్రేమనెట్లు వీడితివి। ఎటకేగితివి। ఇటుపై మేమెవ్వరి సలహాల ననుగమింపవలయును। వంచింప బడితిమి, ఏమి ఈ దుర్విపాకము। ఏమి యీ యకృత్యము। ఓ సత్యాగ్రహోద్యమమా ! నిరాశ్రయవైతివి। ఇటు పై సత్యాన్వేషణ తత్పరులేరి ? ప్రపంచమునకు దివ్యభవ్యోపదేష్టయగు తేజోమయుడేడి ? మా మూర్తీభవించిన శాంతి దేవత యేది ? మాణిక్యముం గోల్పోయితిమే ? ఇంక మా జీవితమెట్లు నిలుచును? ఓ ధర్మమా। నిస్సహాయురాలైతి వీ లోకంబుల చేయవలసి ముఖ్యకార్యంబులు ముగించుకొని ఈ యజ్ఞాన ప్రపంచముతో సంబంధమునీడి దివిజ లోకంబునకేగితివా, యని ప్రజలు విలపించుచుండిరి।

మరియు నాప్రోత- ప్రయాణపటహధ్వనింబలె దిగంతవ్యాప్తం బగుడు దిగ్గజంబులదరిపడియో మరియు, ఓ మహాత్మా నీకై స్వర్గద్వారంబు తెఱచి యుంచితిమి వేగనేతెమ్మని సహ సాక్షుండు పిలువతత్ప్రియాణ సమయ సంప్రవృత్త దేవదుందుభి ధ్వానంబుంబలె ప్రవర్తిల్లె। అమ్మహాత్ముండు తొల్లి స్వర్గాధిరూఢుంగు పూర్వనాయక సందర్శన సంభ్రమంబున దివికేగెనాయన, స్వర్గమందేనియు సర్వసామరస్యంబున్నెలకొల్పి స్వర్వెద్యులగుటచే హవిర్భాగ భాగ్యులగు నశ్వినీ దేవతలకు సైతము యజ్ఞావిర్భాగంబు కల్పింప నేతెమ్మని యనిమిషులు కోర తత్కార్య నిర్వహణంబునకై దేవలోకమందేని సత్యాగ్రహోద్యమంబు సాగింపనేగెనా। యనుసందియంబువొడమ (లేక) అనన్య సాధ్యంబగు స్వరాజ్యంబు సంపాదించితి మా స్వర్గమందు విందారగింపరమ్మని పిలువ

దేవతాహ్వానంబంగీకరించి స్వర్గాధిష్ఠితులగు తొల్లిటినాయకుల గూడి విందారగింపబోయెనా ! (లేక) భూలోకమం దనితరసాధ్యంబగు మహత్వంబు సంపాదించి ప్రజానీకంబునకు సర్వసౌఖ్యంబు చేకూర్చి మేలొనరించితివి కాన మాయమృతత్వంబును నిర్జరత్వంబును నీకొసంగెదమురమ్మని పిలువ నాయవి పొందగోరి దివి కేగెనా ! యనుసంశయంబులుతోప స్వర్గంబునలంకరించెను, అంతనాత్మీయులు వినశ్వరంబగు నీ భౌతిక దేహమేటికి ? నిత్య నిర్మలంబైన యశశ్శరీరంబు నీలోక ముందు చిరస్థాయిగావించెదమనభంగి మహాత్ముని భౌతిక మృతకళేబరంబును చితారోపణంబు సేసి పంచభూతతన్మాత్రల మహా

భూతంబులంజేర్చిరి. తొల్లిక్షీరసాగరమధనోత్థంబైన మేలివస్తువుల నిఖలదేవతలు పరిగ్రహించిన వడువున నిఖిలనాయకమణులచే చితాభస్మలేశంబులు పరిగ్రహింపబడియె ।। మహాత్ముని యశస్సు సర్వదిగంత వ్యాప్తంబు చేసిన విధమున నిఖిల నదీ నదంబులందును, వార్ధులందును, చితాభస్మంబు చేర్పంబడియె.

-డైత. శివరామశాస్త్రి
బోర్డు హైస్కూల్
జగ్గయ్యపేట.

గాలికబుర్లు

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

(1944—జనవరి, ఫిబ్రవరి, జూన్ మాసములలో ఆంధ్రపత్రిక ఆదివారం పత్రికల్లో ప్రకటింపబడిన పలుకుబళ్లు వగైరా .-పం॥)

పాటలు, పదాలు, పొడుపు కథలు, సామెతలు, పలుకుబళ్లు, నానుళ్లు దేశీయములు. నొడికారములు, జాతివార్తలు, చమత్కారములు, పొడుపు పద్యములు, చాటుధారలు, లక్షణోదాహరణములు మొదలయినవాటిని, భాషాసన్యపు పంటలలో ఇదివఱకు సేకరముగాక గాలికి కొట్టుకొనిపోతూ ఉండే చెదరుడు, రాలుడు, పరిగ గింజలను,బిచ్చగాడనై ఊళ్లనాళ్ళూ తిరుగుతూ, ముప్పైయేళ్ల ముందు నుండి ఎక్కడవట్టితే అక్కడల్లా యేరుకు తెచ్చుకుంటూ ఉన్నాను. వాటిలో, ఏవో కొన్ని ప్రకటించినా ననుకొంటున్నాను. భారతిలో పూర్వము నేను బాలభాష[1] అనే పేరుతో అప్పుడప్పుడు ప్రకటిస్తూ వచ్చిన వాటిని, నేను పుస్తకరూపముగా ప్రకటించవలెనను కొంటూ ఉండగానే అఱ కొఱగా ఎవరో ఒకరు ఎత్తి పుస్తకీకరించుకొన్నారు. శ్రీ కామేశ్వరరావుగారి 'పాతపాటలుకాదు. ఆదివారి స్వార్జితమే. కడచిన ఏప్రిల్ 28తేదీని నేను రేడియోలో ప్రసంగించిన విషయము-ఆంధ్రపత్రికలో కూడా అప్పుడు ప్రకటితమయినది. అందు తెలుగు సామెతలెవరో పలువురు ప్రకటించినారనీ పలుకుబళ్లు (Phrases) నానుళ్లూ లబ్జులూ—పలుకుగుత్తులు, అనేపేళ్లతో పేర్కొనదగినవాటిని ఆంధ్ర ప్రజల నాలుకలమీద నాట్యమాడుతూ ఉండే వాటిని ఎవరూ ప్రకటింపలేదనీ, వాటిని దేశము నలుమూలలవారు సేకరించడం మంచిదనీ భాషాక్షేత్రమును పర్వేచేయ వలసి ఉన్నదని ప్రసంగించితిని. మాదిరి పలుకుబళ్లనుకూడా కొన్నింటిని పేర్కొంటిని. పదిహేనేండ్లకుపూర్వము నేను 'ఆనందవాహిని'[2] అనే పత్రికలో అటువంటివాటిని కొన్నింటిని, ప్రకటించితిని. ఇంచుమించుగా నెలకింద శ్రీనారాయణరావుగారు భాషా యజ్ఞము చేస్తున్నట్టున్ను, అందు లక్షసామెతలను సంపాదింప బూనినట్లు వాటిని ఆకారాది క్రమమున కూర్చుచున్నట్లున్నూ ఆంధ్రపత్రికలో వ్రాసిరి. వారు ఆంధ్రవాఙ్మయ సముద్రమును పుడిసిలించిత కాయస్వాహా అంటున్న కుంభసంభవులు వారి పరిశ్రమకు వందనములు.

వర్గ విభాగం

నేను సేకరింపగోరినని వారు సేకరిస్తున్న సామెతలేకావు. కడచిన జూలై నెలలో నారాయణరావుగారు నేను సేకరించిన సామెతలు తమ కియ్యవలసినదిగా కోరిరి. వారే నన్నాను. సామెతలు వారు ప్రకటిస్తామంటున్నారు. గనుక అవి అట్లే వారికి పంపిస్తాను. నేను సేకరించిన పలుకుబళ్ళను నానుళ్ళు, లబ్బులను, పలుకుగుత్తులను నన్ను వారడుగనూ లేదు. నేనిస్తానననూ లేదు, గాబట్టి వానిని నేను ప్రకటించవలెననే తలుస్తున్నాను. నేను వానిని ఆకాదాక్రమముగా నిఘంటువుగా సేకరించడములేదు. ఆనుభవమువలె మనుష్య వర్గము, జంతువర్గము, గ్రామవర్గము, జాతివర్గము, శరీరవర్గము, భాంధవవర్గము, నిందావర్గము, వ్యవహారవర్గము, నామవర్గము, కథావర్గము, ఇత్యాది విధముల వర్గీకరించి వాటికి వాటికి సంబంధించిన పలుకుబళ్ళను, ఆయావర్గములలో కూరుస్తున్నాను. ఈ విధముగా సేకరిస్తే విషయము సులువుగా తేలుతుందనుకొన్నాను. నేను చేస్తూన్న తీరిది.

బిరుదు వర్గము

పంతులు, పండితుడు, వజ్జలు, శాస్త్రి, అవధాని, భట్టు, భట్టారకుడు, భటరలు, జోస్యుడు, ఘటసాసి, చౌదరి, ఒజ్జ, వెజ్జ, ఉపాధ్యాయులు, నాయడు నేడు, నీడు, భోజ, ఋక్క, శర్మ, వర్మ, సెట్టి, రెడ్డి, రడ్డి, కాపు, ఆయ్య, అయ్యవారు, అయ్యవార్లంగారు, రాయడు, రాయలు, రాయనింగారు, రాయల వారు, అరసు, అన్న, అప్ప, గ్రామణి, లింగసు, సాహెబు, భక్తుడు, బత్తుడు, శ్రేష్ఠి ఆయ్యరు, గురుకులు, దాసరి, హంవీరుడు, నాయకుడు, వస్తాదు, బంటు, బంట్రౌతు, రౌతు, రావుత్తుడు, రాహుత్తడు, విద్వాంసుడు, శిరోమణి, రాజు, మహారాజు, సామంతుడు, చక్రవర్తి, సార్వభౌముడు, ప్రభువు లెంక, నట్టువు, నట్టువొజ్జ, నట్టువోజ, వాగ్గేయకారుడు, బయకారుడు, కాడు, అడు, రావు, జీజియ్య, జియ్యరు, సింగు, గారు, లాంగారు, నింగారు, బహద్దరు, దొర, పేరు, వేలండు, జమీందారు, ముఖాసాదారు, జాగీరుదారు, దేశపాండ్యా, అగ్రహారికుడు, స్వామి, భట్టరు, భారతి, సరస్వతి, షాహుకారు, ఉ, ఉలు మంత్రి, ప్రెగ్గడ, శర్మ, సోమయాజి, చయకులు, దీక్షితులు, పాకయాజి, భోట్లు, ఆరాధ్యుడు, దేవర, గౌడు, లాలా, బాబు, గౌండ, మొదలియారు, భాగవతారు,

ఓజ్, దత్తు, యాజి, పిళ్ళ, బోయ, తలారి, సాహూ, సాహిణి, పాత్రుడు, మహాపాత్రుడు, గజపతి, జగపతి, ఆండి, ఆండారి, సన్యాసి, బైరాగి, దిగంబరి ముని, యతి, యోగి, జోగి, గురువు, ఆసారి, ఆచార్యుడు, దుబాసి, అమ్మ, తాయి, సాని, దొరసాని, దేవేరి, దేవి, అమ్మాయి, ఆయి, గడసాని, అక్క, అత్త, అజ్జి, అమ్మణ్ణి, ఇ, ఉలు, అమ్మ, చిట్టి, ఇత్యాదులు.

జాతివర్గము

వంటబ్రాహ్మడు, పిళ్ళబ్రాహ్మడు, బావనకోవం, బావన బొజ్జ, బ్రాహ్మణ వ్యవసాయం, వంచాంగపు బ్రాహ్మడు, బావనపోటు, బావనమ్మవారు, బావనఆళ, పప్పుబ్రాహ్మడు, బావన పాలేరుతనము, జండెపుపోగు, బ్రహ్మచారీ శతమర్కటః, నకారగుడి, నియోగిసీటు, నియోగిసీలగు, వైదీక చదస్తం, వెర్రి వెలనాట్లు, తెలగాణ్యపు తెలివి, తెలగాణ్యపు తెగులు, దుంప తెలగాణ్యం, చొటి తెలగాణ్యం, వైదికులు వంటకు నియోగులు నీళ్ళకు, నియోగిశ్రోత్రియం, వైదికి కవిత్వం కలంపోటు, కరణపు బిడ్డ, ఐతే అపస్తంబుడు, ప్రథమశాఖిపాణఘాతకుడు, షడ్గుణత్తెలగాణ్యకః, కావలేయం నవిశ్వసేత్, మధ్యాహ్నమాలలు, వేపారి భోజనము, వేపారి వేషము, ద్రావిడ ప్రాణాయామము, వైష్ణవుల తెరచాటు అయ్యంవార్లంగారి నట్టిల్లు, అరవ పితలాటకం, అరవరహస్యం, అరవగోల, వేగినాటి అప్పు, రాచపాడి, రాచమర్యాద, వెలమబంతి, వెలమవేషం, కమ్మసంసారం, కమ్మనీడ, కాపబుద్ధి, రెడ్డిరాజ్యం, రెడ్డిమడ్డి, కోమటిసాక్ష్యం, కోమటివరపం, కోమటిపంగీతం, నంబివైద్యం, తంబళజోవ్యం, కోమటిపిటికి, కోమటిత్యాగం, కొత్త కోమటిల్లు, కుమ్మరావం, దొమ్మరిపడుచు, దొమ్మరాట, వెట్టిగొల్ల, సాతానివైష్ణవం సాతానినీకులు, ముష్టత్యం దానరేఁవదం, పాలిజాంద్ర నభామధ్యే సాతాన్ పండితాయతే, బోగంమెరుగు, చికిలింతైశ్వర్యము, కంసాలిపొయులు, కంసాలి మతము పంచాణం (వనమ్)వారు, ఒడ్డెమంగలి, శూద్రపమారాధన, పనిలేని మంగలి కథగా ఉంది, తిరుపతి మంగలి, భట్టు పొగడ్త, చాకలి మడతలు, కంసాలియొల్లి, మాదిగమల్లి, మాలనేత, మాలనూలు, బెస్తల్లో పెద్ద, నల్లి బ్రాహ్మడు, ఎట్ట కోమటి, బావన అక్కెమ్మ, కోమటక్కెమ్మ, కంచరగాడిద, వేయిళ్ళపూజారి, ఇష్టోవాశిష్టోవా యావజ్జీవం హోష్యామి ఇత్యాదులు.

అవయవవర్గము

(కాయలు) తలకాయ, బుఱ్ఱకాయ. గుండెకాయ, మెడకాయ, మొట్టి కాయ, లెంపకాయ మొలకాయ, పొట్టకాయ, చెమటకాయ పురుపుటికాయ, కాయకస్సు, తలపండు పగిలింది, మెడజీవాలు, మెడలులాగుతున్నది. వెన్ను పాము విరిగింది, చెంపపగిలింది, జవసత్తువలుడిగినవి. కాలుసాగింది, వేలు మణిచి లెక్క-పెట్టి చెప్పు, వేలువంచలేదు. ముక్కోపము, పుప్పిపల్లు, గొగ్గి పల్లు, చిఱ్ఱువెంట్రుకలు, ఎదుఱురొమ్ము, కడపునొప్పి, కాళ్ళతీపు, మడమళాల, మీనంమెలివేసినాడు, మీనందువ్వినాడు, కాలుదివ్వి కజ్జాకొచ్చినాడు, కాలిగుల, జబ్బచరిచినాడు, జుబ్బనజూరలాడిరి, చెవిలో చీము, డగ్గుతిక, గువ్వగుత్తిక, కుత్తికంటు, తలంబ్రాలు, సేసకొప్పు రొమ్మువిరుపు తిరుగుతాడు, బుజాలు మూడయినవి, మూడో హస్తంఉంది, ముడ్డికుదుఁలేదు, ముక్కు-ముణిగా తిన్నాడు, బుగ్గపోట్లు పొడిచాడు. చీలమండలు, పిక్క-బలిమి, డొక్క-ఖద్ది, గొంతునొప, చెవిపోటు, చావచఱచినాడు, చావదిన్నాడు, తెగదిన్నాడు, (తెగ ప్రయోగము) కొప్పు, చంకలో బిడ్డ, చుంటిబిడ్డ, నిక్కి-నీలిగి పండుకొన్నాడు, మూడంకెనేళాడు, కడుపులో నీళ్ళు కదలకుండా వచ్చినాము, గిల్లికజ్జాలు, చెట్టాపట్టాలు పట్టుకువచ్చారు, సెలవివాఅ నవ్వు, తలమాద, తలనాదు, మాడ, (డు) పట్టు,నసాళం అంటింది, బుఱ్రగుజ్జు,బుజాలు కలుపుకొన్నాడు, ఆజోచెవి నపడకుండా,కడిపెడుబిడ్డలు,చెవికొణికి,మోచెయ్యి, మణికట్టు,మీగాలు, మీచెయ్యి చేయాడలేదు, నోరాడలేదు చేతాగాదు వాతాగాదు, పట్టపగ్గాలులేవు, కాళ్ళుకడు పులు పట్టుకున్నాను, నీరుమోసుకుంది, ఒళ్ళు నీరువట్టింది ఈచకాళ్ళుపడ్డవి, ఊపపొట్ట, బరికితల, పట్టుకొన్నచేతులుగావివి కాళ్ళు. కంటికి మంటికి యేక ధారగా ఏడ్చాడు, రొంటిగజ్జి. రొంటితీత. ఏకుగుగజ్జి, లోదొడ, మీగడుపు, కంట వత్తివేసుకొన్నాడు, లోగడుపు, పైగడుపు, పరగడుపు, ఆకటిగడుపు, నిండుగడుపు, కడుపుమంట, బోడితలకు బొడ్డుమల్లెలు, బోడిపెద్దమ్మ, బోడి ముండ, కంటినలుసు, కాలిముల్లు, ఒంట్లో సత్తాలేదు, బట్టతల, బుట్టతల, బానకడుపు, ముడ్డిమంట, కడుపుతీవు, కడుపుకోత, లేగడుపు, గుండెపోటు, గుండెనంజు, వెన్నపీట, చన్నుకుదురు, కంటిపోటు, పంటిపోటు చెవిపోటు, పీనస, కర్ణకఠోరంగాఉంది, కాటికి కాళ్ళు సాచుకున్నాడు, ఉక్కిన, బుగ్గపోట్లు, ఒంటిమన్ను నలిపిపెట్టడు, కడుపునిండా అన్నం కంటినిండా నిద్ర ఎఱగడు,

తొండపాశము, బుగ్గబూరెలు, నిలువుజీతము, పట్టపంట, కడుపుపండింది, తెల్లనోరు, పీకపన్నం, కడతల, (కణత) పణతల, (పణక) పడతల, పందల, ముందల, ముచ్చిలిగుంట, నిడుపెంటుక నెట్టినాడు, కంటిపుసి కారుతున్నది చెవెగులివి, నోటిచొల్లు, చొల్లునోటివాడు, నోటి త్రేగుడు, చెంగుమూసింది, బైట ఉన్నది, వెలుపట ఉన్నది, చెంబు పట్టుకవెళ్ళింది, రెంటికి వెళ్ళింది, ఒకటికి వెళ్ళింది, బిడ్డకుట్టు, సూకరాలు, మూడుకాళ్ళ మునలి, పైలాపచ్చీస్, పాలబొంగు వయస్సు, నూనూగు మీసాలు, మగచెంపలు, దూముడి, నూనె నుడి, చెంపకొప్పు, జారుముడి, ముచ్చటముడి, కొడివిగ, బుఱమీసాలు, చిట్టిగడ్డము, పాయగడ్డము, తీతువుకాళ్ళు, బారగాళ్ళు, తలమునకలు, చక్కిలిగిలి, మనసులో మనసు, పాముపరుగు, వీపువిజిగేటట్లు మోశాడు, పొట్టపగిలెటట్లు నవ్వాడు, పదహారుపళ్ళ బైటపడ్డవి, పొట్టకోసినా ఆక్షరం ముక్కలేదు, నల్లదబ్బ, చనుమర, చనుబాలు, పలుగురుపు, దనుగురుపు, మెడకంతి, ఆక్కుగొట్టు, రొమ్ములకుంపటి, అంగటిముల్లు, గుండెతాళం, గుండెబల్లెం, తొమ్మగూటం, గొంతుకోత, కొండనాలిక, తొడపాము, చేతికి పుండు పుట్టింది, నీరుచుఱుకు, రాచపుండు, మదపిచ్చి, కంటి అద్దము, కళ్ళజోడు, ముక్కుద్దం, సులోచనాలజోడు, చెవికొరికాడు, చెవిలో ఊదాడు, రామాకృష్ణా అంటాడు, చీము నీర్రము వదిలింది, ఇత్యాదులు.

జంతువర్గము

కోడికూత, కోడినిద్ర, కోడి కెక్కరింపు, కోడి కునుకు, కుక్కమూతి పింద, దాలిగుంట కుక్క, పుంజు కూతపట్టింది, కుక్క బుద్ది, కుక్కతోక, కుక్క విశ్వాసము, కుక్కజుట్టు, కుక్కపీకులాట, చిఱుత కుక్కలాగు, చిత్త కుక్కలు, కాట్ల కుక్క, పోట్లగొడ్డు, ఊరపిచ్చుక లేహ్యం, పిచ్చిక గూడు, ఆయన బంగారు పిచ్చిక, గుఱ్ఱపు నవారి నామీద, ఘోటక బ్రహ్మచర్యము, గుఱ్ఱపు వెండ్రుక, వాజీకరణము సింహ స్వప్నము, సింహ మధ్యము, సింహ కేసరము, సింహముఖము, సింహతలాటము, సింహగర్జనము, సింహాసనము, సింహావలోకనము, (సింహము తెలుగుదేశపు జంతువుకాదు గనుక దాని పేరి పలుకుబళ్లు ఆన్నీ సంస్కృతమయములే) నక్క జిత్తులు, నక్కెడురు నక్కను త్రొక్కివచ్చాడు, తోకతెగిన నక్కలా ఆరిచాడు, నక్కటక్కులు, నక్క వినయ

యము. నక్క వేటకాడు (కథ ఉంది) కొంగలమల్లాయ కొండ (కథఉంది) కొంగ కాళ్ళు, కొంగ నడక, కొంగమెడ, కొంగ రెక్కలు, పిల్లి పొంచుండడం, పిల్లి గుడ్డిదైతే—ఎలుక ఏదో చూపుతుంది, పిల్లి పిండాలు కోరుతుంది. పిల్లిపెంట (కథఉంది) కాకిచూపు, కాకిగోల, కాకిపగ, లేడి పరుగు, మేకసోతు గాంభీర్యము, గడ్డంవపన ముచ్యతే (కథఉంది) మేకపన్నెపులి, మేకఅపు, మేకలమంద, కంచిమేక, గొఱ్ఱెల మంద, గొఱ్ఱె తలకాయ, కొండ గొఱ్ఱె, చింబోతు చీదర, కోతిగంతులు, కుప్పిగంతులు. కోతిచేష్టలు, కోతికొమ్మచ్చులు, కోతిముడ్డి మామిడి, కోతి కడుపు, గాడిద కూసినా వదలడు, గాడిద కాళ్ళు, గాడిదకొడుకు, గాడిదగుద్దు, (కథఉంది) మన్నుదిన్న పాము, ఎద్దుకేంతెలుసురా అటుకుల రుచి, గాడిదకేం తెలుసురా గందవొడివాసన. పందికేం తెలుసురా పన్నీటివాసన, అవసరమైతే గాడిదకాళ్ళయినా పట్టుకోవలెను, కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దు, కాకి ముక్కుకి దొండపండు, కప్పగంతులు, కప్పల తక్కెడ, కప్పల బెకబెక, కంపకుబడ్డ కాకిలాగా, గాడిదవాలకం, గాడిదతన్నులు, గార్ధభస్వరము, గాడిదపిల్ల కోమలికము, గాడిద నడక, గాడిద బరువు, డేగాట, ఒంటె బరువు, ఒంటె నడక, పిట్ట కడుపు, పిట్ట కథలు, పిట్ట గూడు, పిచ్చికగూడువలె ఉంది తల, పిట్టపోరు, ఉడతాభక్తి, కప్పయెలుగు. కప్పపోటు. బావురుకప్ప, గొళ్ళెసలుకు, కోకిల స్వరము, కాకి కోకిలచందము, కొంగముక్కు, చిలుకముక్కు, గరుడముక్కు, కోతుల కిచకిచ, జోరీగ, ఎండలో నల్లులుమాడినట్లు మాడినాము, పంది పెంట, పంది బురద, పంది నడక పందికిమల్లే బలిసిఉన్నాడు, పంది కొవ్వు, కోతికి కొబ్బరికాయ, కోతిచేష్టలు, పీతబొక్క మిడతలదండు, సొరముల్లు, చేప న్ను, సొరకన్ను, డేగతన్ను, జలగపట్టు, ఏ పుట్టలో ఏ పాము న్నదో, పులిమీద పుట్ర, అదిగోపులి అంటే అదుగోతోక అంటాడు, గండు చీమ పట్టు, చలిచీమల్లే జారినాడు, చిలుకపలుకులు పలుకుతాడు, చిలుకలకొలికి, చిలుకముక్కు, చిలుకచెంబు, అంబారీ పుంజు,దోమతెర,సింహంమెడగంట, ఏనుగు బాట ఏనుగు కన్ను గజచర్మం, గజకచ్ఛపాలపోరు, గజస్నానం, గజనిమీలితం, గజ నిమ్మపండు, గజయాత, గజగమనం, గజాంతైశ్వర్యం, అజగజాంతరము, గజశ్రద్ధ, గజకబళము, ఏనుగుతుండమంతధర, తీతువు పిట్ట రాయభారము (కథఉంది); తుమ్మెదమోత, బొగ్గుల్లో రామచిలక కోతి కొండెక్కింది పిట్ట కూతపట్టింది మిడతంభట్లు జోస్యం (కథఉంది) ఇత్యాదులు.

నిందావర్గం

కజ్జాకోరు, బడాయికోరు, పుంఢాకోరు, తంటాకోరు, లుచ్చాకోరు, జంభాల రాయుడు, గళ గ్రాహిగాడు, గండరగండడు, గందరగోళగాడు, గందరగూళడు, గయ్యాళిగంప (గయ్యాళికంప), కర్మచండాలుడు, ఆంకచండాలుడు, అగ్గి రాముడు, బుగ్గిరాముడు, సాపాటురాముడు, గుండారాయడు, తిండిపోతు, బుడ్డ కేతిగాడు, జుట్టుపోలిగాడు, భంతకాయ, భటాచోరు, దేబెన్న, యంబ్రహ్మ, బ్రహ్మకాయ, బడుద్ధాయ, (డబిడ్డాయకువికృతి), రణపెంకె, గుండుగొయ్య, గజదొంగ,జగాదొంగ,దుంపతెగ, తాడుతెగ, పాడెగట్ట భూత్తేరే,చవటకాళ్ళ వెధవ, సన్నాసిరాముడు, దండగరాముడు, చొల్లునోటివెధవ, దద్దన్న, పెద్దన్న, పెద్దమ్మ, నక్షత్రకుడు, అగస్యభ్రాత, రాశిగాడు, గోచిపాతరాయడు, యంబేద, కుండగోళకుడు, తొత్తుకొడుకు, లంజకొడుకు, ముండకొడుకు, ముండ మోపి, ముండలముఠాకోరు, లొడారిబుచ్చగాడు, బోకి, పోరంబోకు, వెఱ్ఱివెంగళప్ప, దగుల్బాజీ, పిచ్చి పుల్లయ్య, మొగుడువిడిచినముండ, (మీబ్బువిడిచినయెండ, వంచివిడిచినమండ), చవట వెధవ, కుంక, ఎద్దుమొద్దు, వత్తుధ పొట్టలోసున్న, గుండేలుగాడు, చావల్‌కరాబి, గుభేలుదస్త్రంగాడు, పిచ్చకుంచం, పొట్ట పొడిచినా అక్షరం లేదు, పుల్లింగాలు పెడతాడు, గూడుపుఠాజీ, క్షామ దేవత, దరిద్ర దామోదరుడు, దేశద్రిమ్మరి, క్రాగుబోతు వెధవ, కయ్యాలకామి, దద్దిరాముడు, దద్దమ్మ, పెద్దమ్మ, శుద్ధబుద్ధావతారం, పేలుడుగాయి, డాబుల రాయడు, దగాకోరు, నిరక్షరకుక్షి, పరమచండాలుడు, ఏదోగ్రహం, శని గ్రహం, శుక్రాచార్యుడు, ఏకాక్షి, దుండగీడు, పరమమొండి, చెండిమొండి, అబద్ధీకుడు, రుద్రాక్షపిల్లి, గ్రంథసాంగుడు, వెన్నెల వీననకట్ట, కొంగజపంగాడు, కుక్కునక్క, సత్యకాలం, భూకరగాడు, ముక్కోపి, కాకికండ్లు, పాముచెవులు, గాడిద గ్రుడ్డు, గాడిదెలాగు, కంకరపీచు, తారుపుల గంగాధరుడు, నివురుగప్పిననిప్పు, పచ్చిదొంగ, మేకపోతు గాంభీర్యం, పల్లెటూరిగబ్బిలం, కూపస్థమండూకం, బండముండ, ఉంకులాడి ఉక్కుపిండము, ఎబేసి, తెభ్యం, దున్నపోతుమహా రాజులుంగారు, మొండిఘటం, మొండిశిఖండి, చిసింద్రీగాడు, కంద క్రొవ్వు, కంద కావరం, దుక్కుదుంగ, త్వంశుంఠ అంచే త్వంశుంఠ, నీయిల్లునేలగట్ట, నిబొడ్డు పొక్క, తస్సగొయ్య, తస్సచెక్క, తస్సదియ్య, నీకడపుడక, పెండ్లిగొడక,

సీతాడూరేగ, సీకడుపు కందవిత్తుగాను, గుండెలుతీసినబంటు, కొఱకంచు, చిట్ల కొఱవి, పొయ్యేకాలము, ఏడుకాలము, దానిసిగ్గొయ్య, దానిముండమొయ్య, కొంపెకోణంగి, ఇంటికిజెష్టాదేవి పొరుగింటికి శ్రీ మహాలక్ష్మి, పిడివాదము, దబ్బ రాయిగిన్నె, సర్వం జగన్నాథం, చదువూ సంధ్యాలేదు, సీతినియమాలు లేవు, కాట్లకుక్క, బండాయానుబ్రూహి, మాటలకు బ్రహ్మకాయ, తెలివి తెల్లవారింది, తెలివి ఒకరిసొమ్మా, ఓ బెస్త గురవమ్మా, అచ్చోసిన యాంబోతు, దండించే దాతలేడు, మర్దించేమామలేడు, చిచ్చుఱపిడుగు, చిట్టిపిడుత, మొద్దురాచిప్ప, సన్నికలురాయి, కొరవిదాలి, పిసినిగొట్టు, జగజెట్టి, అసంబద్ధప్రలాపి, అధిక ప్రసంగి, చదువుదిగనాసిల్లిపోయింది, కొసవెట్టి, దిష్టిపిడతలా తలకాయనీవూను, చింత చెట్టుకుగట్టినచిల్లిడబ్బా, ఆడ్డలపాప, శకునాలపక్షి, అబ్బే, ఛాఛా, ఛీఛీ, కండచీమ, చలిచీమ, పున్నతేలు, నంగనాచి, పరమానందయ్యశిష్యులు, పాన కంలో పుడక, కప్పలతక్కెడ, పత్తిత్తు, పిండివంటలు పిడకవంటలు, నీతల కాయ,బుద్ధిగడ్డి తిన్నది, చదువుచట్టుబండలైంది, తరగనిదుంప, దాష్టీకప్పం తులు, దేవాంతకుడు, ముళ్ళముప్పి, గచ్చపొద, కొఱకరానికొయ్య, మొప్పె కాయ, ఆతతాయి, ఆతతాయ అగ్రపాకం, ముంగిసానమ్మ, బొగ్గుల్లో రామ చిలుక, చెవులుతెగిన వెధవ, చేతగాదు వాతగాదు, తిరుగుబోతు, పిత్వాగాడు, మెడసన్నంమింటడు, కైంకర్యపరుడు, శుష్కప్రియాలు, శూన్యహస్తాలు, రాలు గాయ, సీనోట్లోకరక్కాయ, దడిగాడువానసిరా, తికోడేవానసిరా, షాకోత్వమిస్తే గాడు, అడ్డగంధంబుడ్డతీర్థం, మొండిగురోర్భండ శిష్యుఁ, గంపశ్రార్ధం, నీశ్రార్ధం సీబొడ్డుపొక్క, పెండ్లిపెటాకులూను, తిక్కశంకరయ్య, కథలకామమ్మ, ఏడుపు మూతి పెద్దమ్మ, ఏడ్చిమొహంకడుక్కున్నట్టుంది, బెల్లంకొట్టినరాయి, ఏడ్చావులే, ఇంగువకట్టినగుడ్డ, నవ్వులచేటు ఊరుకో, సొరకోతలు, నాలుకబెల్లము, ఎద కత్తెర, నేతికుండపై యెలుక, గోడమీదిపిల్లి, కప్పయెలుగుపాము, కుడితి తొట్టెలోబల్లి, తేనెపూసినకత్తి, గోముఖవ్యాఘ్రము, గంతకుతగినబొంత, పైకి బొడబొడ లోపలికి లొడలొడ, ఎత్తువారిచేతి బిడ్డడు, తల్లిచాటు బిడ్డ, వినపగొయ్య, లంకణాలబోటు, కాలుగొఱ్ఱు, చెప్పలోనిరాయి, అతీగతీలేదు, సవతి తల్లి ప్రేమ, అర్ధచంద్రప్రయోగం, తంటసంగాడు, ఎదురుత్తరంగాడు, స్తంభం చాటుగాడు, ఊరిబసివి, సంతతగరు, కట్టివిడిచినదూడ. జిగురుగండె, తెరువు పెనరు, పైపటారం లోలోటారం, ఆర్చేవారూ తీర్చేవారూ లేరు, సిగ్గూలేదు

ఎగ్గొలేదు, ఛీ అంటే సిగ్గులేదు, ఇంట్లో వెఱకంబట్లు ఒయట కుంకంబట్లు దంచినమ్మకు బొక్కినదేకూలి, ఎదమూటలు, పెడమూటలు, అర్ధాన్నంశ్రీతు మధ్యము, ఎగిరిపాటు ఎక్కువ జరుగుపాటు తక్కువ, ఓ అంటే నా రాదు. నోరా తాటిపట్టా, శ్రీరంగనీతులు, కడుపా కక్లేవల్లి చెరువా, న్యాయానికి కాలం గాదు, కాలెకడుపుకు మందేగంజి. పుట్టి కొన్ని పుట్టక కొన్ని, పొట్టపొడిచినా అక్షరంలేదు, పుణ్యానికిపోతే పాపం ఎదురువచ్చింది, శ్రుతిమించి రాగాన పడింది, ముందుందిముసళ్ళ పండగ, పుట్టని బిడ్డకు పూల వరహాలు, మొఖం చూస్తేనే తెలుస్తుంది, మీగాళ్ళవాపు, ఛీ అంటే సిగ్గులేదు, నువ్వు లూ నూనా, ఒకటే తెలుకులవాడే తేడా, తాడెక్కే వాణ్ణి ఎందాకా ఎగసనదోస్తారు, ఏరదాటి తెప్పతగుం వేస్తాడు, ఉన్నమాటంటే ఉండూరు ఆచ్చిరాదు, గారాంగజ్జలకేడిస్తే పీపుదెబ్బలకేడుస్తుంది, ఆడవాళ్ళమాట నీళ్ళమూట, ఎక్కడలోకం ఎక్కడికథ, ఏడుపులూ పెడబొబ్బలూ, కన్నులేకపోతే కలియుగంలేదు, కొత్తనీరువచ్చి పాత నీళ్ళను కొట్టుకపోయిండి, బంటిలో బలపక్షం, పాడుఊళ్లు పట్నాలైనవి, ఏతి ఆంటే పైశ్రీతి అంటాడు, అతి రహస్యం బట్టబయలు, ఉదుపూ ఆజ్ఞా లేదు, లోకమో పాడో, లోకులుపలగాకులు, పలగాకి, ఉట్టికి కట్టకు ఊరేగుపాతాడు, దిక్కూలేదు దిశాలేదు, ఆడవారిమాటలు అద్దంలో తేటలు, స్వర్గమా మోక్షమా! దయాధర్మంలేదు, ఎవరికి ఎవరు? ఏలేందుకు ఊళ్ళు లేవు గాని ఎత్తుకు తినేం దుకు లేకపోయినయ్యా! వాడేమి వాడి బిసాతేమి? చెట్లమీదా గట్లమీదా చేటప్పలు తెచ్చుకుని, పట్టపగ్గాల్లేవు. నీచావు నిచ్చావుగానూ, వంకాయ నాడులేనిది చెంకాయ నాడు వస్తుందా, కంటికి పెట్టేది తుంటికి పెట్టితే,కర్రలేనివాణ్ణి గొట్టె కరిచింది, పుంటికి పుల్ల మొగుడు, పులిపక్కజోరీగ, సింహంమెడగంట, నీ పుట్టెడు బూజు పట్టుకొని నాపందుం పారబోస్తావా, రాయిగుద్దేదేం చెయ్యీకట్టేదేం, ఆటుపోతే గోడపెట్లు యిటుపోతే చెంపపెట్లు, పొంగిందంతా పొయిపాలు, ఉప్పని మాటలు చెప్పి- శెట్టివున్నచోటు పట్నం, తుడుందగ్గిరనుంచి దేవతార్చనదాకా- ఆడలేక పోతే మద్దెలవోడు— మేకవన్నెపులి, దేశవాళీగోంగూర, చచ్చిన చావయింది, మాటలుమదూళ్ళు దాట్టని కాళ్ల గడపదాటలేవు, ఒకడే కొడుకని గడ్డపారతో ముక్కు కుట్టించిట, రణాకతాయ, రచ్చఖండ, రాతినార, రామబాణం, మాయ దారివాడు, చిల్లిపేరే తూటు, పెట్టేవా పోసేవా, పంచాదించడు, అని అనిపించు కోవడం అత్త గారా నిస్వభావం, కలిగీ కర్మం లేకా దరిద్రం.... పక్కలోబల్లెం,

భయభక్తులు లేవు, తంత్రగొట్టు, వేలు వంచలేవు, పిలువపేరు అరవ కాకి లేకుండా, రణగుణ ధ్వని, రాక్షవాన, ఏకుమేకయి కూర్చున్నాడు. పందిలి యిల్లవుతుందా, ఇస్తావా చస్తావా, మింగి మీదులుచూస్తున్నాడు, నూది వెనక దారం, పక్కలోపుండు, పక్కలోపోటు, నందివలె నడిచి పందివలె పాకాడి గుర్రం అంత పరుగిచ్చి యేనుగంత సత్తువిచ్చి, తడిమన్ను పొడిమన్నుగా తిరిగినాడు, బెట్టయివంగంది మానై వంగుతుందా, ఎదుటున్నవాడు పెండ్లి కొడుకు, ఇంటా వంటాలేనిబుద్ధులు, ఒంటికట్టు రామలింగాయ, ఎంగిలిమంగలం, చించి సీసంపోస్తాడు, చేతులు పొడుగని మూతులు పొడుస్తావా? కాస్తాకూస్తానా, తుప్పతలముండ, జెట్టానజెట్టు, దండగశ్రాద్ధం, దండగట్ట, నిలువెల్లా బొంకుల పుట్ట, రొమ్ముల కుంపటి, నెత్తిగాలము, నోటితాళము, పాండిత్యం లేకపోయినా పలగాకితనం ఉంది, మళ్ళగుమ్మిడికాయ, గలగుండు, హృదయ శల్యము, మెడ చుట్టిన పాము ఇత్యాదులు. (ఆంధ్రపత్రిక– జూన్ 4, 1944)

ప్రశస్తివర్ణం : ఊళ్ళమీద

బందరుబడాయి, గుంటూరులడాయి, నెల్లూరి నెఱజాణలు, పట్నం మోసం. కొండపల్లి బొమ్మలు, తిరుపతి క్షౌరము, బందరు వంకాయలు, రేపల్లె గొడుగులు, కొండవీటి చేంతాళ్లు, గుంటూరు నీళ్లు, గుంటూరు గోంగూర, పల్నాటి జొన్నలు, తంజావూరి సత్రం, పెద్దాపురం బెల్లం, బందరు కలంకారీ, రేగతోట కూర కాడలు. పెద్దాపురపు బచ్చలి, కోనసీమ కొబ్బరి, ఆత్రేయపురం వంగ పరుగు, కడప రాళ్లు, వడ్లపూడి నారింజలు, కోడూరు నారింజలు, చిత్తూరుకంద, తిరుపతి సానలు, తిరుపతి బొమ్మలు, నెల్లూరి బియ్యం, ఒంగోలు గిత్తలు, (పశువులు) బాపట్ల వంకాయలు, పొంమూరు ఖద్దరు, జయపురం జ్వరము, అంబాజీపేట ఆముదము, చీమకుర్తి చేమ, కలువాయి వేదాంతము, కంచి మేకలు, మన్యపు జ్వరము,–'పాలగడ్డోదకం పీత్వా మర్నాదే మరణం ధ్రువం'–తాటిపాక జినదేవుడు, రెంటిచింతల రాళ్లు, విజయనగరం వీణ, బరంపురం పట్టు, బరంపురం కంచు, కోనసీమ సాహిత్యం, మంథెన ఘనపాఠం, కృష్ణాతీర స్వాధ్యాయం. కాకవాక శ్రౌతం, పొన్నపల్లి శ్రౌతం, కూచిపూడి భాగవతం, వీలూరి సానిమేళము, పల్నాటి పదాలు, ముల్లంద్రం శ్రౌతం, పెద్దాపురం ఫకీరు

నుయ్యి, వెల్లూరి వేమాలబావి, వినుకొండ నిమ్మలబావి, గుంటూరు శివుడిబావి, కంభం చెరువు, కొంపల్లి చెరువు, మంగళగిరి గాలిగోపురం, కొలనుపాక గంటలు, బందరు లడ్డూలు, కావేటి కాల్వలు, కొల్లేటి సరసులు, బెజవాడయెండలు, శ్రీశైల శివరాత్రి, శ్రీరంగం ముక్కోటి, కోటిపల్లి తీర్థం, కోటిపల్లి సంతలు, బందరు తోటాలు, కడప కూజాలు, కలాణదుర్గం కంబళ్లు, కోలారు కంబళ్లు, ఏలూరు తివాసీలు, చిత్తూరు చింతపండు, హిందూపురం బెల్లం, దుమ్ముగూడెం వెదురులు, కడప ఖాని, వెంకటగిరి వేళ్యలు, తంజావూరి నాయకసానులు, గుంటూరు జంగాలు, నగరి మేళము, ఏలూరి మేళము, తిరుపతి గొడుగులు, చంద్రగిరి చెఱకు, గండవరం వైష్ణవం, దూపాడు గిత్తలు, మర్కాపురము పలకలు, ధర్మవరం చీరలు, అద్దేపల్లి ఆముదం, కారంచేడు బక్కదున్న, పెనుగొండ ద్రాక్ష, పెనుగొండ దానిమ్మ, పెనుగొండ ఉరుసు, పెనుగొండ బావయ్య చెఱువు, చీరాల చీరలు, గాజులమండెము గాజులు, దూపూడి సిక్లు, వజ్రకరూరు వజ్రాలు, లేపాక్షి బసవన్న, మాచెర్ల రథము, దిగువపాలెపు రచ్చబండ, బందరు చెప్పులు, లంక పొగాకు, కావలికనుగోలమ్మ, పెంటపాటి బైరాగులు, కందుకూరి దుప్పట్లు, కామవరపుజీడి, రాయలచెఱువుతూము, బిక్కవోలి తూము, నైదాపురం రాచ్చిప్పలు. బళ్ళారికంబళ్ళు, పుంగనూరిపసువులు, మైలవరపు పాత్రలు, నారాయణవనం నేత, ఉప్పాళబట్టలు, కంచిచీరలు, కాళహస్తి కంచు, పెండ్యాల చింతపండు, గూంటూరు దోస, తాడిపర్తి నెయ్యి, తుని నూనె, కొండాపురం వేరుసెనగ, ఉద్దండపురం చేతికఱ్ఱలు, తిరుచానూరు పంచమి, గంగాస్నానము, తుంగాపానము, కంచికామాక్షి, బెజవాడ కనకదుర్గ, అద్దంకి నారాయి, ధనకొండంకమ్మ, కొల్లాపురం మహలక్ష్మమ్మ, మరిడీ మహాలక్ష్మమ్మ, మదారుసాహెబు, మస్తానమ్మ, తెలుగుగోంగూర, అరవ సాంబారు, కరవది బ్రాహ్మలు, కాయపురం బ్రాహ్మలు, నెల్లూరి రెడ్లు, పంచారామములు, ద్రాక్షారామము, ఆమరారామము (అమరావతి), కొమరారామము, భీమారామము, క్షీరారామము, (ఈ అయిదూ తొలుత బౌద్ధారామములు కాబోలును తర్వాత శైవక్షేత్రములయినవిము కాబోలును!) ఇత్యాదులు.

---

1. 'బాలభాష' సంకలనం.

2. 'ఆనందవాహిని' హాస్యపత్రిక (1930)లో ఇట్టి పలుకుబళ్ళు కొన్ని అచ్చుపడినవి. ఆ పత్రికకు శాస్త్రిగారే పరోక్ష సంపాదకులు.

3. మాకడ ఈ ఉదంతమునకు సంబంధించిన లేఖలున్నవి. శాస్త్రిగారు సేకరించిన సామెతలుగల వ్రాతప్రతులు బోలెడున్నవి.

అభిరుచులూ - అభిప్రాయాలూ

డాక్టర్ పోచిరాజు శేషగిరిరావు

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి మహోదయుల జీవితము, సాహిత్య జీవితము సమగ్ర పరిశీలనము చేసిన పిమ్మట వారిలో వాఙ్మయసేవానాసక్తి, ఆధ్యాత్మిక చింతన, అభ్యుదయ దృక్పథము త్రిపుటిగా నల్లుకొన్నట్లు కానవచ్చును. చిరంతన సత్యాన్వేషణము వారి జీవిత లక్ష్యము. దాని కనుబంధముగానే వారి సాహిత్య జీవనము. యోగసాధన వారి అంతఃప్రవృత్తి. ఈ కోణము నుండి ఆనుశీలించినచో వేటూరి వారి అభిరుచులు—అభిప్రాయములు కొన్ని విశిష్టముగా కనుపట్టును. వారి సమగ్ర వ్యక్తిత్వ నిరూపణకు అవి తెలియుట ఆవశ్యకము. ఇందు వారే చెప్పినవి కొన్ని, వారిని గూర్చి సమాకలించుకొన్నవి కొన్ని వివరింపబడును.

1. తాళ్ళపాక అన్నమయ్య గుహలో (తిరుపతి కొండపై) మిగిలిన రాగి రేకులను తాళ్లపాక కవుల మూర్తులుగల తామ్రఫలకములను వెలువరించారు. అప్పటి తిరుపతిలో సంకల్పించినపురావస్తు ప్రదర్శన శాలానిర్మాణమునకు సేకరణమునకై పడిన క్లేశములు విన్న మనస్సు జలదరించును. అది మా యొఱుకలోనిది.

2. ప్రాచీన తాళపత్ర గ్రంథ సంపాదనము—సముద్ధరణము—పరిష్కరణము వారి జీవితాశయములలో ప్రధానము. ఎవరేని క్రొత్తవారు, వారిని కలసినచో, కుశలప్రశ్నానంతరము మీ ఊరనేమేని తాళపత్ర ప్రతులున్నవేమో చూడుడని చెప్పుట పరిపాటి. [వారి లేఖలలోను ఈ విషయము గుర్తింపనగును-సం॥]

3. ఎన్ని శతాబ్దుల నుండియో మఱుగుదొంతరలలో ప్రమగ్గిన అన్నమాచార్య కీర్తనలను, తాళ్ళపాక వాఙ్మయమును వెలికిగొనివచ్చుటలో ప్రధానపాత్ర వహించుటే కాక, అన్నమాచార్యోత్సవ ప్రకల్పనమునకు కారణభూతులైరి. నాటినుండియే ఆ సంకీర్తనలు జనప్రశస్తికెక్కి ప్రచారము వడయసాగినవి.

4. వర్ణవిభేదము పరిగణింపని ప్రవృత్తి. వారి యింట ఒక హరిజనుడు, ఒక మహమ్మదీయుడు ఉండి విద్వత్పట్ట పరీక్షకై చదివిన సంగతి లోకవిదితము.

5. [1]కృత్రిమమైన సంఘ మర్యాదలు పటాపంచలు చేసిన సంఘ సంస్కర్తలు. ఏడుకొండలవాని సన్నిధికి హరిజనులను తొలిసారిగా వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళిన 'చండాలోస్తు నతుద్విజోస్తు భవతి హ్యేషా మనీషామమ' అన్న శంకరులు వేటూరివారు.

6. శ్రీ శాస్త్రిగారేదేని గ్రంథమును సేకరించినను కొన్నను అది సాంతము చదివి వ్యాఖ్యాన ప్రాయముగా సారభూతమైన పద్యమొక్కటి వ్రాయుదురు. భారతము, పెద్దన, నన్నెచోడుడు, పాండురంగ మాహాత్మ్యము, వఙ్ఞులవారి వైయాకరణ పారిజాతముల వంటివానిపై వ్రాసినవెన్నో కలవు.

7. ఎవరేని పద్యమున కన్యయము కుదురకనో, యర్థము స్ఫురణకు రాకనో శ్రీ శాస్త్రిగారికి నివేదించినచో, ఆ చిక్కు విడదీసి సమకూర్చుదాక నిద్రపోరు. వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు తెనాలికవి 'పాండురంగమాహాత్మ్యము'న తమకు నలవికానివి, శ్రీ శాస్త్రిగారి మూలమున తెలిసికొన్న సంగతి (1944) నా యెఱుకలోనిది.

8. తమ యంతరంగమునకు నచ్చిన, తాము మెచ్చిన రచనలకే అభిప్రాయము నిచ్చుటగాని, పీఠికలు వ్రాయుటగాని చేసెడివారు. అట్లు వ్రాసిన పీఠికలు 'రసమ్ పర్వణీ, పర్వణి' అనునట్లు మధుకోశ సదృశములు. ఎంతటి వారైనగాని ముఖ ప్రీతికిగాని, పెద్దరికమునుజూచిగాని, ప్రలోభములకు—మొగ మోటములకుగాని అభిప్రాయములు వ్రాయుట వారికిచేతకాని పని, నచ్చనిదికూడ.

9. బుద్ధుడన్నా, గాంధీ అన్నా వారికి ప్రాణప్రాణము.

10. తమ చుట్టుపట్టుల ఆనందమును—అమృతమును పంచిపెట్టవలెననే

---

1. 8—12—1976 ఆంధ్ర సచిత్రవారపత్రికలో 'తిరుమల రామచంద్ర'

సంకల్పము కలవారు. [1]'అందరినీ ఆపదల నుండి రక్షించడం, అందరిలో ఆనందాన్ని నెలకొల్పడం అనే రెండు భావాలే నాకు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాలు, అవి రెండూ ఆడుటలోనే నా ఉనికి.'

11. నేటి ఎగుడు దిగుడు సమాజంలో కష్టజీవుల కరుణగాథలకు జల జల కన్నీరు కార్చడం, ఆ కన్నీటి వెలుగులో సహానుభూతి సహకారాలు వెలార్చడం ఆయన హృదయం.[2] రోగనిర్మూలన విద్య వారి పరమగురువుల కటాక్షము వలన నబ్బిన అద్భుతవిద్య. అట్లు రోగనిర్ముక్తులైన వారెందరో నేడును సుఖులై యున్నారు. అటివారు వ్రాసిన లేఖలు, ఇచ్చిన టెలిగ్రాములు ప్రభాకర పరిశోధక మండలివారి సేకరమున చాలగలవు.-సం॥]

12. ప్రాచీన కన్నడ సాహిత్యాధ్యయన పీఠమును తిరుపతిలో పెట్టవలెనని శ్రీ శాస్త్రిగారి యాశయము. కన్నడ సాహిత్య కృషిలేనిదే కవిత్రయము వారి తెలుగు అవగాహన కాదని, నన్నెచోడ కుమారసంభవములో కన్నడసంపర్కదాయ మెంతయో తెలిసికొనవలసి యున్నదని శ్రీ శాస్త్రిగారు భావించినట్లు శ్రీ తిరుమల రామచంద్రగారు చెప్పినారు.[3]

13. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి 'తెలుగు ముత్తువులు' ఉమర్ ఖయ్యాము రుబాయిల వలె సచిత్రముగా ప్రచురింపబడి, భద్రపరుపవలసినంతటి మహత్తర రచనయని శ్రీ శాస్త్రిగారభిప్రాయపడిరి.[4]

14. ప్రపంచ భాషలలో ఆంధ్రభాషకు, ప్రపంచ కవితలో ఆంధ్ర కవితకు ఏదేని అర్హస్థానము అబ్బుటగిన యోగ్యతావిస్తర భారమెల్ల నన్నయ భారతభాగమే మోయవలసినదగును. (తెలుగు మెరుగులు పుట 28)

15. ఆంధ్రభాష పుట్టుకయే గానాత్మకము. (అదే)

---

(1) ప్రభాకర ప్రవచనములు—పుట 101 (2)పరిశోధన 1సంపు. 3 సంచిక.

(3) శ్రీ తిరుమల రామచంద్రగారితో 31—5—1975 ఇంటర్వ్యూలో.

(4) A Lesson in Literary criticism by Viswanadha-written by Prof. S.V. Joga Rao, Triveni, Golden Jubilee Number (1978) Page 135.

16. భాషాసస్యపు పంటలలో ఇదివరకు సేకరముగాక గాలికి కొట్టుకొని పోతూ, ఉండే రాలుడు పజిగ గింజలను బిచ్చగాడినై ఏళ్ళూ, నాళ్ళూ తిరుగుతూ ముప్పయి ఏళ్ళ ముందునుండి (1914) యెక్కడ పడితే అక్కడల్లా యేరుకొని తెచ్చుకుంటూ ఉన్నాను. అటువంటివాటిని కొన్నింటిని ఆనందవాహిని (1930) లో ప్రకటించితిని. నేను సేకరించిన వానిని ఆమరముపలె వర్గాలుగా విభజించాను. (4–6–44 ఆంధ్రపత్రిక)

17. విచ్చలవిడిగా జీబుకొని వెలయుచున్న యాంధ్ర భాషారణ్యమునుండి కవితోద్యానమునకు గొనితేవలసిన హృద్యవచోవల్లరు లింకనెన్నో యున్నవి. చవులొలుకునవి పలుకుబళ్ళు, పాటలు, పదాలు, కథలు, గాథలు, సామెతలు ఇత్యాదులు పెక్కులు అపరిశోధితములై, యము దితములై లోకము వాకులందే పుట్టుచు గిట్టుచున్నవి. ఆట్టివానిని బరిశోధించుటలోను, సేకరించుటలోను నాకు గోర్కి కొండంత. (భా-భాష పీఠికలో)

18. లోకోపకారకములైన భావములు వెలయడానికి రచయిత హృదయము గొప్ప పరిపాకము కలదై వుండాలి. ఆ పరిపాకపు టంతరువుల ననుసరించి భావ ప్రజ్వలనము ఉంటుంది. వచన రచనలో ఏ మోసగింపులేని నిర్దష్టమైన భావ ప్రసారం ఉంటుంది. ప్రళన్త రచన రసోల్బణమైన ప్రతిభా వికాసము గల సహృదయ వర్గమే చేసేదిగా ఉంటుంది.[2]

19. సాహిత్యం ఏ కొద్దిమందికో గాదు– అన్ని వర్గాలవారికి అనుభవింపదగినదిగా ఉండాలి. అని ఆంధ్రజాతిని మేల్కొల్పిన కొద్దిమందిలో ఒకరు. తొలినాళ్ళలో ముఖ్యులు శ్రీ శాస్త్రిగారు.

20. 'నేటి నవ్య సాహిత్య విశారదుల నవనవోజ్జంభణములన్నీ నాకు పరమానంద ప్రదములే. మనపరిపూర్ణత రేపటి రోజుల్లో ఉన్నదిగాని, నిన్నటి రోజుల్లో లేదు.'[3]

---

1. ఈ వ్యాస మీ సంపుటమున కలదు–సం॥

2. 10-4-47న శ్రీ శాస్త్రిగారు చేసిన 'ఆకాశవాణి' ప్రసంగము.

3 నవ్యసాహిత్య పరిషత్ ఉపక్రమోపన్యాసము– పుట 30 (1946)

21. భాష యడవి వంటిది. కవిత యుద్యానము వంటిది. ఉద్యానపు పెంపు సొంపులకు ఆరణ్య పరిశోధన మావశ్యకమయిన యట్లు సుకవిత పెంపు సొంపులకు భాషా పరిశోధన మావశ్యకము. జనులలో నెన్నియంతరములున్నవో భాషారీతులకును నన్నియంతరము లున్నవి. భూములకు వలె భాషకు 'సర్వే' జరుగవలెను. (బాలభాష-పీఠిక)

22. ప్రఖ్యాత సంకీర్తనాచార్యుల పాటలు వాడుకభాషలోనే యున్నవి. వాడుక భాషలో నున్న పాటలను, పదాలను ప్రౌఢ వ్యాకరణము ప్రకారము తీర్చిదిద్దుట ప్రవ్వును నలిపి వాసన చూచుట వంటిది. (1941 ఫిబ్రవరి 'భారతి')

గురుదేవులు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సంస్మరణ

వానిరెడ్డి దుర్గా సదాశివేశ్వర ప్రసాద్

నాదుహృత్క్షేత్రమున మీరు నాటినట్టి ।
వమృతమయ సూక్తి బీజము లంకురించి ।
విస్తరించె నన్నాపాదమస్తకమ్ము
తత్ప్రభావమే నా జీవితమును దిద్దె ॥

భవ్యనవయోగి! సి.వి.వి సర్వకృతినిరత!
మధ్హృదబ్జ ప్రభాకరా! మధుర హృదయ!
మీ చలువయె నా విద్యాసమృద్ధియెల్ల!
గురు! ప్రభాకర! మొక్కెద గరము మోడ్చి ॥

కలము జేకొని రచయింపఁ గడగినపుడు ।
దలచుకొని మీరు చూపిన మెలపులవవి
భక్తినమ్రుడ నై మీకు ప్రణుతి జేతు ।
భవ దమోఘ కృపయె నాకు బలము గూర్చు ॥

నాదు సాహిత్య సేవావినోదమునకు।
చోదకులయి యాధ్యాత్మిక బోధకులయి ।
నను గృతార్థుని జేయగా మనసుఁ గొన్న
శ్రీ ప్రభాకర విబుధు బూజించుచుందు ॥

మోహరి

వాసిరెడ్డి దుర్గా సదాశివేశ్వర ప్రసాద్

శ్రీనాథుని క్రీడాభిరామములో ''మోహరివాడ'' యని యున్నది. (క్రీ.రా.పుట 93) పూజనీయులు బ్ర.శ్రీ. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి పదమును గురించి ''తెలుగు మెఱుగులు'' (పుట 155)లో సమాలోచనగావించిరి -అది కుట్రపు వర్ణనలో వున్నది. మోహరి పదము గనుపించదు – కను నూ, కాశీ ఖండము బసవపురాణాదులలో ''దోహరి'' కనపిస్తున్నది – కనుకనూ అట్లు (దోహరిగా) మార్చదగును'' అని తలచిరి.

ఈ దోహరి గొడారి (చెప్పులు గుట్టువాడు) అయినా గొడారులు వస్త్రాలనూ గుట్టువారు గాబోలుననీ శ్రీ శాస్త్రిగారు భావించిరి.

అయితే మోహరి పదము మూలమునకు కాదగిన పదమొకటున్నది అది హిందీ పదము. ''మహరీ''=చొక్కా చేతిపట్టీ: లాగుకాళ్ళ చివర అంచులు' అని యీ పదమునకు ఆన్వయములు. కనుక నీ మొహరీల కుట్రపు పనివాండ్రే మోహరు లగుదురు.

ఈ మోహరు పదపు వికృతి ''మేరి'' ''మేరులు'' అని ఆంధ్రమున నున్నది అది శ్రీ శాస్త్రిగారి చెవినోకి యుండదు. మేరు లనువారు కుట్రపు పని వృత్తిగా గలవారు నందిగామ తాలూకా ముప్పాళ్ళలో నున్నారు. పశ్చిమాంధ్ర మునా నున్నట్టున్నది.

ఇంకా విశేషమేమిటా; మూడు శతాబ్దులనాడు నిజాం సంస్థానమున నుండు వీరు మహారాష్ట్రమునకు వలస వెళ్ళిరట. మహారాష్ట్ర దేశములో నీనాడూ వీరు కుట్రపు పని వృత్తిగానే జీవిస్తున్నారట. వీరు నేడూ తెలుగుమాటాడుతున్నారట. అయితే మాటలు కొన్ని స్వచ్ఛముగా నుండవట. అవి కొన్ని మచ్చు చూప బడినవి.

1. ఎక్కు – ''ఎక్కిచ్చు'' వారి ఉచ్చారణ
2. కాగు – కాపు ,,
3. పోతున్నడు ,,
4. పస్తున్నడు – అస్తున్నడు ,,
5. చేయి – చేపిచ్చు ,,

ఇత్యాదులు:

మహారాష్ట్రములో నున్న వీరిని గురించి

శ్రీ D. B. Polkam గారు 'Merolu Telugu' అను పుస్తకమున విపుల వివరములతో వ్రాసినారు.

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి వ్రాతప్రతులు
నోటుబుక్ నెం" 28 (1914)

(1914సం॥లో గుర్తించి వ్రాసికొన్న కొన్ని ప్రాచీన గ్రంథపాఠములు విశేషములు)
(చూ. ఈ సంచిక పుట 16)

(పుట87) గని– గనియలుగా గొట్టిక్రాగినయినుప
పెనముపై తను విడఁ బ్రేవ జూచు

పండితా 2 ప్రకరణం–నాటించిచూచిన నయనముల్ డులిచి
బేట మాసించి యిచ్చిన గోంగోసి
మాటిమాటికి .....
ఆట దానిని జంపుట విసీతి యనక

ఉద్యోగ III, 255, ఆ కొలువు! విజం బాఁకిడిన

మౌ- 120 కం॥ ఆతఁడు-బాతిగ

ఆశ్ర– II, 121, కు॥ తీగ– నొసఁగె

శాంతి– III, 89 బిగు వెడలఁగ– యొసగు

పండితా 8వ ప్రకరణం తూ(?)టివోయిన కన్ను దొలగుడు కన్ను
81వ పుట తేట కన్నును–దిమిరంబు కన్ను మఱి
,, రాయిందకో తమ్మ రతి నొల్లవేని

పండితా 5వ ప్రకరణ ; మూతులు నురపుచు మురకటించుచు,
మ్రోఁతకును బుచు మురియుచుఁ జనుచు

(పుట 89)

పండితా 5వ ప్రకరణం	ఎటనుండి వచ్చెద-		రేయూరు మీర
73వ పుట	తూగుచు	–	ఊగుచు
	ఈఁగుచు	–	దోఁగుచు
పండితా.	వేఁగుచు	–	క్రాఁగుచు
	ఆఁగుచు	–	రేఁగుచు (?)
	వీఁగుచు	–	డాఁగుచు
	మూఁగుచు	–	వీగుచు
	దూఱుచు	–	పాఱుచు
	జూ?జే? రు(ఱు)చ	–	చీఱుచు ?
	దూఱుచు తిట్టుచు	–	వేరు?చు
	నూరుచు	–	గీఱుచు
	మీఱుచు	–	నేఱుచు
	దారుచు	–	చేరుచు

భార. ఆది– 3ఆశ్వా ఆఁగఁబడినవాని లోఁగఁ జేయుట

భార. ఆర7 ఆశ్వా. రేయి వచ్చెదనని రేపువచ్చు

ఆరణ్యకాండ– ంఆ ఱేకులన్ని యుంచ్చి ఱేరెండరిగి నిండి?

పండిత 5వ ప్రకరణ ము వేఁడనింత – పోడిగ
85వ పుట

(పుట 91)

పండితా 5వ ప్రకరణము తారుచు మీరుచు ధరణి ముంగాళ్ళ ।
(89వ పుట) నూరుచు నీఁగల నొడయుచు నడగ
నిలువ యే (ఁ?) గొనియె దిదేమి యేలనీ తోడి ।
పాఁగెము నీకేల—పు. 91)

పండితా. ద్వితీయ నా (ఁ?) టియుండగఁ నెట్లు నడవెద విట్టి
(141) నాటకంబులు దొల్లినగవుగా దెఱుఁగ

భార. తపతీ సంవరణ కథలో–ఒప్పుతొప్పువా। తెఱ

డిటో కట్టువకాఁ సు? (రు) లైనరుని గప్పిరి
శక్తుల దోమరంబులన్
పుండరీకంబు లుద్దండ పుండరీక
చారుభంగి రే యెండ కెంజాయ నొప్పె ॥

(పుట 93)

రంగనాథరామా. భరతుండు ధవళాతపత్రంబు వట్ట
నా సుమిత్రా పుత్రు లర్థి నిద్దఱును
నాసన్నులై పట్టి రాలవట్టములు

రాధామాధవం–తుది ఆశ్వాసం.

ఓలగందవుఁ బసుపుల నూనె వెలుఁగు
గోపికల దేహదీప్తులు గొనలు సాగె
చారుధమ్మిల్ల పుష్ప వాసనలు వొలయు
మిండ తుమ్మెద మొయిలకు మెఱుపులగుచు–
భూపతి మించిరి మిండ గోపికల్–

నన్నిచోడ: కడిది బలులగు మగలొత్తి కాగిలింప

ఎఱ్ఱన హరివంశం 1 పు. కడిది బలుఁడయిన హరికిఁ గలరే సదృశుల్
(పుట 95)

కోరబెడంగనో – బసవపురాణము గొడగూచి కథ

(బెడంగు+అని +ఓ కాదు–బెడంగను+ఓ-కడుగనో బెడగు= కడుగు భ్రష్టపఱచు

తెలుపెక్కగబోవ బెళగిన పునుకమించి నవెండి
కోరగాఁ జేతఁబట్టిఁ (తాళ్ళ ప్రొద్దుటూరు శాసనము)
ఇందు 'బెళగిన' నిరనుస్వారముగా నున్నది)
బెడంగనో= – భ్రష్టపఱుపనో
ఇక్కడ 'బెడంగు' పూర్ణానుస్వారముతో నున్నది.
కోరను బెళ(డ)గనో అని యుండునా? లేక శాసన
మున 'సున్న' ఉన్నదా? కుమార సం xl ఆశ్వాసం.

వాడిన – కాడిన – వీడిన – మాడిన – జీవితాశ ❋

నమస్కారములు

ఉభయకుశలోపరి

:- లేఖలు -:

చిరంజీవ ; సుఖీభవ :

[మణిమంజరి 1981–84-పూర్వ సంపుటాల(1–8)లో శ్రీ ప్రభాకరు లితరులకు వ్రాసినవీ; ఇతరులు ప్రభాకరులకు వ్రాసినవీ. లేఖలు కొన్ని ప్రకటింపబడ్డవి. వాటిలో శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారి లేఖ; చెళ్ళపిళ్ళవారి లేఖలు; గిడుగువారి లేఖలు; రామలింగారెడ్డిగారి లేఖలు: రాజశేఖరశతావధానిగారి లేఖలు; రామచంద్రన్ లేఖలు; చిత్తూరి నాగయ్యగారి లేఖలు; కోటవారి లేఖలు; శాస్త్రిగారు చల్లావారికి వ్రాసిన లేఖలు, పద్యలేఖలు, మున్నగునవి పేర్కొనగగినవి.

ఆవికాక ఇంకా ఎన్నో ఎందరో ప్రభాకరులకు వ్రాసినవీ; తామిందు కొన్నవీ లేఖలు వందల కొలదిగా మాకడ నున్నవి. లేఖలే కాక పెలిగ్రాములూ ఉన్నవి. వాటిలో శ్రీ ప్రభాకరుల వ్యక్తిత్వము, వైదుష్యము, కారుణ్యము, పరహితబుద్ధి యోగసిద్ధి బహుముఖముల వ్యక్తములగుచుండును అంతేకాక వాటిలో వారి అనుభవములు, ఆభిరుచులు, ఆశయములు లేఖారచనలోని ఓడుపులు, మెలకువలు, మీదు మిక్కిలి ఆత్మీయములైన ప్రేమానురాగములు ప్రవ్యక్తములగుచుండును. వాటిని పరిష్కరించి ఒకసంపుటముగా ప్రకటింపవలసి వున్నది. మాదిరికి ఒక కొన్ని ఈ సంపుటములో ప్రకటిస్తున్నాము. నం॥]

శ్రీ పత్రికాకరుల లేఖ

115 వెంకటరంగంపిళ్ళవీధి
తిరువల్లిక్కేణి
6-9-29

నమస్కృతులు. ఉభయకుశలోపరి.

మీ కవరు చేరినది. మీ యోగ క్షేమములకు సంతోషించుచున్నాడను. ఈ నడుమ రాయడుశాస్త్రిగారి కిక్కడికి విచ్చేసి చెప్పిరి. మీ యూనివర్సిటీ ఎలెక్షన్ ఏమయినది? మీ కాలేజీ అభ్యుదయము వినుచున్నాను. పరితోషము. మీ కుమార్తె వయసెంత? తర్వాత: చి॥ సుందరమూర్తి 1 ఫారము చదువుచున్నాడు. చి॥ లలిత, గురుప్రసాదము క్షేమముగా ఉన్నారు.

నా యెడ తారామైత్రిమో చక్షూరాగమో ఇంకేమో అవ్యక్తమయిన కారణము మీకు ప్రీతిని గూర్చినది గాని నా పాండిత్యపుబండాలము నే నెరుగనిది గాదు గుండును కొండను జేయుదురా? ఆంధ్ర వాఙ్మయ హర్మ్య నిర్మాణ ప్రయత్నమున నే నొకకూలివాడనై కొన్నాళ్ళపాటు మట్టి ముద్దలు మోచితిని. చీదఱగొని యిప్పుడు చేతులు కడుగుకొనుచున్నాడను. భావి భాషా వ్యవసాయమున మీకి కమ్మతగా: దికదఱుగా: గానరాడు. నిబోటి మిత్రులగోష్ఠి నాకు మిక్కిలి ప్రియము. తఱిదొరకినపుడు దర్శన మిత్తురు గాక! అష్టమహిషి కల్యాణమును గూర్చి పూర్వము మీరేమి యడిగితిరో నేనేమి బదులిడితినో స్మరింపఁజాలకున్నాను. అది పదియేండ్లకు పూర్వము లైబ్రరికి దొరకినది. అందనిపం డతిమధుర మన్నట్లు అది మీకిప్పుడు ఆసాసగొల్పు చుండుట. కవిలోక చింతామణినిసంస్కరించి యిత్తునంటిని. పుస్తకము నా దగ్గఱ నున్నది. ఇంకను ముట్టలేదు. చూడలేదు. (వారు పదిల పరచి పరిష్కరించిన ప్రాతప్రతి మాకదనున్నది—సం॥)

'శకుని శ్రీకిన్' అని పాఠ మెక్కడ కలదు? అచ్చుతప్పు పడియుండును గాని అట్లు కవిప్రయోగముండునా? 'శక్ర శ్రీకిన్' అనియే యుండును. 'శకుని శ్రీకిన్' అని పఠించు పక్ష మొకటి కలదేని అది అవ్యుత్పన్న పక్షమే. ఇక్కడ పక్షములేమి, మతభేదములేమి? ఇంతదాక ఆంధ్ర వాఙ్మయ రచనా ప్రపంచమున అట్టి ప్రయోగము లేదు. ఇప్పుడు మీరు తెలిపినపక్షము వారిక ఉండఁ జేసినఁ జేయవలెను!

శ్రీ

115 వెంకటరం
గణపతి
తిరువణ్ణామలై
౧-౯-౪౨

నమస్కృతులు. ఉభయకుశలోపరి. మీ కవరు చేరినది.
మీరూ [illegible] గణ్యమానులకు సంతోషింపజేసినారు. [illegible]
[illegible] గారికి [illegible] చెప్పాలి. మీ [illegible] వెళ్ళినది
నది? [illegible] ! మీ [illegible]
[illegible]
త? [illegible]! [illegible] I [illegible]
రు. [illegible], [illegible] -

[illegible]
[illegible]
[illegible]! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
మాతృశ్రీ.

'[illegible]' అని [illegible]? [illegible]
[illegible] - [illegible]
అని [illegible]
[illegible]
[illegible]? [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]!

[illegible]
[illegible]! [illegible]
[illegible]

బసవ పురాణ పీఠిక 96 పేజీలోని దానిఁ గూర్చి ఆక్షేపము, మీకు గోచరించినదా? గురులో శిష్యులో ఆప్తులో గుర్తించి మీకుఁ జూపిరా? మీకే తోచేఁనేని నాకే వ్రాసితిరి, చింతలేదు. గుణదోషములను జర్చించు కొందము. అన్యులకు దోఁచెనేని వారి బులుపును నిలుప వలయు. పత్రికలకు వ్రాయనిండు. నేనది అనాలోచితముగా, ఆదాటుగా తాత్కాలిక స్ఫురణచే వ్రాయలేదు. గట్టిగా ఆలోచించి, భాషలోముఖ్యమయిన ప్రకరణమొకటి అపరిశీలితముగా పడియుండుటను ఆకలించి వ్రాసితిని. నేనిపుడు వ్రాయునది సూక్ష్మముగా మీకు విషయమున స్పష్టపరుప గలదు. మీరును యోచించి చూడుడు. తప్పును ఒప్పుకొన నిష్టములేక మసిబూసి నేరేడు పండును జేయఁ జూచినట్టుండునో సత్యమయిన సరియయిన సామర్థ్యము గలదిగా నుండునో నా సమాధానము! మీ యభ్యేశము నా తర్వాతఁ దెలుపగోరుచున్నాను.

'లఘుర్భవేత్' కారికరేఫ విషయకమని, ప్రకరణము చూడుఁడని, ప్రకృతమున కుపకరింపదని నా నిశ్చయమని, వ్రాసితిరి! మీరింకను గొంచెము లోఁతుగా యోజింపవలసి యుండెను! దాని పిచ్చిటీకకు మీరు లోఁకువయితిరి. పజ్జలీయ పీఠిక మీకు దాని యాధార్థ్యమును వ్యక్తపఱుప దాయెను! సపరిశీలనముగా దానినిపుడు దగ్గఱ నుంచుకొని ఈ క్రింది వ్రాతను జదువఁగోరుచున్నాను. సంయుక్తే సంస్కృతాద్యే-అనే దాని దగ్గఱనుండి ప్రస్తుత కారికదాఁక గురు, లఘునిర్ణయముజేయబడినది.(గురులఘునిర్ణయమనగాఛందస్సుకుఁ బనికివచ్చునది ఏక ద్విమాత్రాకాల భేదముగలది). క్రియాన్తే చాన్యవర్ణేచ-నుండి ఖండి ఱు, సాదుర, భేదముచెప్పఁబడినది.(ఆ భేద పరిగణన రీతి, దాని రోఁతటీకరీతి ఇక్కడ అప్రస్తుతములు) లఘుర్భవేద్గురుఃఅను కారిక టీకలో లఘువోలఘువశ్చేతిఅను దానితోదీనినిగలపిముడి ముడుచుటఅజ్ఞాన విలసితము. ఎట్లనఁగా(ఆంధ్రశబ్దచింతామణికిశేషముగా ఆధర్వణ కారికలుగలవను సిద్ధాంతముచొప్పుననే చెప్పుచున్నాను) లఘువోలఘువశ్చేతి-అని చింతామణి చెప్పినలఘ్వలఘు భేదము,అంతిస్థ్నములకు. ఏక ద్విమాత్రా ఘటితమయిన ఛందఉపయోగి కాదు. కనుకనే తత్కర్త లఘు గురుపదములచేఁగాక, వానిని లఘు అలఘు పదములచే సంకేతించెను. ఆతఁడు గణోపయోగి, గురులఘు భేదము పేర్కొననే లేదు. చింతామణిలో వళి, ప్రాస

ముల పేళ్ళ మాత్రమున్నవి, ఛందస్సంబంధిగా. కారికాకారుడు వాని చాయను ఛందస్సులో సంస్కృతమునకు విరుద్ధముగా తెలుగున ఉన్న గురు లఘు వ్యవస్థను సంయుక్తే సంస్కృతాద్యే ఇత్యాదిగా వివరించెను. ఈ కారిక కూడా ఆ ప్రకరణమునకుఁ జెందినది. కాని టీకాకారుడు వ్రాసినట్లు లఘ్వలఘు సంకేతములకు సంబంధించినదిగాదు. కారికాకారుడు కూడ, చింతామణీకారునివలె రేఫ ద్వయాది భేదమును లఘ్వలఘు పదముల చేతనే సంకేతించెను. చూడుడు. లఘుర్భవేద్గురుః-కారికలో గురు లఘు పదములున్నవి. కాన యీ కారిక తర్వాతి కారికలతో సంబంధించునది గానేరదు. చింతామణికారుకు గాని కారికా కారుడు గాని బండి ఱను 'గురురేఫమని' పేర్కొనలేదు. 'అలఘు' అనిరి.

ఇది తేలినది.

సంయుక్తే సంస్కృతాద్యే–దగ్గఱుండి లఘుర్భవేత్–వఱకు, ఒక ప్రకరణము. తర్వాతి కారికలు వేఱొక ప్రకరణము. ఇక లఘుర్భవేత్ కారిక పూర్వకారికలతో ఎంత వఱకు సంబంధించును అను విషయము.

సంయుక్తే సంస్కృతాద్యే అనునది సంయుక్తసామాన్యమును జెప్పునది. ఏ సంయుక్తాక్షరమైనను సరే, పూర్వమున్న ఆంధ్రపదాంత్యాక్షరమును లఘువునుగాఁ జేయును. (ఇది సంస్కృతమున లేనిది-తెల్గునకు గ్రొత్తది) భవేదాద్యసమాసేపి పదేపిచ తథాత్వం. అనేవి. రేఫ సంయుక్తాక్షరమునకుఁ బూర్వాక్షరమునకు లఘుత్వమును జెప్పనవి. ఇక లఘుర్భవేత్ అనే కారిక పై వాని వలె రేఫ సంయుక్తమును గూర్చి చెప్పునదిగాదు. ఏక రేఫమును గూర్చి చెప్పునదియుఁగాదు. ఏలనఁగా రేఫ మెక్కడగాని గురువు లఘువుగాను, లఘువు గురువుగాను మాఱుటలేదు. రేఫ సంయుక్తాక్షర పూర్వము లఘువగుట పూర్వమే చెప్పఁబడెను. లఘుః లఘురేఫః అనుటకు గమకములేదు. కాన యీ కారిక వర్ణ సామాన్యము యొక్క గురులఘు మాత్రాకాలములను గూర్చి క్రొత్తవిషయమును జెప్పునది యయితీఱవలెను. ఆ క్రొత్త విషయమేదో ముందు వివరింతును.

ఒకవేళ ఈ కారికలో గురులఘు పదములున్నను, అవి లఘ్వలఘు సంకేతములకుఁ జెందినవే కాఁగూడదా, అలఘు -గురు–పదములకు వర్ణాయతకలుగును గదా అనుట కూడా తగదు. అప్పుడు లఘ్వలఘు భేదములుగల అంత

స్థానుల నన్నించిని గూర్చి చెప్పనది యీ కారిక యగును. ర, ఱ, ల, ళ, లకు దప్పఁ దక్కినవాని కుచ్చారణ భేదములేదు. ఉచ్చారణస్యకల్పత్వాత్ అనుట వ్యర్థము. ల, ళ, భేదమును గూర్చి,'ళ' ఉనికినిగూర్చి పెక్కు మతములున్నవి. ఱ, రల గూర్చి ఆది యిది యగును, ఇది యది యగును అని చింతామణీ, కారికాకారులు చెప్పువారు గాదు. అనయోస్సంగతింయస్తు కరోతి కవితాకృతా అస్యా అత్యంత దోషత్వాద్దుష్కవిన్సహి కథ్యతే- ఇత్యాదికముగా వారా వాని సాంకర్యము గర్హించిరి. ప్రాచీన కవు లెవరు వాని సాంకర్యమును క్షానకృత ముగాఁ జేయలేదు. లఘ్వలఘు భేదముగల యంతస్థానుల నన్నించిని విడిచి రేఫద్వయమునే గ్రహించుటకు గమకము లేదు.

ఆ కారికకు నేఁజెప్పు నర్థమిట్టిది:-

తెలుగు పద్య కవితా రచనలోఁ గొన్ని పదములలో లఘువులు గురువులు గాను, గురువులు లఘువులుగాను మాఱుపాటు చెందుటఉన్నది. ఆ మాఱుపాటు శాస్త్రోత్ప త్తి శాస్త్ర సమ్మతము వ్యాకరణసమ్మతము గాక ఛందస్సౌకర్యమున కై ఏర్పడ్డట్టు పెక్కుచోట్ల గాననగును. మాదిరికి:- జోజోనందకుమార యంచు జోజోజోజో యటంచు నా సుందరాంగి-ఈ స్థలములందు జో గురువు. జోఁగు జో ఏకధాతువున నుండి పుట్టినవి. దీనికి హ్రస్వ రూపము లేదు. జొ లేదు. జొ జో లేదు. వచనమున జోజొ కూడ లేదు. పద్యరచనలో జోజొ ఉన్నది. దీనికి లఘుర్భవేత్ గురుః కారికలోని కుత్రచిద్గురుశ్చలఘు స్తథా-గతి. ఉచ్చారణస్య కల్పత్వాత్ ఈ ఉచ్చారణమును ఇష్టము చొప్పున ప్రతివాడూ కల్పింపరాదు. నిదానం తత్ర సద్వచః-నియోగి, అయోధ్య ఇత్యాది ఉచ్చారము పద్యరచ నలలో ఉన్నది. 'నియోగు లనాథయోగు'లపయోగులు,'ఉత్తముడు దశరథుడు డీరు అయోధ్య. ఇత్యాదులు. ఇక్కడ లఘువగు 'ని' గురువయినది. లఘుర్భ వేద్గురుః కుత్రచిత్ జే జే జే జె, పో పో పో పొ,ఆదిగో ఆదిగొ: నల్లవో నల్లవొ వీనిలో హ్రస్వము శాస్త్ర సిద్ధముగాదు. ఛందస్సందర్భమును బట్టి పుట్టినది ఇట్టివింక నెన్నేని ఉన్నవి. 'అట్టయు నీడ్పించి యగడ్త వై పించె' 'గ' లఘు వయినది. ఇదీ ఈ కారికకు సరిపడును. శిథిలద్విత్వములకెల్ల ఈ కారిక గతికాదగును. వీనినెల్ల ఆకలించియే, నేను, రాధ(ఃస్వామినోఅ అనుచో వ్రాసి ని. మీఁద నేను బేర్కొన్న ప్రయోగములెల్ల ఉచ్చారణ స్యకల్పత్వాన్నిదానం

తత్ర సద్వచ: అన్నట్టు నత్కని ప్రయోగ సిద్ధములు. ఈ క్రొత్త సంస్కృత ప్రయోగములకు ఇతరత్ర సాటి ప్రయోగములు గానరాలేదు. ఇంకా నాలుగు చోట్ల ప్రయోగములు దొరకితే, ఇట్టివి-లక్షణమునకు బలము హెచ్చును. చాలా వ్రాసినాను. చీదరగా ఉంది. చాలిస్తున్నాను, మీరు నేను వ్రాసిన విషయములను పునరాలోచించి మీ నిశ్చయము మాఱెనో మాఱలేదో తెలుపగోరుచున్నాను. నాకు మీ మీఁద అంతధార్ష్ట్యముగా వ్రాయుటకు చనవు స్వాతంత్ర్యము ఉండుటను నమ్మి వ్రాసితిని ఇట్లు. లేనిచో వేఱు తీరుగానే వ్రాసి ఉండేవాఁడ్ని. బదులు వ్రాయుడు. మీ శిష్యులు నూరిగుచ్చి(?) కృష్ణమూర్తిగారు ఏమి చేయుచున్నారు ఇట నుండి వచ్చిన

చిత్తగించవలెను
(సం॥) వే.ప్ర

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు ప్రభాకరుల లేఖా రచనలోని విశేషాలను గూర్చి శ్లేషపల్లి సభలో (మే- 1953) ప్రస్తావించిన అంశాలుకొన్ని మే నెల 31వతేది ఆంధ్రప్రభ దినపత్రికలో అచ్చుపడినవి

1. వెంకటరావుగారి పెండ్లి చేయించినది శాస్త్రిగారే. జాబుల్లో'నీ అంతఃపురిక క్షేమమా' అని కుశల ప్రశ్నవేసేవారు.

2. 'నిడుదవోలి వెంకటరావు' అని వ్రాసేవారు,

3. ఉత్తరాలలో సంబోధించేటప్పుడు వారికొక సరదా ఉండేది. గంటి వారికి వ్రాసిన జాబులో "శృంగారశాస్త్రికి —కాదు కాదు శాదీశాస్త్రికి – కాదు కాదు కళ్యాణిశాస్త్రికి - కాదుకాదు గంటిశాస్త్రికి" అని వ్రాశారు.

(ఇట్టి లేఖ లింకనూ సేకరింపవలసినవి కలవు. సహృదయు లట్టివాని సేకరించి పంపగల్గినచో కృతజ్ఞతతో స్వీకరించి నకలుతీసికొని తిరిగి వారికి వాటిని అందించగలము.)

దుర్గా నదాశివేశ్వరప్రసాదు
శాంతినదనము
జగ్గయ్యపేట–కృష్ణాజిల్లా.

....నా గురుతుల్యులు శ్రీప్రభాకరశాస్త్రిగారి సంస్మరణ సంస్థగా మీరు నిర్వహించుచున్న పరిశోధన సంస్థ ప్రశంస నీయముగానున్నది. మీరు మణిమంజరిలో ప్రచురించిన కొన్ని వ్యాసము లత్యాహ్లాదీపకములు. శ్రీప్రభాకర శాస్త్రిగారి రచనలు భద్రపఱచి వరుసగా ప్రచురించుచుండుట ముదావహము.

వాఙ్మయమునవారి ప్రతిభ యసామాన్యము. నన్ను సాహిత్య సేవ కుద్యోగింపజేసినవాతువారే. వారు నాకు C.V.V యోగమును గురించి బహుధా తెలుపుచుండిరి. అయితే ఆనాటి దేశపరిస్థితులవల్ల నాకు నాకు తీరికలేక ఆ యోగమును, వారి నుండి దీక్షను స్వీకరింపలే నైతిని....

మరొక సూచన చేయదలచినాను. మీరు లేఖా సాహిత్యమును ప్రచురించుచున్నారని శ్రీవేటూరి శంకరశాస్త్రిగారు చెప్పిరి. మన పూర్వతరాలవారు వ్రాసికొన్న జాబులు సంపాదించి ప్రచురించుట చాలా ఆవశ్యకము. ఆ జాబుల వల్ల ఆ ప్రాంతాలపు విశేషా లనేకము తెలియగలవు. నాటి సాంఘిక స్థితులు, భాషోచ్చారణలు, వ్యావహారిక పదాదులు పద్ధతులు తెలియగలవు. చరిత్ర పరిశోధన కవి ఉపకరించును.

ఆ జాబులన్నీ ఒక్కొక్క-వర్గంవారి వొక్కొక్క తీరుగా నుంటవి. వైదికులవి, నియోగులవి, వైశ్యులవి, రాజులవి, తమ్మ రెడ్డి వెలమ కాపులవి వేరువేరుతీరుల మర్యాదలతో ఉచ్చారణలతో నుంటవి. వైశ్యుల వ్యాపార సంకేతములూ నున్నవి. అవీ సేకరింపదగును....

ఇట్లు భవదీయుడు.

సం॥ దుర్గానదాశివేశ్వర ప్రసాదు
6-2-1985

[ఈదిగువలేఖ శ్రీప్రభాకరులు చల్లా సూర్యనారాయణగారికివ్రాసినది. నడుమ కాగితము కొంత చినిగినది. ఈ లేఖ చల్లావారి సేకరమున మాకు లభించినది. సం॥]

. విజయనగరము
18.10.11
గురజాడ అప్పారావు
పంతులుగారియిల్లు

బ॥ బావగారికి నమస్కారములు.

కడచిన నెల 24వతేదీని ఆ కేసుపనిమీదనే యీ ప్రాంతములకు బయలు దేరితిని. నా యుత్తరములెల్ల (ఈ మధ్య వచ్చినవి)ఆఫీసులోనే నిల్వయుండెను. ....వ్రాయగా 4 దినముల క్రిం.....కవరు విప్పి రామశేషయ్య.... నయుత్తరమున పిడుగుపాటు వంటి మహాఘోర వార్తను చదువుకోవలసినవాడనైతిని. ఏమని తలంతును; ఏమైతినో; అప్పటి నాయొక్కయు మిత్రులయొక్కయు గగ్గోలు వ్రాయ జాలను. చిగురుటాకునితలచునప్పుడు గుండెపగులుచున్నది. ఉత్తరరామచరిత్రము పొరకట్టుచున్నది. దైవమునకు త్రొక్కరాని త్రోవయనునది లేదనుట నిశ్చయ మగుచుండెను. తిరిగివెళ్ళునపు డటు వచ్చి సంతోషముతో కలసికొందమనుకొన్ననేను, ఇక నిట్టి పెద్ద సంతోషముతో కలసికొనవలసినవాడ నగుచున్నాను. రాజమండ్రిలో పెద్దబావగారిని గూర్చి విచారింపగా బందరువెళ్లినట్లు తెలిసెనేకాని .....లోగొనియెడు దుఃఖతమస్సాగరమది తెప్పరిల నశక్యము; చేయున్ సాగదెటు వ్రాయుటకు; బావా! గగ్గోల్పడుదు నీ ప్రకారమ్మునకున్.

బహుశః పదిదినములలో బందరు వత్తును.

చిత్తగింపుడు
వే. ప్రభాకరుడు

చెరుకువాడ నరసింహంగారి లేఖలు

మాష్టరు C.V.V. నమస్తే

పూజనీయులకు

తణుకు
10.10.44

నమస్కారములు. ఉభయకుశలోపరి,

చి॥సౌ॥ మా చిన్నమ్మాయి బాయి 6.10.44 తేదీ ఉదయం 6.20 వి.లకు మాష్టరు అనుగ్రహమువల్ల సుఖప్రసవమైనది. ఆడపిల్ల. తల్లి, బిడ్డ సుఖముగ నున్నారు. మీకు, మీఆవిడకు మా ఆవిడ, పిల్లలు నమస్కారములు వ్రాయుమన్నారు. మీ అనుగ్రహమువల్ల మేమందరము క్షేమముగా నున్నాము. మీ అనుగ్రహమునకే మాష్టరు అనుగ్రహమే.

పెద్దమ్మాయి తన కొడుకునకు మీ పేరు పెట్టుకోవడము చేత అనుక్షణము మీ నామస్మరణతో వాని ముద్దులనుభవిస్తున్నాము. వానినొకసారి తీసికొని వచ్చి మీ పాదములమీద పడవేయ వలయునని దాని కభిలాషగా వుంది.

ఎడ్రసు
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారికి-
శ్రీవేంకటేశ్వర ఓరియంటల్ రివర్చ్ ఇనిస్టిట్యూటు, చె।।వేం॥ నరసింహము
తిరుపతి.

చిత్తగింపుడు. ఇట్లు
విధేయుడు

మాష్టరు C.V.V. నమస్తే

పూజనీయులకు

తణుకు
14.11.44

నమస్కారములు. ఉభయకుశలోపరి. మాష్టరు అనుగ్రహమువల్ల మేమందరం సుఖంగా వున్నాము. చి॥ మా మేనల్లుడొకడు 18సం॥వాడు కోసూరి శ్రీహరిరావు అను నతడు కృష్ణాజిల్లా వుయ్యూరులో, ఈ నెలారంభంనుండి టైఫాయిడ్ జ్వరంతో బాధపడుచున్నట్లు 105 డిగ్రీల వరకు జ్వరం వస్తున్నట్లు కంగారు పడుతూ నాకు జాబువ్రాశాడు. నాకు బొత్తిగా తీరుబడిలేక బాధపడుతున్నాము. మాష్టరు అనుగ్రహమునకై ప్రార్థిస్తున్నాను. తమరు గూడ ఆ పిల్లి

వాని ఆరోగ్యమునకై మాష్టరుగారి అనుగ్రహము ఇప్పించ వేడుచున్నాను. చి॥ మా వాళ్ళందరునూ నమస్కారములు మీ పూజ్య దంపతులకు చెప్పినారు. మీదయ వుంచే మా కన్ని శుభాలు, మాష్టరు అనుగ్రహం చేకూరగలవు.

ఇట్లు విధేయుడు

(తా.క.) చె॥వెం॥ నరసింహము.

మా మనుమడు చి॥ ప్రభాకరరావు మీకు నమస్కారములు ప్రత్యేకంగా చేస్తున్నాడు. మాఅమ్మను బ్రతికించిన తాతగారని మీకు పేరుపెట్టినాడు.

మాష్టరు C.V.V నమస్తే తణుకు

3.12 44

పూజనీయులకు నమస్కారములు. ఉభయకుశలోపరి. చి॥మా మేనల్లుడు పైపాయిడు జ్వరమును గూర్చి తమకీ మధ్య వ్రాసికొన్నాను. మాష్టరు అనుగ్రహంవల్ల, మీ దయవల్ల వాని కిప్పుడు క్రమంగా మంచి ఆరోగ్యం చేకూరుచున్నదని తెలుపుటకు సంతోషముగా ఉంది. ఇచట మాచిరంజీవులందరు క్షేమం. మీ కుటుంబ క్షేమాలు వినుటకు మేము కుతూహలంగా ఉన్నాము. అచిరకాలంలో దర్శనంచేసి కొటానేమో! చి॥ మామనుమడు ప్రభాకరరావు వాళ్ళ అమ్మను బ్రతికించిన తిరుపతి తాతగారికి నమస్కారములు వ్రాయమంటున్నాడు. మా ఆవిడ అమ్మాయిలు మీ ఆవిడను పిల్లలను అడిగినారు. సెలవు.

చె॥ వేం॥ నరసింహము

(తా క.)

చి॥ సౌ॥ మా పెద్దమ్మాయి కిపుడు 8లేక 4వ మానము గర్భిణి. ఇది వరకు ఆడపిల్ల 5 సంవత్సరాలు, మగపిల్లవానికి 3 సంవత్సరములు. చి॥సౌ॥ రెండవ అమ్మాయికి రెండునెలల ఆడపిల్ల. దాని కుటుంబ యోగక్షేమాలన్నీ మీ ఆశీస్సులవల్లనే,

To,
వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
శ్రీ వెంకటేశ్వర ఓరియంటల్ రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూటు,
తిరుపతి, చిత్తూరు జిల్లా.

రాళ్లపల్లివారి రెండు లేఖలు

["రేప్పొద్దున్నే ఆనంతకృష్ణశర్మ గారొస్తున్నారు. స్టేషనుకి వెళ్ళి తీసుకు రావాలి. సచ్చిదానందం నువ్వూ వెళ్ళండి" అన్నారు మా నాయనగారు. ఆది 1949 ఏప్రిలు నెలలో ననుకుంటాను. ఆ రాత్రి ప్రార్థనానంతరం శిష్యులు మిత్రులు ఇండ్లకు వెళ్ళారు. నేను పడుకున్నానేగాని ఆ రాత్రి అంతా ఆదే ఆలాపన. ఉదయాన్నే రాళ్ళపల్లి వారి కెదురోక్కలు- మెలకువ వస్తుందో రాదో అనే. అప్పుడు నేను ఇంటర్మీడియటు చదువుతూ వున్నాను. ఆయనగారి రచనలు కొన్ని చదివి వున్నాను. నాయనగారికి వ్రాసిన లేఖల్లోని వారి దస్తూరి చూచి వున్నాను. అబ్బ! ఎన్నో సోయగాలు పోతూ వుంటుంది వారి లేఖని. ఇక ఆయన రచనలోని ఆ విమర్శ, వ్యంగ్యం, చమత్కారం, గాంభీర్యం, పాండిత్యం, వాదపటిమ, తూగు, జంకూ మొగమాటంలేని తీర్మానం, నిష్కర్ష – వాటి వెనుక వున్నవారి పవిత్ర హృదయం చదువరుల నిట్టే ఆకర్షించి చదివింప జేసేవి. ఆ అనుభూతి ఒక ప్రక్క, వారి ఆకృతిని దర్శించాలన్న ఉత్సుకత వేరొక ప్రక్క, ప్రప్రథమంగా తిరుపతిలో జరుగబోయే రాళ్ళపాక అన్నమాచార్య వర్ధంతి ఉత్సవ సభల్లో పాల్గొనేందుకు వస్తున్న ఆపుంభావ సరస్వతిని పీఠించి ఇంటికి తోడ్కొని వచ్చే భాగ్యమబ్బిందన్న ఆనంద మింకొక వంక నన్ను ముప్పిరి గొన్నవి.

మర్నాడుదయం స్టేషనులో పచ్చని పండుతమలపాకులా సుకుమార మైన గాత్రంతో శోభిల్లే శర్మగారిని దర్శించి భక్తితో నమస్కరించాను. వారు దీవించారు నన్ను.

మా యింటనే ఐస... ఆ పిదప ఉత్సవ కార్యక్రమాల్లో వారు పాల్గొన్నారు. దేవస్థానం హైస్కూలు ఆవరణలో జరిగిన ఒకనాటి సభలో వారు కచేరీ చేశారు. ఆ సుకుమార గాత్రానికి తగిన గాత్ర సౌకుమార్యంతో నాడు వారు "నిత్యాత్ము డై యుండి నిత్యుడై వెలుగొందు" నన్న కీర్తననాలపిస్తుంటే సభాంగణ మంతా పరవశించి పోయింది. ఒక క్షణం నాకాయనలో అన్నమయ్యను దర్శించిన అనుభూతి కలిగింది. నాకే కాదు ఆ క్షణాన నా చుట్టూ

వున్న వారికీ అదే అనుభూతి– అవును కదూ! అనుకొన్నాము. అది నా జీవితంలో ఒక మరపురాని సంఘటన.

పిదప ఎన్నో తడవలు తిరుపతిలోను, వారు హైదరాబాదు వచ్చినప్పుడు, చర్చించి స్ఫూర్తిని పొందాను. ఆశీర్వదించి వారు తాళ్ళపాక కవులను గూర్చి నేను వెలువరించిన గ్రంథాలకు నా కోర్కెపై వ్రాసి పంపిన ముచ్చటిని కన్నుల కద్దుకొని స్వీకరించాను.

[తాళ్ళపల్లివారి పవిత్ర స్మృతికి అంజలి ఘటిస్తూ వారి లేఖ లివి - నాయన గారికి వ్రాసినవి ప్రకటిస్తున్నాను– వేటూరి ఆనందమూర్తి.]

బ్రహ్మశ్రీ మండితులు శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిలవారి
సన్నిధిని ప్రణామ సహస్రములు. ఉభయకుశలోపరి.

తమ జాబు చేరినది. 'సుమారు రెండేండ్లు' కావు. మూడు నాలుగే అయి యుండును తమ పుస్తకము తెచ్చి. క్షంతవ్యుడను. అప్పుడే కొన్నాళ్ళలో పూర్తిగా చూస్తిని. గ్రంథం గుణంలో సామాన్యం. వ్రాత తప్పులు, ఛాయా దోషాలు, గ్రంథ పాఠాలు నాకు చాలా చిరాకు చేసినవి. ఇటువంటి పనికి చేయి వేయడం ఇదం ప్రథమం గనుక– మీము మిక్కిలి తాము గూడా దాని విషయంలో అంత ఉత్సాహాన్ని చూపలేదు. పై కారణాలతో గ్రంథాన్ని[1] మూలకు వేసితిని. కాని పోగొట్టలేదు. ఈనాడే రిజిస్టరు ద్వారా పంపుకొన్నాను. అందిన వివరం తెలుప వేడినాను.

అందందు నాకు తోచిన కొన్ని మార్పులు, ఛాయలు, సూచించినాను. అది యెందుకైనా తరమౌనో లేక గ్రంథాన్ని మరింత చిక్కు చేయునో తెలియదు. తాము నిర్ణయింప గలరు.

---

1. రసియపాసణమ్ అను ఈ గ్రంథము వ్రాత ప్రతి మాకడ నున్నది. అందందు రాళ్లపల్లివారి చేతి వ్రాతను గుర్తింపనగును.

చూ బ్లాకులు (1–3; 196–199 అంకములు.) (పుట 118)

1135 కృష్ణవేణీపుర్వాపురము.
మైసూరు. 29.6.6

బ్రహ్మశ్రీ మంతిలు అగ్నిప్రభాకర శాస్త్రులవారి
పట్నికి ప్రణామాలు సకలశుభములు. డెబ్భయిరుశరలోపరి.

తమ భాభి వేంకటసుబ్బారాయుడు కొంతకాలం, కాళ్ళు వాపులతో అయిదయిదుగురు తమ పుస్తకాలు తెచ్చి, ఫ్రూఫంతా దిద్దుకొని మూడిరి. ప్రాంతం మాణిక్యంగా పాయెగదా. చరిత్ర వచ్చు ప, మాయాదోషాలు, గ్రంథపాఠాలు కారు బాలా మాధవ చేసిరి. పదునెనిమిది పర్వాలు వెయ్యివెయ్యిరూ. ఖర్చు ప్రథమం గలుగు. మాడుమనిలి తాపులు గూడా దాని విషయంలో అంత ఉత్సాహాన్ని చూపలేదు. పై కారణాలతో గ్రంథాన్ని మూలన వేసితిరి. కాని పోగొట్టలేదు. ఊరోతి రంజప్పరు ద్వారా రంపుకొచ్చిరి. అందరి వివరం తెలుపవలెరా.

గ్రంథంలో కారు తోచిన కొన్ని మార్పులు, స్థాయిలు, సూచనలు చేసిదాను. ప్రతిపేజీదీకా తరచూనాలేక స్వాధ్యాయంకంటే మిమ్మలిని రాయునాని తెలుసును, తాము భిన్నాయించగలరు.

'లీలావతి' ప్రతిపేజీలోనే శుభవార్త బాలా ఘంటాపథంగా వున్నది. ఈ రాయలగంగుల అది సూర్యకాంతిని చూసారకల ఆశ్చర్యదలుకొని వుంటిరి. తమ ప్రేమాభిమానాలకు మా కిరుంత ధన్యవాదాలు. తప్పక ధారాకర్తృణి తాము వెలయించగలిగితే ధన్యులము. దాని వ్యయనలను మేమాంబుకొందుము ఎన్నిండచక్కలేదనుకొ.

శరత్పూర్ణిమ్మ మీరు నాలుగేనిదినాలు కాని ధార ఎత్తిన చవరంబుగా వచ్చిపోయి కొన్ని చిందుళ్ళు మాత్రం కాలుకతర పడుకొనివుంటికి లభిస్తూ వున్నదంటే. దీనితో ఇంతకాలం పడిలేచే కాంచారమే మన్నవలేక నెమ్మదిగా కాకాబాబ్ని భగవంతుడు

'లీలావతి' ప్రతి చేయించే శుభవార్త చాలా సంతోష మిచ్చింది. ఈ యుగంలో ఆది సూర్యరశ్మిని చూడగల ఆశ వదలుకొని వుంటిని. తమ ప్రయత్నానికి మా అనంత ధన్యవాదాలు. తప్పక నా కొక ప్రతి తాము వ్రాయించ గల్గితే ధన్యుడను. దాని వ్యయమును వహించుకొందునని విన్నపింప బనిలేదు గదా!

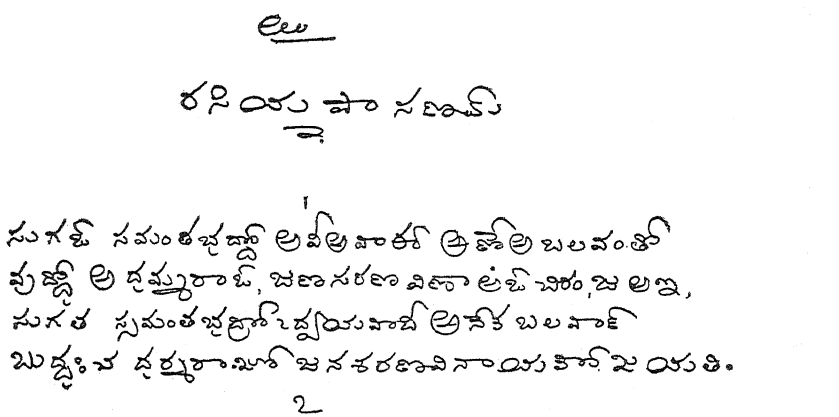

196.

అపరిచ ఆఉ సులఅణా ణ చేంతి అసమత్తం సణేహ పసరి
కుఅణాణం పుణ ణేహో అణ్ణారాణ్హక్కో తరంగో వ్వ
అపరిచయాత్ సుజనా స్నేహ పరివృద్ధమ్
కుజనానాం పునః స్నేహః అపరాహ్నక(?) స్తరఙ్గ ఇవ.

197.

దంసణ సముచ్చుఆఏ దట్ఠుమ్ పరిఅణాతి రోహితంగో ఏ
సేహాణ్ణ సమ్వారణ ళ్ళిఅ పిఅసంగమలాలసం హిఅఅమ్
దర్శన సముత్సుకాయాః ద్రష్టుం పరిజన తిరోహితాఙ్గ్యాః
ప్రియసంగమలాలసం హృదయమ్

198.

హరిసంసు రుద్ధలోఅణ జుఅ తేహి ణ పేచ్ఛిఅం మఏ రూఅం
రోమంచ అంగివేఢ ఆతఅణు ణ లద్ధం సుహం ణ పరిరమ్భే
హర్షాశ్రు రుద్ధలోచన యుగలేన దృష్టం మయా రూపమ్.
రోమాఞ్చ కఞ్చుకావేష్టిత తన్వా లబ్ధం సుఖం న పరిరమ్భే.

199.

కహితం సుణామి ణ పేచ్ఛామి దంసావి అంచ దిట్ఠే ణ
జం పుణ హిఅఏణ సమం సుణామి పలోఏమి తం చేఅ
కథితం శృణోమి నాతః పశ్యామి దర్శితంచ దృష్ట్వైవ
యత్పునర్హృదయేన సమం శృణోమి పశ్యామి తదేవ.

సరస్వతీ స్తన్యమునకు నోరువేసినాను గాని ధార ఎక్కడ చప్పరించినా వట్టిపోయి కొన్ని బిందువులు మాత్రం నాలుక తడపు మాత్రానికి లభిస్తూ వున్న వంతే. ఐతే ఇందాకా పరప్రేష్యతా భార మెక్కువ లేక నెమ్మదిగా నా కాలాన్ని భగవంతుడు త్రోసినాడు. కాని ఇక ఆరు మాసాలలో ఉద్యోగ నివృత్తి. ఇప్పుడు జరిగేదే 'బిక్షా' వర్షం. తరువాత ఆ నాల్గు బిందువులను కూడా 'దుష్పూరోదర' పూరణాయ, అంగడికె త్తవలసి వస్తుందేమో! ఎట్లో ఎక్కడనో ఏమీ పాలుపో కున్నది.

ఈ నడుమ తాళ్ళపాక అన్నమయ్యగారి పదాలను చూస్తున్నాను; వాటి రసభావములకు ముగ్ధుడనైనాను. వాటికి వారిచ్చిన రాగాలలోనే– కొన్నిటి కైనా– మెట్లు అమరించే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. సుమారు ఒక శతకం ముగిసింది. దేవస్థానం Epigraphist మరి Archaeological Assistant- ఇద్దరు చేరి ఆ గ్రంథాన్ని ప్రచ్ఛపోద చేసివేసినారు. ఎన్నియో సందేహాలు. ఈ సమయంలో తిరుపతిలో మీ వంటి వారివద్ద ఉండియుంటే ఎంతో లాభముండేది. నేనే యథాశక్తి యథౌచిత్యంగా కొన్ని మార్పులు చేసుకొన్నాను. శ్రీ వేంకటేశ్వరుల సంకల్పముంటే ఇక రెండు మూడు నెలల లోపల వారి దర్శనానికి రావలసి వున్నాను. అప్పుడు ఎన్నో సందేహాలు– అన్నీకూడా– తీర్చుకోగలనని నమ్మినాను. ఇప్పటికి మరొక్కసారి క్షమాపణ వేడుతూ ఇవే నా నమస్కారాలు సమర్పిస్తున్నాను.

భవదీయుడు.
(సం॥) రా. అనంతకృష్ణశర్మ

(తా॥క)

అన్నమయ్య పదాల పునశ్శోధన ప్రయత్నం
ఏమైనా తలపెట్టినారా? కాని మీ వంటి పండిత
ప్రకాండుల శ్రద్ధాళుత్వాన్ని ఉపయోగించుకొనే
అదృష్టం తిరుపతి కోవెలవారి కున్నదనే నమ్మకం చాలదు.

1139 కృష్ణమూర్తిపురం, మైసూరు
16–8–49

పూజ్యులకు ప్రణామ సహస్రములు
ఉభయకుశలోపరి

పీఠిక కన్నులు చల్లగా వచ్చింది. నేను రేడియో ప్రసంగానికై బెజవాడ వెళ్ళి మొన్న వచ్చినాను. ఇప్పటికి రెండుసార్లు సాంతంగా చదివాను. అన్న

ఆక్కడ లోకల్ ఫండు ఆఫీసులో ఆడిటరుగా మా బంధువు సి.ఎస్. రంగాచార్యులనే ఆయన కలడు. అతడు 'బ్రహ్మచారి'. లేకుంటే బవ భోజనాదులకు నా వలన మీ కేతొందరా ఉండియుండదు. ఆ విషయమై మిమ్మును కలుసుకొని పై యేర్పాటులలో మీకు సహాయముగా పనిచేయుమని ఆయనకు వ్రాసినాను. మొత్తానికి మా వలన ఈసారి తమకు శ్రోభ సుమారుగానే ఉండును. విధిలేదు యూనివర్సిటీవారి నుండి జవాబు రాగానే మనవి చేసికొందును.

సంకుసాల నరసయ్య తాళ్ళపాక వాడేమో అనే సందేహం నిజంగా సహేతుకమే. సంకుసాల– సుంకసాల– సుంకేసులల పరస్పర సామ్యం గమనింప వలసినదే. 'సుంకేసుల' అనే నిర్గంధమై వివిధ వర్ణాత్మకమైన పుష్టసమృద్ధి గల గ్రామాను మన దేశంలో పలుచోట్ల తాము చూచి యుందురు. చింతలమట్టి మొదలగు వానివలె ఆగ్రామని పేర కొన్ని గ్రామాలు వెలసి యుండును. కాని కవికర్ణరసాయనం రంగనాథుని కంకితం. కవి తాళ్ళపాకవాడైతే తిరుపతి దైవాన్ని స్మరించక పోవుటకు కారణ మూహింప వలసి యున్నాము. ఇట్లే మహానుభావుడగు తండ్రినె నా అతడు పేర్కొనలేదు. శ్రీరామకృష్ణ కవిగారి కిటువంటి విషయాలలో వార్థకం చాలా ఏండ్లకిందనే వచ్చింది. మాట మన్నించండి.

మరల విన్నవించుకొందును.

ఇత్యనంతనతయః

(సం॥) రా. అ.కృ. శర్మ.

తిరువూరు

16–9–30

బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన వే. ప్రభాకరశాస్త్రిలువారికి వేమూరి సీతారామ అనేక నమస్కారములు చేసి చేయంగల విన్నపములు. ఇంతకాలము ఉత్తరము వ్రాయకుండుటకు నన్ను క్షమింతురుగాక. ఇప్పటికి సుమారు నెల రోజుల క్రింద బదిలీయై నేను చి॥ పిల్లలతో సహా ఇక్కడకు వచ్చినాను. ఇప్పుడిప్పుడే నిల్కడ చిక్కుచున్నది. అనుదినము ఇరుప్రొద్దుల ప్రాక్టీసుకు ముందు మిమ్ము స్మరించుచునే యున్నాము. కాని యుత్తరము వ్రాయుటకు గొంచెము అశ్రద్ధయైనది. ఈ నెల రోజులలోనూ రెండు మారులు మా యధికారి ప్రసిడెంటు ఇక్కడికి రావటం తటస్థించెను. ఊరుకొత్త. మహారణ్య మధ్యము, సామాను వగైరాలు చేరుట కష్టమాయెను. ఈ నడుమ రెండుమూడు పూటలు, "ప్రాక్టిస్" కూడ చేయజాలకపోయినాను. చి॥ మీ గురుప్రసాద్, చి॥ సుందర శాస్త్రి, చి॥సౌ॥ మీ పెద్దమ్మాయి వగైరా మీరెల్లరు కుశలులుగదా? శ్రీశ్రీ ప్రణతార్తి హరాచార్యులుగారు, శ్రీశ్రీ శంకరమంగారు వగైరా మిత్రులు సుఖులా? శ్రీ ఆచార్యులుగారికి నా నమస్కారములు దెల్పుడు. కుంభకోణము నుండి యుత్తరములు వచ్చుచుండెనా? విశేషములేమి? ప్రాక్టీసు ప్రారంభించిన తోడనే శరీరము ఊగుచుండును. ఈ సంగతి వెనుకనే తెలియపరచికొన్నాను. మరి విశేషములు లేవు.

"ప్రాతంబ్రీతి తొలంగె, గ్రొత్త నరయన్ రాదయ్యె మేలింక నే
బ్రాతిన్ నిశ్చలతైకతానతలు మత్వాంతమ్మునన్ హత్తవో
పాతక్యగణినో కతమ్ము తెలుపం బ్రార్థింతు నిక్కమ్ముగా
నా తండ్రీ ననునేల వచ్చిన జగన్నాథుండవే చూడగన్"

మీ ఆఫీసులో నొడుదుడుకులేమియు లేవుగదా? ఇవి మన్యస్థలమని వాడుక. నాయారోగ్యము ఎట్లుండునో. చి॥ మా అమ్మాయి కులాసాగా నున్నది. చి॥ మా అల్లుడు ఈ ఏటికి నిర్వ్యాపారుడుగనే యున్నాడు. చి॥ మా తమ్ములు పిల్లలు సుఖులు. బ్రహ్మశ్రీ మీఅన్నగారియు మీతమ్ములయు క్షేమ సమాచారములు

మయ్యా కవిత దినే దినే నన్ను పరవశీకస్తూరి ఉన్నది. దానిని యథోచితంగా పొగడ్డ అసాధ్యం... మరి మీకన్న చక్కగా ఎవరు గాని పొగడ లేరు. అందులో ఉదాహరించిన కొన్ని కీర్తనలను స్వరపరిచే ప్రయత్నం చేస్తాను. ఎన్ని చేయగలనో చెప్పలేను. ఒక్కొక్కపాట ఆరగంటలో ముగియును. మఱి కొన్ని వారాల తరబడిగా నెమరువేసినా చక్కబడవు.

మీవారు వైస్‌ఛాన్సలరు గారికి వ్రాసినారు. వారి నుండి నాకు జవాబు వచ్చింది. నాకు హక్కుగల రజా ఉపయోగించుకొని పోయి రాగలవా? అని అడిగినారు! నేను ఎక్టెన్షన్ కాలంలో ఉన్నాను. ఇప్పుడు నాకు సగం జీతం మీద ప్రివిలేజి సెలవు తప్ప వేరు సెలవుకు హక్కు లేదు. కనుక అది సాధ్యం కాదని, పనిపాటలులేని పరీక్షల కాలంలో నాయీ ప్రయాణమును O.O.Dగా భావించి ముదలయిస్తే సంతోషంగా పోయి రాగలననీ ప్రతి వ్రాసినాను. ఇది యిక్కడి కుమ్మరి తిమ్మక్క దానం కథ. నేనెవరికీ పూజారిగా ఇది వరకూ బ్రదుక లేదు. ఇప్పుడా ఆగమాన్ని నేర్చుకోలేను. ప్రిన్సిపాలు యోగ్య వ్యక్తి కనుక అట్లే నా కవకాశం లభిస్తుందని నమ్మినాను. ఇందుపై శ్రీ వేంకటేశ్వర సంకల్పం. ఎట్లూ ఏప్రిల్ ౨౩–౪లో అక్కడికి నేను రావడానికి ఎవరి దాక్షిణ్యమూ పనిలేదు. సెలవు దినాలు గనుక. మరి ఆలోచించితే అంతకు ముందుగా నేను వచ్చినా మీకుకాగల ఫలము స్వల్పం; శ్రమయెక్కువ. నాకేమో కొన్నాళ్లు విరామంగా మీ సహవాసంలో ఉండగలిగే మహాఫలమున్నది. ప్రయత్నిస్తాను.

ముందుగా డబ్బు ఈ వరకూ నాకేమీ రాలేదు. కాని తొందర లేదు అక్కడనే తీసుకొందును. కాని ఒక్క మనవి. నేను నా భార్యతో రాగలనని వ్రాసితిని గదా! కుటుంబ స్వభావం పెరుగుట. నా దౌహిత్రుడు చిరంజీవికి తల నీలాల ముడుపు చెల్లించవలెనని; ఈ ఉత్సవం కూడా చూడవలెనని; నా కూతురు నిర్ణయించింది. కనుక నాది 'సకుటుంబ సపరివార సమేత' యాత్ర కాగలదు. కాబట్టి ప్రయాణ భృతిక్రింద కొంత ఉదారంగా మీరు నాకు డబ్బియ్యి గలిగితే సంతోషింతును. ఏ పథకాన్నిబట్టి మీరు భృతిని నిర్ణయింతురో యెఱుగను. మేమంతా రాకపోకలు రెండవ క్లాసులో చేయక విధిలేదు. అందరి సెలవులూ భరింపుడని కాదు నా ప్రార్థన. నాకు మాత్రమే డబ్బుల్ సెకండు క్లాసు ఖర్చు లిచ్చిన జాలును. ఈ మాట అడుగుట ఉచితమో కాదో నిర్ణయం మీది. బద్ధుడను.

తెలియుచుండెనా ? గం॥ మీ అమ్మగారు వగైరాలు కళ్ళేపల్లిలో సుఖముగ నున్నారుగదా ? విశేషములన్ని వివరముగా నొక యుత్తరము వ్రాయుడు. దయ యుంచుఁడు.

చిత్తగింపుడు
వే॥ సీతారామశాస్త్రి

Address :
బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారికి,
15, వేంకటరంగపిళ్ళ వీధి,
ట్రిప్లికేన్, మద్రాసు

భీమవరం

శ్రీగురుపర్యులకు నమస్కారములు. 23జనవరి, 1934

మేము చెన్నపురి నుంచి వచ్చి యిప్పటికి తమకు ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాము. ఆలస్యానికి క్షమించండి అని వేడుకొంటున్నాము. సుబ్బారావు గుంటూరులో ఆగి చి॥ సౌ॥ భార్యను బిడ్డలను భీమవరం తీసుకొనివచ్చినాడు. ఆమె కులాసాగా తిరుగుచున్నది అతను ప్రతిదినము రెండువేళలా ప్రార్థన చేస్తూ వున్నాడు. అతనికి ఇప్పుడిప్పుడు మనోహరమైన దృశ్యాలు కనుపిస్తున్నవి. కళ్లలో, తలలో ఏదో జరుగుతున్నది. ప్రార్థన అయ్యేటప్పటికి తల బరువెక్కుతూ ఉన్నది. కానీ చూపులో ఏమియు మార్పులేదు. అతని భార్యయు అతనితో కలసి చేస్తున్నది. ఆమెకు ఎంతయో నయముగా ఉన్నది.

రాను రాను మాకెంతయు గురి కుదురుతూ ఉన్నది. సత్యపుంజము ఏమి చేయునో ?

బాపిరాజు విషయములో ప్రార్థన సరిగా జరుగుట లేదు. ఇప్పుడు కొంచెము దీక్షగా చేస్తున్నాడు. అతనికి ఏ దృశ్యములు కనపడుట లేదు కాని ప్రార్థన జరిగిన వెంటక మనస్సు మాత్రము చాలా కుదుటపడి దేహారోగ్యము బాగా అవుచున్నట్టు కనబడుచున్నది.

తమరు మాకు ఏమి సలహా ఇచ్చెదరో ఎదురు చూస్తున్నాము. చలి తీవ్రముగా ఉండుటచే మేమిరువురము ఉదయమున కలిసి ప్రార్థన చేసికొనుటకు వీలుకాకున్నది. బాపిరాజు కుటుంబము గుంటూరులోనే ఉన్నారు. వారందరు కొద్ది దినములలో ఇచ్చటకు వస్తారు.

కమలాకర రావునకు, అంకినీడుగారికి, అప్పారావుగారి భార్యకు సంపూర్ణముగా నిమ్మదించుచున్నదని తలుస్తాను. వారి సంగతి వ్రాయించ ప్రార్థితులు. మన మి తులందరకు నమస్కారములు అఖండ సత్యము అందరినీ రక్షించుగాక అని ప్రార్థిస్తున్నాము.

మాయిరువురము దృఢదీక్షతోను, సంకల్పముతోను ఉన్నాము. మాకు మనస్సులో ఎట్టి అనుమానము ఆపంతయు లేదు తమ ఆజ్ఞ 'తూ చా' తప్పక పాలింప బద్ధకంకణులము, తమ ఆజ్ఞకు, మేము చేయవలసిన కర్తవ్యమునకు, తమ కదనుండి జాబుకు ఎదురుచూస్తున్నాము. మార్చినెల 22వ తారీఖునాటికి తాము సెలవిచ్చిన మార్పు జరుగునని నిశ్చయమైన, నిర్మలమైన నమ్మకము పూర్ణముగా సుబ్బారావుకు కలదు.

కంటిలో 'ఆట్రిఫిన్' మందు ఇడివరకు వేయుట ఎట్లాగో అలాగునేవేయ వలసి వస్తున్నది. ఆదియైనను అత్యావశ్యకమైనప్పుడే వేసుకుంటున్నాడు.

నమస్కారములు

తమ పాదములకడ
అడవి బాపిరాజు

తా॥క॥ సుబ్బారావుకు- 18-1-34 లక్ష్మివారం పగలు
2-30 గంటలకు సుబ్బారావు కష్టమగు
ప్రసూతికేసుకు వెళ్ళి పిల్లను లాగివేసినాడు. అప్పుడు
చేయి చీరుకొన్నది అందుచే దేహమునవిషముచే సెప్సిస్ 'వ్యాధి' అంకురించి
రాత్రి అంతయు బాధపడినాడు. మరునాడు వలయు చికిత్స రెండు
గాఢమైన (ఇంజక్షనులు) చేయించుకొన్నాడు. కాని Reaction వచ్చి
శుక్రవారం అంతయు బాధపడినాడు. రాత్రి మనస్సు ఎక్కడికో పోయి
నట్లు బాధపడినాడు. తెల్లవారి జ్వరము తగ్గి నయమైనది. (శనివారం)
కులాసాగా ఉన్నాడు. ఇంకను నీరసము కొంచెముగా ఉన్నది. (ఈ లేఖలో మీది
భాగమునబాపిరాజుగారు ఒక చక్కని చూ.బ్లాక్(లైన్ స్కెచ్ వేసినారు– సం॥)

23–1–42
విజయనగరం

అయ్యా!

చాలా రోజులనుంచి మీ క్షేమ సమాచారము తెలియలేదు. వ్రాయించ కోర్తాను. భరత నాట్యశాస్త్రము అభినవ గుప్తుని వ్యాఖ్యానముతో నున్న మొదటి భాగము (7 అధ్యాయముల పర్యంతము) ఏ కంపెనీయందును దొరకలేదు. దానిని మానవిల్లి రామకృష్ణ కవిగారు ఎడిట్ చేసినారట. గనుక దాని కాపీలేమైన వారివద్దగాని వారి ఎరుకలోగాని ఉండవచ్చును. ఎలాగునైన ఒక కాపీ సంగ్రహించి వి.పి.పి ద్వారా పంపగోరెదను. మాకు కావలసినవి మొదటి ఏడధ్యాయములు మాత్రమే. మరియొక విషయము నేను ఇచట నద్వైతసభ నొకదాని నేర్పాటుచేసి దానిపక్షమున నొక గ్రంథాలయము స్థాపించితిని. అందుకు నా పుస్తకముల నన్నిటిని ఇచ్చితిని. మరికొందరు కూడ అప్పుడే ఇచ్చిరి. మొత్తముపై 700శాస్త్రగ్రంథములు కావ్యనాటకాలంకార గ్రంథములు సుమారు నూరు తెలుగు గ్రంథములు సమకూరినవి. మీరు మీ రచించిన గ్రంథముల కొక్కొక్క కాపీ ఇంకా మీ దగ్గర సమకూరిన గ్రంథములలో రెండేసి మూడేసి కాపీలున్నచో వాటిలో నొక్కొక్క కాపీ చొప్పున పంపగోరెదను. నా మిత్రులందరి పేరులు ఈ గ్రంథాలయముతోసంబంధించి యుండవలెనని నా కోరిక. ఇటుల నా మిత్రులందరి పేరను వ్రాసితిని. కొందరు పంపియున్నారు. కొందరు పంపెదమని బదులు వ్రాసియున్నారు. మీ పిల్లల అందరి క్షేమములు వ్రాయించవలెను ఇచ్చట నందరు క్షేమము.

(సం॥) తాతా సుబ్బారాయశాస్త్రి

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు– శ్రీ వెంకటేశ్వర సంస్కృత పాఠశాల, తిరుపతి. చిత్తూరు జిల్లా.

కె. వెంకటస్వామినాయుడు
బి.ఏ.బి.యల్. ఎం.ఎల్.సి.
ఫోన్ 2:32

అప్పాగార్డెన్స్
కీల్పాక్-మద్రాసు.
5-4-49

అయ్యా!

మేము సుఖముగా పట్నము చేరితిమి. మీ దయవలన, రెండుదినములు, బ్రహ్మానందముగా అనుభవించితిమి. తాము వైష్ణవలోకమునకు మహోపకార మొనర్చితిరి. శ్రీనివాసుని విఖ్యాతి హెచ్చుపరచితిరి మీ మహాశక్తిచేత వాన వలన ప్రమాదము లేక, సభను, నిర్విఘ్నముగా జరిపితిరి. వయస్సుచెల్లిన వారైనను యువకునివలె సమస్త కార్యములు నిర్వహించితిరి. మీవంటి పరమ భక్తులు భాగవతాగ్రేసరులు దేవాలయ ఆస్థాన పండితులుగ నుండుట వేంకటేశ్వరుని భాగ్యము ఆ కరుణామూర్తి మీకు ఆయురారోగ్యము లిచ్చుగాత.

"Gems from Telugu Poets" – ఈ రత్నములు సమకూర్చి మాకీవలసినది మీ భారము. అన్నమాచార్య చరిత్రము, ఈ రత్నమాల, తాము శ్రీనివాసుని కర్పించు అమూల్యాభరణములని దేశము మిమ్ములనెప్పుడు నుతియించును.

తప్పులు మన్నించవలయును.

ఇట్లు దాసుడు
(సం॥) కె. వేంకటస్వామి.

* * * *

TELEGRAM D. H. M
Kanchipuram 27 - 8.5 Received at 8-30
Reply Paid Date Stamp 27 Jan. 50.

To

Prabhakara Sastri Varu—TIRUPATI.

SON-IN-LAW DANGEROUS DELIRIUM. PRAY BLESSINGS.

KALYANAM C/O KANNAPPA MUDALIAR KANCHIPURAM.

Reply Sent

TREATING. INFORM PROGRESS BRING HIM HERE IF POSSIBLE
Telegram Dt. 27-1-50 PRABHAKARA SASTRI.
Time 1-30 P.M.

Kanchipuram
Dear Sastri Varu 27-1-50

My Son-in-Law came to his senses at 2 p.m. Now he is calm. But urine and bowels obstructed. Stomach becomes bloated if urine gas are not taken. Pray blessings & reply. With namaskarams. Thanks for your treatment.

Postal Thanking you,
Date Stamp Kalyanam
27 Jan. 50
5-15 P.M.

* *

Conjeevaram
Dear Sri Sastri Varu, 31-1-50

Safe. Glad to state my Son-in-Law is improving in health; with no troubles whatever but general weakness I can't find words to express my sincere feelings of gratitude to you for the wonderful treatment you have given which has a magic cure on my Son-in-Law's health. Even when he was unconscious he was uttering your name and now both mornings & evenings he begins his prayer with namaskaram to you. Pray blessings for complete cure. Doctor says he would not be in a position to move at least for a week and hence the dealy. With Pranams. Thanking you.

Yours Sincerely
Kalyanam

INDIAN POSTS AND TELEGRAPHS DEPARTMENT

		NO. 7
X G - L	5 - 24	POSTAL STAMP
MADRAS	- 22nd	(22 Feb. 50)
		TIRUPATI

PRABHAKARA SASTRY TIRUPATI

SON - IN - LAW VARADHADESIKACHARI
SUFFERING SAME ATTACK PRAY
BLESSINGS

KALYANAM

* *

3. Budriah garden street,
P.R. Sq. P.I. Madras.

Dear Sir,

I feel highly indebted to you for the wonderful treatment you gave which enabled my son-in-law to pass urine this morning. Now he is free from troubles. Thank you for your kindness & godspeed treatment.

Once again thanking you

Your Sincerely.
(Kalyanam) P.B. Srinivasaraghavan

INDIAN POSTS AND TELEGRAPHS DEPARTMENT

Maharani Peta 21—9.45 21-6-50 (Stamp)
RP. Pd. Rs. Two.
VETURI PRABHAKARA SASTRY GARU - TIRUPATI

CONDITION AS PREDICTED HUNDRED SEVEN SIXTH DAY, BOTH PRAYED, ANNAPURNA SAW YOU BLESSING ADVISING TREATMENT IN PRESENCE AT TIRUPATI. TREAT SAVE AND ADVISE
RAMAKRISHNA

Care Sriram
REPLY SENT : 21-6-50 2 P. M.
TREATING IMMEDIATE RELIEF BRING HER TIRUPATI IF CONFIDENT. PRABHAKARA SASTRY

MADRAS 26 - 12.45 Stamp 26 JUN 50
XR P. Pd. Re. One Recd. 14 Hrs.

VETURI PRABHAKARA SASTRI -TIRUPATI
WIFE MENSES WIRE IF MAY
BRING TOMORROW BOMBAY EXPRESS.
RAMAKRISHNA

3 SOUTH STREET SRIRAMNAGAR
ALWARPET - MADRAS
REPLY SENT
SEE LETTER DOCTOR BALASUNDARAM

* *

MAHARANIPET 28 - 9.10 (Stamp) 28-6-50
X RP - Pd. Rs. Two
VETURI PRABHAKARA SASTRI GARU - TIRURATI

SALUTATIONS YESTERDAY NORMAL
MORNING HUNDRED SEVEN POINT FIVE.
PLEASE PRAY. SAVE BOTH PRAYING
STARTING AS EARLY AS POSSIBLE
RAMAKRISHNA

REPLY SENT
TREATING, INSTRUCTIONS ALREADY GIVEN.
PRABHAKARA SASTRI

* *

ఎమ్ కాళిదాసు బి.ఏ.బి.యల్
అడ్వకేటు

3సౌత్‌స్ట్రీట్ శ్రీరామ్‌నగర్
ఆళ్వార్పేట. మద్రాసు
29.5.50

శ్రీశాస్త్రిగారికి,

బాపట్లలో ప్రాక్టీసుచేసే అడ్వకేటు కాళిదాసు నమస్కారములు. త. నా భార్యకు 5నెలలనుండి జబ్బుచేసి పై ఎడ్రసుగల ఇంటిలో నుంటు

న్నాము. నేను శ్రీశ్రీశ్రీ మాస్టరు సి.వి.వి. వద్ద ఉపదేశము పొందినవాళ్ళలో నొకడను. తమకు జ్ఞాపకము ఉన్నానో లేదో సందేహము. నాతోపాటు శ్రీ వెలగపూడి సుబ్బారావుగారుకూడా శ్రీశ్రీశ్రీమాస్టరుగారివద్ద ఉపదేశము పొందియున్నారు.

నా కోడలుకి 15 రోజుల నుండి 104 మొదలు 107 వరకు జ్వరము వచ్చుచున్నది. ఆసలు లో ఆమె హిస్టీరియా.... అయివున్నది. తమను ట్రీట్ చేయమని కోరుచూ మొన్న wire పంపియున్నాను. ఏమియునయము కనుపడ లేదు.

సం।। కాళిదాసు

* *

దూర్వాసుల సీతారామమూర్తి

విశాఖపట్నం
15.7.60.

ఆర్యా!

తమ‌ద్ద శలవు పుచ్చుకొని చెన్నపట్నం మీదుగా విశాఖపట్నం చేరినాను. చి।। అన్నపూర్ణ క్షేమమని తలుస్తాను. మీరు ఆమెను పునర్జీవితురాలు చేసినారు. మేమందరము మీకు అనేకవందనములు చేయుచున్నాము. తమరు శలవిచ్చిన వస్తువులు శ్రీ దివాను (జయపురం)గార్కి వ్రాసినాను. అవి రా వేగమే పంపించుతాను. డాక్టరుపేర్రాజుగారు మీరు చి।। అన్నపూర్ణకు చేసిన మహోప కారం విని చాలాసంతోషించినారు. మేమందరము మీకు వందన సహస్రములు అర్పించుచున్నాము.

ఇట్లు విధేయుడు
(సం।।) దూ।। సీతారామమూర్తి

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు,
రామకోవిలవీధి (తూర్పు) తిరుపతి.

యం. రామకృష్ణ
ఆడ్వకేటు

7/15 ఎడ్వర్డ్ ఎలియట్స్ రోడ్డు
మద్రాసు 16.7 50

మాస్టరు C.V.V. నమస్కారములు

ఆర్యా! గురువరేణ్యా

తమ పాదములకు నమస్కరించి వ్రాయునది ఏమనగా— నిన్నసాయంకాలము అన్నపూర్ణయు నేను కులాసాగా చేరితిమి. ఇవ్వాళ ప్రొద్దున ఒక గంట ప్రార్థించగా తనకు రాజ్యలక్ష్మి కనుపింపలేదట, గాని, బావ ఎట్లు చూచుచున్నాడు అని మాటలు పలికినట్లు చెప్పుచున్నది. ప్రొద్దున మంటలు వచ్చినట్లున్నా డోకువచ్చి ఆంతలో వెళ్లి పోయినట్లున్నా చెప్పుచున్నది. మరల ప్రార్థించాము.

తాము 18 ప్రొద్దున వచ్చెదరనుకొందును. 18 ప్రొద్దున స్టేషనుకు వచ్చెదను. తామంతయు కులాసా అని భావింతును.

భవద్విధేయుడు
(వం॥) మా. రామకృష్ణ

నార్లవారి లేఖలు

[ఇటీవల శ్రీ నార్లవారు మా 'మణిమంజరి' బ్రౌన్-ప్రభాకర వర్ధంతి సంస్మరణ సంచికను; ట్రస్టువారి ప్రచురణలను అందుకొని మాకృషిని ప్రశంసిస్తూ వ్రాసిన లేఖలివి.

ప్రభాకరుడు యెడ నార్లవారికిగల గౌరవ భావాన్ని ఈ లేఖలు చాటుతున్నని నార్లవారన్నా ప్రభాకరులకు ఎంతో ప్రీతి ఉండేది. ఇద్దరూ మానవతావాదులే. —సం॥]

శ్రద్ధాంజలి

కవి, సహృదయుడు, నాటక రచయిత, విమర్శకుడు, వాఙ్మయారాధకుడు, ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి నార్జించిన పత్రికా సంపాదకుడు అయిన నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారి మృతివల్ల తెలుగు దేశానికీ భారత భూమికీ కలిగిన లోటు ఎన్నటికీ తీరేదికాదు అక్షర ప్రపంచమున ఆయన కలం ఆగినా గళం మాత్రం మూగపోదు.

నార్ల వారిని స్మరించి కీర్తిస్తూ వారి మృతివల్ల సంతాప సూచకంగా మణిమంజరి బాష్పాంజలి ఘటిస్తున్నది—సం॥

Nov. 20, 1984

Dear Dr. Murti,

I had cataract surgery early last month. As I have yet to set my new glasses my sight is still rather dim. And yet I read with keen interest big chunks of the latest issue of Manimanjari.

Though he was a pioneer, C. P. Brown was no match to Prabhakara Sastri either as a man or as a scholar. In fact there are many features in Brown's character which make me believe that he was highly opinionated, snobbish, arrogant and querulous. While I admire him for his services to Modern Language and Literature, he was basically, I think, a plodding sort of a man, a mediocre in intellect and very poor in his perception. To my mind he does not come any where near Prabhakara Sastri. While Brown was a pigmy, Sastri was a giant. If people .....think otherwise it only shows that their critical faculties are not of a high order.

with best wishes

Yours Sincerely
(Sd/-)
V. NARLA

V.R. NARLA

LUMBINI
HYDERABAD
Dec. 27, 1984

Dear Sri Guruprasad,

What an invaluable New Year gift you have sent me! I have greatly enjoyed and largely benefited by reading తంజావూరి ఆంధ్ర రాజుల చరిత్ర and కామధేనువు కథ, both by your illustrious father, Sri Prabhakara Sastri.

They have enabled me to see yet another dimension of that multifaceted genius. He was as I now see a great master of Telugu Prose. I am particularly struck by the amazing felicity with which he moulded his style to suit the subject.....he with his intimate knowledge of the life and literature of the last phase of our medieval age could have given us an account of the wars of that period using the military nomenclature of the period.

You and your Trust are doing wonderful work in presenting to the world the works of Sri Prabhakara Sastri, old and new. I wish you and your colleagues all success in your noble venture.

with kind regards

Yours sincerely
(Sd/-)
V. NARLA

With The Best Compliments
From :

THE NIZAMABAD KIRANA MERCHANTS' ASSOCIATION

NIZAMABAD-1.

ANDHRA PRADESH BECKONS YOU

Since times immemorial, the Telugu People have been a race devoted to fine arts, excelling in sculpture, painting, literature and music.

Come to Andhra Pradesh, the gateway to the sunny south - the land of infinite variety and charm.

Relive the grandeur of the art and architecture of the Satavahanas, Chalukyas, Kakatiyas and the Qutub Shahis.

V I S I T

— The historic Charminar and Golconda fort
— Tombs of the legendary Qutub Shahis
— Buddhist Stupas at Amaravathi and Nagarjunakonda
— Monolithic Nandi at Lepakshi
— Ancient temples at Tirupathi, Simhachalam, Srisailam and Bhadrachalam.
— The bewitching beaches of Visakhapatnam

So come, see the sights. And savour the hospitality and warmth of the people.

DIPR Proc. No. 86/Advt. II/C4/85 Dt. 6-2-85

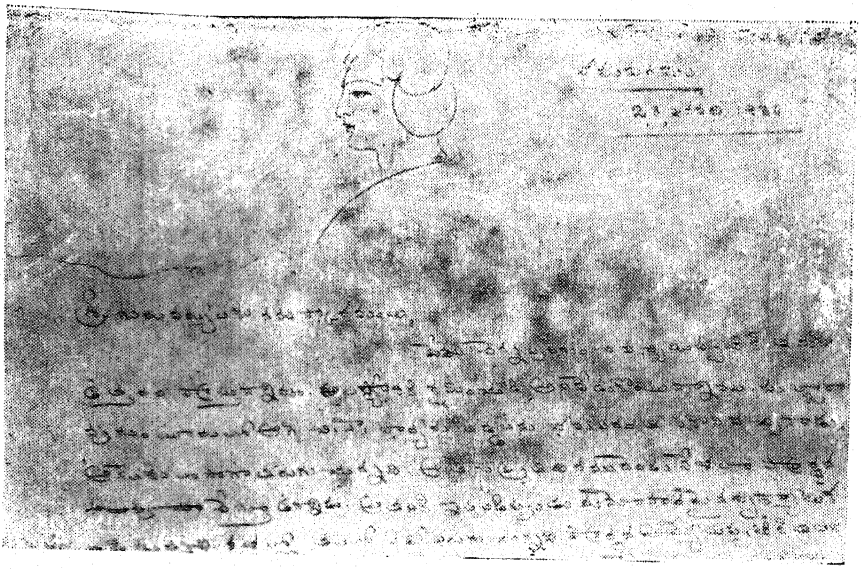

అడవి బాపిరాజుగారి లేఖ (చూ. పుట 124–125)